

Interview with František Daniel

June 18, 1997

Answer Kouříte?

A man Tak já jedu, jo? Můžete mluvit.

Answer Vy jste byla v koncentráku?

Question To si řekneme potom. Pane Daniel, teď kdybyste řekl jak se jmenujete a kdy a kde jste se narodil.

A Teď začnem, jo?

Q Ano.

A No menuju se Daniel František. Rozeny su 9. 6. 21. Bylo nás sourozenců 12.

Q A kde jste se narodil?

A Narodil jsem se ve Chládkovicích (ph), to je okres Vyškov, Ivanovice.

Q No.

A A muj tatínek byl kovář. Prostě ... vychoval nás dost dobře. Jak ... jako v té bídě --v té -- první republiky. Tak měl hodně teda práce a tým právě nás jako trošku uživil, abysme se mohli dostat do tý _____. Já osobně jsem -- bylo mi tak čtyry rok -- pět let -- trochu jsem lajdačil -- tak na té dědině to bylo, né -- bil jsem děcka a ono to tak jako tento, nó.

A tak mě dali do ústavu. Byl -- v ústavě jsem byl v Moravském Krumlově 10 let. Tam teprve jsem začal celý tento život jako ňák provozovat, no.

Q Chodil jste tam do školy?

A Chodil jsem do školy.

Q Jak dlouho?

A Já jsem tam vychodil tři měšanky.

Q A obecnou jste vychodil?

František Daniel
June 18, 1997

2/109

A Je to -- normálně jak to bylo osum ... osum.

Q Už v tom Krumlově?

A Áno. A tři měšáanky. No tak potom jako když jsem se probojoval už jako ... silou prostě a byl jsem víc vyspělejší, jako ty druzí, tak mě tam vybral ... Miler (ph) a měl tam tenis -- jako kur -- plac jako tenisovej, kde jsem sbíral balónky.

Q A kdo to byl, ten Miler (ph)?

A Byl majitel toho -- to byl Žid.

Q Majitel těch kurtů?

A A von měl ten plac prostě, jó a kde jako -- hrál se tam tenis. Von to pronajímal na hodinu prostě -- platili tydle, jó -- byli to zámožný lidé. Továrníci, učitelé. No, tak jsem sbíral balónky a dostával jsem za ten sběr toho balónku a prodával jsem bloky. Jako kluk už jsem prodával ty bločky. Ten blok stál 25 korun. 20 jsem odevzdával a pět korun jsem si mohl nechat. Takže jsem měl naspořený v té -- v tým Krumlově dost peněz. A tak to prostě v tým Krumlově začalo, že jsem se šel učit kovářem. To mě už bylo _____ 14, 15 rok. šel jsem se učit kovářem, no a nedoučil jsem se. Ten mistr byl velmi zlý. Velmi zlej byl. Měli pole, kde musel jsem jim tam v takovym ... letním období o tých pěti hodinách -- ve štyry hodiny vstávat, napřed dělat ve verkštatě (ph). To znamená v dílně dělat.

Q V dílně.

A Ano. A potom jsem se ___ rubáky, motyčky a různéj takovej ... náradí, které používal na pole. No a pak jsem šel na pole. On měl asi 30 mír pola. Měl krávy prostě no a tak. To víte, jak to bývá v zemědělství. No a jako kluk -- na mě to bylo jako dost hodně -- od rána do večera, od rána do večera -- málo spaní, málo jídla. No tak potom jsem se -- vzali mě oni -- ten Moravský Krumlov -- ředitel mě vzal zpátky. Do toho ústavu. A asi tak

František Daniel
June 18, 1997

3/109

půl roku jsem tam byl. Dělal jsem ... na zahradě jsem -- na zahradě jsme tam okopávali záhonky prostě -- a už to bylo -- jahody, a to byl rybíz. To co je -- bylo důležitý jako pro to zahradnictví. No á asi tak za půl roku pro mě přišla jedna paní. A to byli sedláci. A měl jsem jako -- to nebylo jako, že bych sloužil -- víte jako byli ty pacholci, jak to bývalo kdysi. Já jsem tam byl jako vlastní -- jejich vlastní syn. Takový nevlastní syn. Já jsem tam málo dělal prostě a na pole jsem dovážel víno a jídlo prostě. A různý takový co bylo potřeba v domácnosti ... pro to jsem šel a tak. Celkově jsem ušetřil asi tak ... 13, 14 tisíc korun. A konec ke konců, asi tak za rok přišla pro mě máma a táta. Těžko bylo poznat mámu aj tátu nebo prostě -- ty roky jako nejlepší -- a vůbec tak jsem -- jako mi to vymizelo z té hlavy. Já jsem je neviděl prakticky 10 let. No a tatínek mě sliboval, že má kovárnu prostě, a já nevím co všecko. Tak jsem jako říkal "Tak budu domů, budu se učit". A přišel jsem domu -- ono to všechno vypadalo jináč! Všechno jináč to vypadalo, no. Bída za první republiky byla veliká. Moc veliká bída bylo. Nedostávali -- jako demogratická republika to byla, ale je velkej rozdíl mezi Masarykovou demogracií jako dnešní demogracií. Každý člověk, který nedělá, dostane -- nebo ne nedělá, ale přijímá -- prostě podporu dostávají. Kdežto za Masaryka toto nebylo. Dostávali za pět korun chlebiček nákej a bylo to všechno. Takže opravdu ta bída byla. No a tak potom jsem jako tam byl doma. No a s tím jsem se nemoh smířit. Jsem byl zvyklej na jine prostředí, tak jsem šel ve Chvátkovicích (ph) -- a on se jmenoval Vystavěl. Jezděl jsem s konima, naučil mě orat, naučil mě prostě ... sít obilí a vlasně takový ty práce, který -- na pole.

Q Země -- že jste se naučil zemědělský práce.

A Jo, naučil jsem se tam práce. A oni měli dceru -- jedinou dceru měli -- se menoval Lída. No a sní jsem prostě začal takle. A to mě rodiče -- staří rodiče -- ona měla hodně

František Daniel
June 18, 1997

4/109

starý rodiče -- takže všechno na nás to souviselo, abysme to co nejvíc podělali. Tak jsme prostě jako tam byli. No a bylo asi ...

Q A vy jste se kamarádil s tou Lídou?

A Hódně, hodně. My jsme byli takový kamarádi, prostě. A mohl bych jako říct, že by jako bych si ju vzal.

Q I víc.

A Nebo ona by si mě vzala, protože já jsem byl chudobnej, né. Ale její máma říkala tak, že nezáleží na bohatství, záleží prostě jaký povahu má. Prostě, že majetek je. Takže nezáleželo by na tým kdyby jako bych si jí vzal. Ale ty její ... co se tam ____ měli sestry -- bydleli tam kousek od toho -- a ty byli taky ochotný, aby si mě vzala. Jenomže přišel koncentrační -- teda Němci.

Q Takže to už byl 39. rok?

A Prosím?

Q To už začla okupace?

A To ještě bylo jako ...

Q Ještě za republiky.

A ... když nebyla okupace. Tohle jako teda když nebyla okupace.

Q Ještě před nebyla okupací.

A A teď za tý okupace právě v tým -- to znamená asi tak kolem 40. roku, v devětatřicátým roku -- všechno se změnilo. Obec musela dodat -- nějaký velitelství, teda policejní ředitelství dalo příkaz, že každá obec by měla dodat nějaký lidi. Prostě, který nejsou hodní té obci a nebo prostě tým způsobem. No a tým -- to se stalo, že vzali tátu a švagra. Byli na policejním ředitelství -- byli ... asi měsíc. A po ... po tým měsícu jich transportovali do ____.

František Daniel
June 18, 1997

5/109

Q Počkejte. A jak to by -- jak -- co to znamená, že nebyli hodní?

A Co nebylo?

Q Vy jste řekl, že měli dodat lidi, kteří nebyli hodní.

A No ano. Ta ... obec -- každá obec a město měli dodat nějaký lidi, který prostě byli překážkou nebo prostě jenom tak. Takže museli dodat lidi -- třeba dva lidi a tři lidi -- záleželo podle velké dědiny.

Q A to nařídili Němci?

A To stávalo na celé Moravě tohleto.

Q A to nařídili Němci?

A To bylo nařízený ředitelstvím z Brna. Tohleto.

Q A co řekli tatínkovi, když pro něj přišli?

A Já slyším špatně, jo?

Q Co řekli tatínkovi, když pro něj přišli?

A Přišli pro něho, nebavili se s nikým, vzali ho, vzali švagra, dali ho do Brna na ředitelství. Tam byla robotárna (ph). Tak ho tam dali. A maminka a vůbec, co jsme byli, tak jsme se starali, aby ho propustili nebo tak. Neexistovalo propustit. Měli jsme tam -- aj tam byl jeden Rom -- Nový, který byl to SA -- tak jsme jako za ním taky šli a ...

Q To byl Němec?

A No to byl Rom. Tady ten, co říkám. No a ani ten nepomohl. Nebo prostě nechtěl pomoc, nó. No a tak ho dali potom -- za ten měsíc ho dali do Osvěčína (ph).

Q A když se ...

A Obá dvě.

Q Když se to stalo, kolik vás ještě bylo doma dětí?

A Eště jsme byli doma všeci.

František Daniel
June 18, 1997

6/109

Q Všichni. 12.

A Byli doma. Mimo tátu a švagra.

Q Švagra -- to znamená, že vaše sestra už byla vdaná.

A S mojí sestrou byl on. Nejstarší. No a on -- oni obá dvá -- ja říkám -- jeli do toho Osvěčina (ph). V Osvěčíně byli asi ... tři neděle.

Q A jak jste se dozvěděli, že jeli do Osvětimi?

A No protože nám -- já vám to potom povím. Já vám to povím. Prostě byli tam asi tři neděle a tak ... tak asi do pěti týdnů nám přišla takovej pohřební urna. Že tatínek umřel prostě a že prostě -- nemocí. No a takle to bylo s tátou a ten švagr žil. Ten žil dál.

Q A tu urnu jste dostal -- odkud jste dostali tu urnu?

A A ta urna byla normálně urna s popelem. No to jsme věděli dobře nebo jsme už slyšeli, že to je začátek tady techto pecí. Ty kremace.

Q Počkejte. V kterým to je roce tohleto?

A V 40.

Q A ta urna odkud přišla?

A Ta přišla z Polska.

Q Ale né z Osvětimi.

A Prosím?

Q Eště né z Osvbětimi. Nebo už z Osvět ...

A No to byl Osvěčín už. To byl Osvěčín. Přímo Osvěčín. Oni jeli tam do toho Osvěčina.

Q A jak jste se to dozvěděli?

A No, ten švagr -- to vám všechno povím toto. Tam eště žil můj švagr, který -- já potom jsem tam přišel v 42 roku a švagr eště žil. Tak on -- ten mě řekl, jak nebožtík táta umřel.

Q A jak umřel?

František Daniel
June 18, 1997

7/109

A Umřel prostě, že dělali ty výkopy tam a tam prostě bylo -- tam zem je taková bahnitá. Bahnitá zem, která se sou ... sou ... souvisla dule -- oni dělali ty kanále. A tím jako ňák, že ho tam zbili prostě a domordovali ho. No, že ... že buď špatně dělal nebo prostě nějakou chybu tam našli, no. Takže nebožtíka tátu tam ubili. No a teď co dál. No tak prostě -- já jsem potom se dozvěděl, že v tým Osvěčíně -- jako od toho ... od toho Novýho -- to nám taky řekl.

Q Od jakýho novýho?

A On byl na policejním ředitelství.

Q On se jmenoval Nový?

A Jó. On byl Nový. A ten nám právě řekl, že jdou všeci do Osvěčina. Bylo jich tam po více -- z Veselí a z Uherskýho Brodu a tak dále. Bylo to taková menší jako -- no jako rodina.

Q Počkejte. Ale to už jsme v roce 42. Tak vraťte se do toho roku 40, když jste dostali tu urnu. Tak ...

A No.

Q Tak co jste udělali? Tak jste ji dali na hřbitov?

A No tak ____ když dostanete urnu, začnete plakat. Prostě maminka úplně šílela z toho. Byla nemocná. No a tak prostě -- nedalo se s tým už nic dělat. A věděli jsme dobře, že už potom to čeká i na nás, tohleto.

Q A vy jste pomáhal živit rodinu?

A No já jsem ... já jsem měl peníze, který jsem jako vysloužil, jo. No tak jsem dal mámě -- měl jsem teda asi 16 tisíc korun -- to bylo hodně peněz.

Q To bylo hodně peněz.

František Daniel
June 18, 1997

8/109

A Hodně peněz to bylo. Tak to pomohlo hodně mamince -- mamince a vůbec celkově té rodině to pomohlo.

Q No a pořád jste pracoval?

A Ale už v tým 40 roku už po nás šli. Mezi 40 a 41 roku už po nás šli.

Q A jak ... jak po vás šli?

A No, tam byl v Hodonínku -- to je na Moravě -- lágr, kde -- tam dávali donucovací práce. Na tři měsíce. A nebylo to pro Romy, ale bylo to pro všechny. Byla to jako z kriminálu. A tam právě potřebovali lidi kopat tu cestu -- dělala se tam velká cesta. Takže dodávali tam lidi na tři měsíce. Moh tam -- když dělal dobře, tak ho tam pustili -- já nevim --za jeden měsíc ... za měsíc ho pustili. Mohl jít dom prostě a vrátit se. Eště to nebylo tak jako ... špatný. Takže jsme se toho už -- já jsem se zbral, no a mimo -- z domova.

Q A kam jste šel?

A Vona -- to bylo v 41 -- potom skončil ten lágr pro všechny a teď tam měli přijít Roma. Do tohoto lágru měli přijít Roma.

Q Takže jestli tomu dobře rozumím. Nejdřív to byla taková jako ...

A Donucovací.

Q ... převýchova jako.

A Donucovací pracovna to byla. Áno.

Q Donucovací pracovna.

A A pak to nechali a dávali tam Roma. A ten sběr byl ... ten sběr byl pro všechny Moravský Roma. Moje maminka a tady bratr, ty byli všechny vzaný do ... do Brna na ty jatky. A z jatek ... z jatek oni někteří jeli do Osvěčina. Do Birkenau teda -- to byli

František Daniel
June 18, 1997

9/109

Birkenau ne Osvěčín, ale do Birkenau. A někteří ještě, co zůstali doma -- tak potom dávali do Hodonínka. A to byla moje sestra -- dvě sestry a ty potom ňák ...

Q A vy taky, né?

A Já ne, já jsem utekl. Já jsem měl ještě dobrý nohy. No a v tým právě -- jak jsme šli -- jak doma jsem tam vždycky scházel s mámou, né. Tak se dozvěděly dvě cigánky -- Romja (ph) a přijely k nám. A ty už utekly z Hodonínka. Ty utekli z Hodonínka. A tak já jsem potom -- jsem si uvažoval, poudám: pudeme do Polska a z Polska pudeme někde -- já nevim kde -- no prostě osvobodíme se tím, že pudeme za hranice a dostaneme se do Ruska -- nebo prostě ňákým způsobem mimo dosah Němců. Tak jsme potom -- pozloučil jsem se s maminkou a šli jsme.

Q Kdo eště?

A Dvě ty ženy, teda ty dvě Romja a já. No a šli jsme prostě až na ... na Polský hranice. A tam jak je Třinec -- Místek Frýdek to bylo už tehdá ... jako bych řekl pohraničí, jo, Sudety. To už Němci tam a Poláci to tam vzali ... tehdá. No a já jsem tam byl asi tak kolem měsícu -- co jsme se tak pohybovali, a chtěli jsme se dostat tým pohořím tam, jo na Slovensko. Slovensko bylo samostatný a Roma měli klid. No tak -- vona ta jedna potom měla Polskú rodinu, tak se vrátila do Polska, bez jakýchkoli problémů.

Q Ale tam už byla válka, né?

A No, v Polsku byla válka. Ale vona jako se vrátila tam k svým rodičům. Nevím, jak dopadla teda. Jestli ju chytli nebo nechytli ju -- to těžko říct. Ale tady s tou Češkou teda jsme šli jako na to Slovensko -- a tam jako Ořechové a tam -- hodně za Třincem to je už -- to už je pomalu Slovensko -- tam nás chytli.

Q A kdo vás chytí?

A No, chytli nás ...

František Daniel
June 18, 1997

10/109

Q Češi, Slováci, Němci?

A Né, to jsou -- Němci to byli, Němci. V uniformě. No a tak nás chytli, samozřejmě a tak nás dali do -- to je ... Polský Těšín.

Q Tam byl nějaký tábor?

A Né, světnice, světnice. Nás -- převlíkli nás --no a ona byla na ženským a já jsem byl mezi muži. No a potom už jsme tam dělali tak --v té věznici -- takový papírky. Bylo to asi tak veliký, takhle nastříhaný a z toho jsme dělali takový provázky. Asi 100 metrů jsme museli odevzdat. Tak, abysme prostě dostávali tu stravu. A ...

Q Ale to znamená, že jste se dostali přes hranice.

A Prosím?

Q Do Polského Těšína -- to jste museli přes hranice.

A To už bylo Polsko.

Q Ano.

A To bylo Polsko. Třinec a tady to -- to všechno bylo Polský. Nebo Poláci si dělali teda nárok na to, ještě. To Slováci jsou tady, Poláci jsou tady -- a to nakonec víte, jak to bylo. No a my jsme byli tam v té věznici a pokud -- potom byl soud, tak nás odsoudili na tři měsíce. Na ty tři měsíce. A neřekli nám vůbec nic, ale dozvěděli -- dozvěděl jsem se, že tam ocaď pojedeme do Birkenau, jo? Tam ocaď. A já jsem dělal v té ... v té továrni v tém Třinci.

Q Na ty provázky?

A Ne, ne. To už byla normálně hu□, jo, kde se tam slívá železo, prostě a takle.

Q Takže oni vás pustili na svobodu?

A Ne, ne, ne. Normálně, normálně ...

Q Tam jste docházel z té věznice?

František Daniel
June 18, 1997

11/109

A ... jsem byl zavřený. Byli jsme zavření. Plus, že s nama chodili ty strážný. To bylo hodně strážů, ne. Ti chodili -- prostě byla zvláštní cesta už tam udělaná pro ty vězně. Tam většinou vězni dělali. Teda tu těžkou práci.

Q A jak jste se -- jak -- jak vás tam živil v tý věznici?

A V té ... . No tak tam ... tam normálně bylo ještě jakž takž to jídlo. Dá se říct, že se to dalo ještě jako nějak jest. No, polívka, chleba. Víc nic nebylo. No a já jsem potom přemýšlel na útěk. Z toho Třin -- tam z toho Třince teda -- z té práce. A tak jsem tak obhlížel kolem -- já myslím takový tři, čtyry dny -- než se mě podařilo utýct.

Q A to už jste utekl sám?

A Sám, sám.

Q A jak jste to proved?

A No tak (laugh) já jsem mu řek, že pudu na záchod. A to jsem si tam na záchodu takle vokýnkem prohlížel celou tu cestu prostě -- kadyma bylo by nejlepší a jak utýct, jo. Musel jsem vidět -- tam byla voda -- jakým způsobem -- jestli tam sou dráty.No prostě tak to jsem všechno si obhlížel, no a ...

Q A co jste měl na sobě? Nějaký ...

A Jsem měl normálně ...

Q Civilní šaty?

A Né, ne, ne, ne. To byly věznický šaty.

Q A v tom jste chtěl utéci?

A Ne, já jsem utekl nahý (laugh). Já jsem utekl nahý, nebo□ jsem neuměl plavat a já jsem si říkal, co jsem jako -- abych řekl -- hop nebo trop? Budťo se utopím a nebo ho to -- nebo to -- já jsem tak potom plaval jako pes. To si pamatuju ještě jak dnes. To byla ...

Q A v kterém to bylo měsíci? Asi tak -- podle počasí?

František Daniel
June 18, 1997

12/109

A No to ... mohlo být tak ... mohlo být tak v červnu. Asi tak v červnu. No a ...

Q Takže jste ...

A ... já jsem se musel hlásit na záchod, jo. Tomu ...

Q Dozorci

A ... hlídači. Jo. A za 15 minut jsem se musel vrátit. Hlásit " JÓ, jsem tady" "Běžte". On se na vás podíval a věděl, že to. A já za tých 15 minut jsem dokázal přeplavit tu vodu. Pod most, jo. Na druhú stranu. A v té druhé straně -- ještě do dneska je to tam -- já jsem tam byl -- že normálně takový chodník tam byl a tým chodníkem prostě jsem šel. Jéžišmarjá! Lidi do práce chodili. To bylo sedum hodin ráno -- se mi podařil ten útěk. No a tak jsem šel prostě -- ačkoli jsem neměl úminky (ph) utíkat. Neměl jsem úminky utíkat, abych nebyl nápadnej. Ale potom mě zbral strach, ____ ty nohy a zas začal utíkat.

Q No a jak se tvářili ty lidi, když jste proti nim šel nahý?

A No to je těžko říct. Já jsem na ně neměl ani času -- oni mě viděli prostě, ale já jsem nevnímal. Já jsem prostě dělal -- já jsem si šel pomálu, no a pak ňák do mě ten strach vjel, no a začal jsem utíkat. A utekl jsem do takových -- lesíčka -- takovej agátovej. No a to bylo -- jsem prostě utíkal. No a hlavně jsem se držel tých lesů a to. No ale ... to už jsem -- ne slyšel, ale tak vědomý mě bylo, jo, že už ta siréna hučí, že utekl vězeň a tak dále. Nebo mě to -- nebo jsem to zažil tohleto. Tak jsem _____. Nó, tak jsem utekl. No á Zátopek by mě nechytl. To mě nechytl. Co dělá strach! A konec konců, asi tak dva dny - - spával jsem teda v lese -- a to bylo velmi hustý les, to se sotva prošlo.

Q A to jste nejedl?

A Prosím?

Q To jste nic nejedl?

A No tak zatím nebylo co.

František Daniel
June 18, 1997

13/109

Q No jestli vám někdo něco nedal. Nedali vám lidi jíst nebo oblečení?

A Né. Todle já jsem _____. Vo tým jídle vůbec ani nebylo řeč vůbec vo jídle. No a ... tak jsem utekl a utíkal sem tým směrem -- páám no "Kde asi ty Čechy jsou?" -- nebo co. Tak to vidíte, no. ____ už měšanku mám a tak jsem si říkal " Tak tady jsem." Pám "Pudu ták." No. A dobře jsem jako to trefil. A ráno -- teda potom už, jak jsem už -- to už jsem se nějak voblek jo.

Q Jak jste si ho -- jak jste si ho ...?

A No musel jsem ho ukrást, né! Musel jsem ho ukrást. No á ... botky jsem taky vzal. A ty mě byly malý, tak jsem ty boty nosil pod paží. A říkal jsem si, až nekde ve vlaku nebo nekde tak nebo co použiju, tak to nějak použiju na tu chvíli než to. _____ boty. No a dostal jsem se tam do takovýho údolí -- taková dědina roztroušená -- takový osady. No a přinutil mě hlad, abych šel k tomu sedlákovi. A ta vyšla ven. Tak jsem ji poprosil. Dala mě hrnec kávy, chleba. Ta paní -- ta sedlačka. A koukám se pořád -- tak jsem pozoroval a to a jo, ne. A páám "Paní, kdepak jsou ty hranice Český?". No musel jsem se optat. A pá "Tady přejdete potůček, jo? A ste v Čechách." Tak to už bylo to. Ale ...

Q A jak jste mluvil? Ona mluvila polsky?

A Tak to -- tam to -- to Třinec, jo, ten Třinec tam a to -- tam mluvilo to slo ... slonsky (ph).

Q Šlonzácky (ph).

A Takový -- to nejsou Čeči ani Poláci. Takže jsme se dobře ...

Q Dorozuměli.

A ... dorozuměli. A tak jsem ptom utíkal a přišel jsem až do Místek Frýdek. Já jsem _____ -- já jsem tam normálně potom -- neměl jsem peníze. Neměl jsem peníze prostě a-- tak teď -- zaopatřit peníze, abych moh jet. Dom. A potkala mě ... paní -- mladší paní -

František Daniel
June 18, 1997

14/109

- a já říkám -- to bylo roztroušený baráky, takže sem, tam baráky roztroušený. A potká mě -- a ona si to s někým spletla. Povídá mě " Pane, už neprodáváte ty věci?" Já jsem se toho vtípl a povídám "A jaképak věci?" " No prostěradla, měli jste peřiny a různý takový ty věci." " Ale paní, ona je tam moje paní," pám "tak já vám to donesu." Hned mě to jako sedlo. Šel jsem do toho baráku -- kousek dál -- to bylo přímo teda jako v té osadě a jak tak se koukám -- a sedlák tam oral -- a ten barák měl jako -- a oral daleko a zase zpátky, a tak jo. Tak jsem si vyčít, když šel tam jo. Tak jsem šel do toho baráku -- samozřejmě jsem to musel rozbít -- to okno. Vlízt tam. No a vidím tam -- žena mrtvá. To byla jeho žena.

Q A on to nevěděl?

A No nemohl. Kdyby mě viděl, tak mě chytne!

Q Ne. Že ta žena je mrtvá.

A Co?

Q Že ta žena je mrtvá.

A No, von to věděl, že ona.... To bylo tehdá zvyk, že tři dny byla doma. Jo tehdá byl takovej zvyk, že tři dny byla doma a potom ju pohřbili -- po ... po tech třech dnů. To nebylo jako v dnešní době. A já jsem to tam stáh všechno, co jsem mohl. No a vzal jsem -- uvázal jsem ten ranec. A jak ona _____, tak jsem to oklikou a prodal jsem jí to. Dostal jsem za to 70 ... 70 ... tých Marek. Německých teda. No a já jsem se dostal až do Místku Frýdku a teď jsem si koupil jízdenku. No a obul jsem si bot -- teda botky -- modráky jsem měl. A i dokonce jsem měl takovou tašku. Kousek chleba jsem tam měl. A sednu -- a ten jel do Přerova. Přerov a Nezamyslice a tady ... z této strany sem, k mé dědině. A nasednu do toho ... do toho ... do toho vozu teda a shoda okolností -- tam seděli tři četníci. Naši.

František Daniel
June 18, 1997

15/109

Q Kteří vás znali?

A Já -- né, nemohli znát.

Q Ne.

A Normálně četníci. Český ... český lidi, nó. Teď jsem nastoupil. Abych nebyl nápadnej, tak jsem si tam sedl, vytáhl jsem chleba a jedli jsem. Prostě tak nuceností. To všechno tak bylo takový -- bych řekl -- takový přetvařování, že su dobré a já nevím co všecko. A konec konců se mě až _____ v poloviční cestě se mě optá, kde dělám, co dělám a tak. A já jsem neznal šachty a jednou jsem slyšel tu šachtu -- jak se jmenuje -- a shoda okolností se mi to pasovalo. Že dělám na té šachtě, že mám dovolenú, že jedu domů. A on to jako spolkl tady toto. Já jsem vystoupil v Nezamyslicích ... v Nezamyslicích teda -- dólu, protože v naší dědině nejede vlak. No a tam ocaď jsem šel takovou polní cestou a kolem kolejí domů. A náš baráček byl prostě taky venku -- jak bych tak řek, jo. Barák, co měli rodiče, tak byl venku, mimo dědiny. Jo. Kousek za hřbitovem to bylo. No a potkal jsem na -- musel jsem přejít cestu -- a potkal jsem známýho kamaráda ... a -- se menoval -- no, to nevadí. A teď -- sedlák to byl teda, jo -- a ...

Q Taky Rom?

A Ne, ne. Normální gádžo. Tak mě potkal a -- kamarádi -- jsme hrávali fotbal -- jsem hrával jsem s nima a tak. Já jsem byl výbornej fotbalista, takže mezi těma klukama jsem dobře zapadl. Tady já mám fotku. Já vám jí ukážu potom. Mě bylo 18 let. A von povidá "Franto, nechod' tam. Ty seš vypsanej -- na tvojí hlavu dávají hodně peněz!" Von mně to řekl takhle. No, povidám "To je dobry!" No ale přesto jsem šel domu. No maminka celá šťastná. Sestry eště byly jako doma. Tak nářku všeckýho. Zdržoval jsem se tak asi dva dny -- to je -- tomu říká hliník, víte. Tam se kope žlutá hlína, která -- to lidi dělali -- cihle z toho dělali prostě a tak. Vepřovice tomu říkávali.

František Daniel
June 18, 1997

16/109

Q To hliník -- to místo, kde jste měli ten domeček?

A No, tak kousek z toho baráku. Ale dobře bylo vidět na všechny strany. Tam jsem se jako zdržoval. Kolikrát i mama mi donesla jest a tak. No ale už potom povídám -- už to mámě říkám, že jako půjdu pryč, aby náhodou ... nechytli prostě. A věděli jsme dobře, co dělají už Němci, když utekl prostě. A rodiče a já nevím koho chytají. I za trest třeba -- já nevím co všechno --stříleli a tak. A tak to bylo ... že jsem potom šel do Cílek. Cílky to je taky na Moravě.

Q Jak se to jmenovalo? Cílky?

A Prosim?

Q Jak se to jmenovalo?

A Cílky.

Q Cílky.

A Cílky. To je taky taková větší dědina. A tam pracovali Roma. Tam dělali a -- tam dělali na cestě a tam lámali kamen a rozbíjali ho -- ten kamen -- na ... makadam (ph). Jo. To je takovej drobnější -- prostě z toho velkýho kamenu se dělá malý. A ...

Q Štěp.

A A pa ... pak se to dává na tu ... Štěp je něco jinčího. Štěp je velkej kámen. To je prvně štěp a potom se dává makadam na cestu. No a tak jsem se tam mezi nima nějak ... ubytoval. Byla tam aj moje sestra Štefka (ph) se svým manželem. Takže jsem jako tu dobu tam byl. No a chodil jsem tam prostě fotbal hrát, no a tak. A bylo to potom v roce ...42 ...

Q Jak dlouho jste tam asi byl?

František Daniel
June 18, 1997

17/109

A No, to jsem byl tak ... já nevím ... tři měsíce dobře. Tři měsíce jsem se tam jako to. A přitom jsem jako -- chodil jsem tam dom, no tak samozřejmě, že to. A ... po těch třech měsících -- to bylo v květnu -- v květnu ňák ...

Q Kterýho roku?

A V tým 42, 42. Bylo jako -- byl atentát na Henrich.

Q Na Heidricha.

A Tak. A jak jsem šel do dědiny, atk mě chytl Esenbák -- teda policajt mě chytl. To bylo jako -- to se říkalo četníci. Tak mě vzal a pá "Podťte se mnou!" Tak hrubej byl jo , tak jsem říkal -- já byl -- já měl obrovskou sílu jsem měl, obrovskou sílu. Já pá, copak on mě může ňák tohleto? Já pá, půjdu s ňým, uvidím co a jak. A jsem si myslel, tak ho tam prostě zbiju, nebo co já vím a uteču. A tak v té ... v té kanceláři, co měl, nebyl nikdo, jenom on a já. A ptal se mě na všechno. Odkad' jsu. No tak jsem mu lhal, jak jsem mohl prostě. Neřek jsem mu pravdu. "Co tady děláte?" Pám "Heledťte, já ... já studuju." Já jsem byl pěkně oblečenej -- jsem si všecko to -- krásně oblečenej. A já pá, studuju. Měšanky jsem měl, moh jsem dobře mluvit. A von to naletěl na to. A potom povídá mně "Synku, víš, že je atentát, že tě můžu zastřelit!" Já pá " Já vim." Ale pá "Když jste byl dobrej, tak byste mě opustil!" Já mu tak. No a on pá " No, já tě pustím. Ale s tým, že jsem tě neviděl, když by tě druhej chytl. Tak řekni, žes nikoho neviděl" Pám "Prosim vás pěkně, já budu vykládat, že jste mě chtl?", povídám. "Já pudu pryč!" No a taky tak stalo. _____. No a po převratě jsem teda po něm pátral -- po tým tom -- v tých Cílkách. Jsem po něm pátral, když jsem se vrátil, jo.

Q A našel jste ho?

A Ne, nenašel jsem ho.

Q Věděl jste jak se jmenuje?

František Daniel
June 18, 1997

18/109

A Né, ne, ne. Jenom jsem moh vypovědět jak ... jak teda ... jak vypadal a tak. A nenašel jsem ho.

A man: Já to stopnu, jo? Protože musím vyměnit ...

End of tape 1 of 8

František Daniel
June 18, 1997

19/109

Tape 2 of 8

A man Jo, jedu.

Q Tak můžem?

A man Jo.

Q Tak říkal jste o tom četníkovi, že vás nakonec pustil.

A Pustil mě, jo.

Q Že jste se domluvili, že to neřeknete, že už vás zadržel.

A Áno, ano, ano, no. No a tak jsem byl šťastnej, že jak jsem dopadl.

Q A kam jste šel?

A Ještě tam no ____ sestru jsem měl. Jak říkal jsem poprvní. Sestru jsem měl a švagra.

Ti ještě dělali tým -- na té cestě tam, jako.

Q Tak jste se tam vrátil?

A Jó. Já jsem se tam vrátil. Byly tam hezký holky, tak se mi -- né, že bych jako byl sprostěj, no ale já jsem _____

Q Nic lid -- nic -- nic lidského vám nebylo cizí.

A Mluvte nahlas.

Q Nic lidského vám nebylo cizí.

A Né. Já jenom jsem si takovou legraci dělal. Potom já jsem hodně sportoval, víte. Takže jako neměl jsem ... na nějaký takový divočiny myšlenky.

Q A ještě mě řekněte, kde jste tam bydleli na tý stavbě tý cesty?

A Voni tam měli takovej ... takovej barák. Bylo to -- bylo to tej dědiny. A tam každý měl takovou světničku prostě. Bylo jich tam asi ... tři nebo čtyry rodiny. To bylo tam z Osvětiman (ph), jo ta rodina a z Velehradu. Ale všechno jako -- no známý prostě.

Q A jak jste jedli? Kdo -- vy jste si sami vařili?

František Daniel
June 18, 1997

20/109

A Jo, tam normálně kupovalo se na lístky -- tehdá ty lístky byly.

Q A vy jste měl lístky? Dy□ vy jste neměl dokumenty.

A No já ne, já ne. Ale voni jo. Voni pokud byli doma -- každěj den ráno dva lístky a šatěnku.

Q Takže oni vás živili vlastně těmi -- vy jste dával peníze.

A No tak já jsem byl takovej _____, no. Já jsem měl potom kamarády -- kamarády jsem měl zase tady od vás, jako jo a ti mě jako hodně pomáhali. Voni jako pomáhali. A byla jedna taková holka hluchoněmá, ale moc hezká byla, moc hezká.

Q A pomáhali vám i gádžové?

A Jó, pomáhali mi taky. Dávali mi peníze. A nejvíc mě pomáhala tadyta holka. Mě jí bylo hodně líto -- ale hezká, opravdu hezká.

Q Vy jste se jí asi líbil, ne?

A Prosim?"

Q Vy jste se jí asi líbil?"

A No, možná, že jo. Nemožu tak tvrdit, ale jako jo. A já jsem vždycký jí kytičku dal. Aj dom jsem jí to zanesl tu kytičku. Prostě jsem si jí tak ____ -- že ... že jako neumí -- hluchoněmá prostě byla. No a nakonec tak to dopadlo, že jsem jel domů. Teda nejel, ale šel jsem pěšky. To je asi tak ... 40 kilometrů do naší dědiny. Dobrých 40. Ale šel jsem po -- polem prostě a to. Ale abych ještě k tomu jako dodal -- já bych ani nešel tak domů. Vono vám tam sedlák a vezl prase. Prase, velký prase. Hlavu to mělo jak to. A vono to bylo opařený už. Opařený. A von to tam vezl do toho -- jako k lesu. Ale takle bylo vidět dobře -- k tomu lesu bylo vidět, jo. A pám ... pám "Ten neco veze", pám, "Na zakopání". _____

Q Jako myslíte, že bylo nemocný to prase?

František Daniel
June 18, 1997

21/109

A No já vám to povím. A teď -- řek jsem to sestře a sestra pá, "Jo to bude vono. Dáme na něho pozor." A teď -- tam jsme dávali pozor a von to prase hodil dule, tak trochu zahrabal to a vodjel. A my za jeho zády jsme honem zase vzali, vyhrabali jsme ho. To prase bylo čistý. Jé, oholený prostě a ták. Bez chlupů. A povidám, "Ježišmarjá, ten člověk se zbláznil!", povidám, "Ne? Opařený prase a to. V takové době!" Ale vona jeho paní -- to jsme se dozvěděli -- jeho paní -- on to by jedl, ale paní to nechtěla. Ta sedlačka to nechtěla, jo. No a my jsme to jako -- dobře se najedli. Moc dobře. A já jsem měl takovou velkou ... takovou ... no jak prostěradlo to vypadalo, ale já jsem tam na to uzávil maso a já pěšky jsem šel s tím masem dom.

Q Takže vy jste šel domů, abyste donesl mamince maso?

A Ták. Já jsem tam už přišel k večeru -- už jako tma bylo. No tak se to vařilo. To víte, hlad byl. A teda opravdu neměli ani tak co jest, no tak jim to přišlo vhod.

Q Pane Danieli, jak dlouho jste šel těch 40 -- jak dlouho jste šel těch 40 kilometrů?

A No tak -- já nevím -- no ráno jsem šel, večer jsem přišel. posedával jsme tak. No prostě je to 40 kilometrů, no. A ptom -- nešel jsem přímo, ale jsem musel obcházet ty dědiny. Víte, aby mě jako neviděli co nesu. A nebo prostě aby mě nezastavil ... nějaký ten esenbák nebo neco tak. No ale já jsem přišel domů. No tak maminka byla ráda, že mě viděla a povidala mě, "Prosim tě, jen a□ se neukazuj tadyk, aby tě zastřelili." A já jsem na ten druhý den šel do toho hliníku, jak jsem vám říkal poprvní. A dával jsem velký pozor, aby mě nechytli a dával jsem pozor i na mámu. A přišel ... přišel -- to byl z obce -- takovej bubeník, co ty zprávy, jo -- takovej policajt to byl a dva Němci. Dva Němci.

Q Ti přišli do toho hliníku?

A K nám do toho baráku.

František Daniel
June 18, 1997

22/109

Q Do baráku.

A No. A já jsem byl -- jak říkám -- v tým hliníku. No bylo krásně vidět. To byste musela opravdu tam vidět, jak to tam vypadalo. A já vidím, jak se tam dohadujou. Nakonec vzali sestru a maminku. Vzali.

Q A co řekli?

A Prosim?

Q Co řekli?

A No voni neřekly, kde já su nebo -- to řekly, že nevíjou.

Q Né, co řekli, když vzali ...

A Kvůli mně.

Q Aha.

A Kvůli mně to bylo už. To už bylo kvůli mně. No a maminku vzali -- a on se menoval Vašina, ten místní policajt. A dobře nás znal. Moc dobře nás znal.

Q A on věděl, že jste tam byl?

A Ne, ne, ne. On věděl tehdá -- a jak oni jeli -- já hned za něm a pám, "Pane Vašina, co?", "No, maminku a sestru chcou zastřelit kvůli tobě." Pám "Pudu s váma a řeknite, že to je -- že su to já." A za -- opravdu tak se stalo -- bylo to tak kilometr -- no, kdyby -- kdyby aj dva kilometry to bylo, jo, celkem od Chvalkovic na rozcestí Ivanovské. A tam je hřbitov ____ židovský hřbitov. A tam je chtěli postřílet. No ale Va -- ten vašina jako zakročil ____ prostě zakročil Řek, "Nechte je, prosim vás. To jí -- von akorát přišel dole, tak jsem ho chytl." No tak mluvili mezi sebou. No tak nakonec chytlí viníka prakticky. No tak nevinný pustili domů. Maminka plakala. Věděla dobře, co se se mnou stane. A já jsem věděl taky dobře, co taky se mnou bude. Že prostě mě oběsijou. Tam ale -- na místě to tam, kde byl ú -- kde byl útěk provedenej. V tom lágru. Tam, kdo utíkal,

František Daniel
June 18, 1997

23/109

každého oběsili. No, tak mě chytli no a já jsem prostě byl ve Vyškově. Ve Vyškově ve věznici. Ale to už byla ta doba ... tá za toho Heinricha, jako říkam, jo.

Q Po Heidrichiádě, jo?

A Jo, taková ta doba to bylo. A já jsem tam byl. Já a nějaký holky. Ale mladičky holky. To všechno bylo takový ty, co -- potulný lidi -- no prostě neměli občanku nebo prostě nemohli se vykázat. Tak to chytli a dali do věznice. Ale ...

Q Do měst -- do městského vězení, jo?

A To byla ...

Q Jo.

A ... normální věznice jako. Byl to okresní soud a při tým byly věznice. Bylo vidět takle -- bylo vidět na ulici. Bylo vidět na ulici, takže jsme mohli pozorovat i návštěvu třeba, nebo tak. Ale mezi ... mezi týmato lidima, co já jsem byl a ty holky nekery a tak, byli sedláci. Sedláci, řezníci byli ... takový, prostě kteří zabíjeli načerno. A nebo prostě nepřiznávali to maso, jo. A nějaká špatná výpověď byla třeba nebo tak. A tyto lidi ... tyto lidi -- bylo jich tam, podle mého názoru asi 20. A jedna žena. A deno denně jsme věděli, že to střílají. Byla to almara -- tam na tém kriminále prostě -- a písek. Dali do almary a stříleli. Jo.

Q Takže bez soudu.

A To ... to byl ten zákon toho Heindricha, který prostě se provinil nějak a já nevím, co. Všechno se to zpřísnilo, takže mohli ten -- tydlé Esen -- ty Esenbáci -- ne Esenbáci, ale SS -- mohl dělat si co chtělo, prostě, jo. Bylo to proti ...

Q Zákonům.

A ... proti Říši, no tak to stříleli. A já jsem byl -- já a jeden -- a podepisovali jsme se na té zdi tam. V té věznici jsme se podepisovali na té zdi. Takže přesně tam -- kdo tam byl nebo co jsme věděli a tak. A večír se zpívala hymna. Každý den hymna se zpívala. A

František Daniel
June 18, 1997

24/109

ten, co zavíral, byl Čech, jo. No a konec konců jsme dělali takovýho toto, že -- Ten měl takovýho chlapečka. Tak moh mít 10 let. A hodil nám provázek. Ale hodně dlouhej provázek. A navázal to jako _____ jako toto a lidé nám tam vázali cigarety, abysme to táhli, víte. Takže si pamatuju moc dobře, jak ... jak ta věznice byla. No a mě pustil -- teda povídá, "Ty nejmladší budeš dělat chodbaře." Ale asi dva nebo tři dny. No tak jsem dělal chodbaře, vzal jsem kýbl a šel. Ale já jsem byl rád, že dělám chodbaře, nebo jsem chtěl vidět tu holku, co jsme si jako navzájem -- vona byla nějak vedle. A to jsme si tak pokřikovali jo, "Já tě miluju, já tě boskám." No né, takový voloviny prostě, no. A já jsem byl zvědavěj, jak vůbec vypadá. A -- no a meno -- říkala mě meno Vendulka, jo. Vendulka, Vendulka. A já jsem měl tužku a _____ tak pěkně ostruhaná do čtverečka a jak jsem dělal tu chodbu, tak jsem ty -- takový ty malý dvířka poodevíral a koukal jsem se, až jsem na ní přišel. A von ale to potom věděl, tak mě pak dal zpátky. Ten ... bachař. teda mě dal zpátky. Změnil chodbaře. No bylo 11 hodin -- bylo 11 hodin a bylo skončený stanný právo. Bylo skončený stanný právo. Já jsem přišel k tomu soudu, jo. No a jsem vyprávěl co a jak. No a tak povídá, "Vy máte veliký štěstí, že v 11 hodin ... končí stanný právo. A je po 11. hodině, tak jste se zachránil. Tak běžte dom." A já jsem vám tak zůstal opařený -- když vám řekne nekdo běžte dom, v takové situaci, jo, jak já jsem byl -- to bylo neuvěřitelný. A on mě kopl přímo. On mě kopl. No tak jak už mě kopl, tak já jsem _____ no a že du. Ale před tou věznicí, těsně u schodů už na mě čekali dvě. Tady ty ...

Q Četníci?

A No byli to jako naši, ale už ... v té německé uniformě jako jo. A zavezli mě na _____ do Brna. Tak jsem tam byl na _____ v Brně. Ptal se mě -- samozřejmě velitel přišel, ptal se mě odkad jsem utekl a proč jsem utekl a tak dále. Začal se mě zpovídat. Teda já se měl

František Daniel
June 18, 1997

25/109

zpovídat. Né von, ale já. A já jsem říkal, "Podívej -- jó, tak se mě ptá, "Kde jste byl?". No, tak já povídám, "No, kde jsem byl? Byl jsem na práci.", povídám. Neřek jsem, že jsem nějaký kriminál nebo tak. Já jsem se ____ "Byl jsem na práci, pracoval jsem. No a chtěl jsem vidět maminku, " pám, "tak jsem šel domu, no." To bylo všechno, co jsem mohl říct. No a tak mě tam -- no, dostal jsem tam nakládačku, prostě. A dali mě na Český -- to byla ... Česká věznice, potom. A měl jsem takovou cimírku -- jak takle tak velký jak tohleto. Samotka to byla. Žádná deka, vůbec nic. Jenom tam byla palanta. To je palanta -- to je taková dřevěná postel, jo. Bez ničeho nic. A tak -- na tým ani tak nezáleželo. Jenom jsem přemýšlel, jak a co -- to dopadne nebo kam jít. A byl tam Čech ... starej, prostěco dával tam chleba prostě, snídani, jo a tak. A říkali mu tam všeci -- já jsem to poslouchal -- táto. Ale moc -- to znamenalo, že byl moc hodnej, ten jeden Esenbák. Byl moc hodnej. No tak jsem tam byl asi tak ... 2 měsíce dobrý. 2 až 3 měsíce jsem tam byl až do ... do toho 5. srpna, jako ale. No a byl tam -- na ... na tým ředitelství byl Zajíc a Here ... Here -- jak on se menoval? Herz. A ten měl na starosti tady tohle ty cigány prostě a likvidaci tady tohoto. A Zajíc taky. To byl českej z Vyškova. A von prostě jako -- no prostě likvidoval to. Psal toto -- třeba já nevím -- dědinu tu a tu nebo tolik a tolik, jo a tak. To byla ta likvidace hlavní. Tohle už -- s mojí maminkou a celou touto rodinou už byly vzaty do tý -- na ty jatky v Brně a byli odvezení do Birkenau. Byli odvezení. A tak na Moravě prakticky málo kde, málo kde zůstal jeden Rom.

Q A jak jste se to dozvěděl, když jste ...

A Prosim?

Q Jak jste se to dozvěděl, že byli odvezeni?

A Jak jsem se to dozvěděl? To jsem se -- dozvěděl jsem se prostě až pozděj jako.

Q Pozděj.

František Daniel
June 18, 1997

26/109

A Ale to říkám jako už předem, jak to bylo teda. Pozděj jsem se dozvěděl. No a já jsem měl byt odveženej zpátky do toho Třince. A přišel ke mně Her -- Her -- ten Zajíc a povídá, "Tak co? Pudeš?" _____, ukazoval, jak se budu hompat, jo a tak. A Já povídám, "Pane Zajíc to nejde. Su mladý.", povídám, "Chcu žít a tak." No, to by na něho zapůsobilo. A mimo to eště byla venku nejstarší sestra ... nejstarší sestra se švagrem, Růžičková. A ty bývali ve Slatině (ph) v Brně. A vona mi donášela tak trochu toho zelí, knedlík prostě a takový ňáký ty voloviny. A měl jsem s nima i návštěvu. A vona říká, "Heled', von letí na zlato ... von letí na zlato. Možná, že tě z toho dostaneme ven." Jako ten Zajíc jako -- to měl brat to zlato. A tak já povídám, "Tak to je dobrý. Aspoň bych se dostal domu nebo ňák mimo ... mimo to. Abych tam nešel." A jednoho dne k večeru -- jednoho dne k večeru odevřou se dveře. A pá, "Pod!". Chlapisko jsem byl -- jsem -- obrovskou silu, jak říkám -- jsem měl obrovskou silu. Du na ten dvůr a byl tam antón. To je auto. A z toho antónu jsem měl vzít chlapa na ramena a donýst ho ke mně. Na tu cimru. A to byl Němec. Hakenkreuz měl, jo tady. Koukám ožralej na snop, snop, snop. To byla tam záchytká taková ještě tam, jo. A jak jsem ho nesl na tým rameně, tak jsem takle, jó a na ruce jsem ucítil, že má hodinky. A tak jsem si říkal, "Ty hodinky budu potřebovat." Víte. A nezdál se mi tak šikovnej prostě na to -- na to jak to. A než jsem ho tam dones -- já už jsem měl hodinky stopený prostě. A položil jsem ho na zem, jo. Na palntu nemoh spat. Já jsem spal na palantě. Já jsem byl pánem tam, né. A on spal na zemi. Hodil jsem ho na zem a kór dyž byl Němec. Za chvilku přišel ten Herec tam.

Q Herz.

A A von tam začal křičet, jó. Německy nadával prostě a tak. A tak von _____. Jo, "Vem ho!" Tak jsem ho zase vzal a šel jsem s ním do ... do takovej -- já nevím, jak tomu říct -- ňaká koupelna nebo co to bylo. A tam byl ten špic. A ten ho začal špicovat. Víte, já byl

František Daniel
June 18, 1997

27/109

rád, že ho tam špricuje. To byl Němec -- šlak tě ... šlak tě tref. No tak jsme vzali. No a von tam křičí, "Meine, meine Mutter! Meine Mutter!" A ták. A vodevřou se dveře a to byl ten -- mu říkali táta. A pá, "Co furt mluví?" Von jako, ne. Já pá, "Nadává na vás." Von neuměl Německy vůbec, tak jsem lhal jak mohl. Prostě to ... já mu dám. Kýbl vody a polil ho. Já jsem ho polil tou vodou na tý cimře. Taková červená zem to byla, víte. Já jsem se tam vymáchal pořádně. No a ráno. No a von tam přišel ten Herz a strh mu ten hlavní tlak, aby jako to dodal. Jako Němec a že dělá vostudu a -- a byl to továrník obuvi nakonec. Von mě to říkal ten táta. A tak ráno šel ven a já jsem trnul. A hodinky, který jsem měl -- a hned jse si je -- to takovej ... takovej _____ ... jako záchod to byl. Takový - - pár těch prkýnek jenom -- no a tam bylo prostě -- žánek (ph) tomu se říkalo. Tak jsem to vzal, podívám se -- značka Atana (ph), zlatý. Tak jsem tady udělal díru. A mezi tou podšívkou. A strčil jsem si to tam a vždycky jsem to chodil natahovat, tak abych věděl jaký je čas, jen tak. No prostě. Ale měl jsem ty hodinky, ale strach jsem měl jak to. Po tých hodinkách žádná zmínka nebylo. Vůbec nic. Von ani nevěděl, jesli ty hodinky vůbec měl nebo neměl. A tak jsem viděl -- na ten dvůr jsem viděl Romňa -- Roma. Štyry tam taky byli. Štytry asi tak. Pár tých Romů a holky, který jsem znal. S děti -- s dětima -- tak roční dítě. A potom to šupovali do Osvěčína. A to bylo asi tak dva dny, co mi zavolá ten -- ten Zajíc a povídá, "Tak co?" Já pá, "Ale já mám velkou rodinu v Hodonínku." A ten Hodonínek fungoval už, jo. Hodonínek. Ten lágr.

A man _____ Můžete.

A A v tým Hodonínku ty Roma tam byli a měl jsem tam rodinu. To víte, rodina Danielova, to byla po celé Moravě. Danielů a Danielů a sestřenic, bratránků. To bylo hrozný. Vlasně to byla jediná rodina na Moravě. Hronkové, Danieli. A já pá, "Kdybyste

František Daniel
June 18, 1997

28/109

mě tam dal do toho Hodonínka. Já tam mám rodinu velkou." pám, "Já bych vám taky něco dal." Už jsem věděl, že na to zlato letí.

Q To jste řekl tomu Zajícovi?

A Tomu Zají -- jo. No a tak jsem tu -- pám "Helejte, já mám hodinky. To ještě po tátovi. Tak vám to dám. A dejte mě tam." A ten rozhodoval ve všeckým tady tohleto. Já jsem vytáh ty hodinky a úplně dostal -- prostě hloupej. "Tak víš co, já tě do toho Hodonínka dám." Do toho Hodonínka. Tým jako jsem si dělal předtuchu, že budu zachráněný. A na ten druhý den vidím z okna, z toho ředitelství, jak to berou ty ženský s těmi děčátky -- asi jich tam nevím kolik bylo -- nemožu říct. Jeden teda -- jedno -- něco jelo do Os -- do toho Osvěčina, do toho Birkenau. Asi za dvě hodiny tam přistál zas auto druhý. A tam už -- z Oslavan -- já už nevím -- Danielovi taky to byli.

Q Ale vy jste nevěděl, že jedou do Osvětimi?

A Ne. To jsem nemohl vdět, ale dozvěděl jsem se to prostě ...

Q Potom.

A ... potom. Toto jako říkám předem, jako že to.

Q Ano.

A No a tam přistavil ten druhej. A já pám, "No, to je Hodonínek." Vodevřou se -- už to bylo spakovaný všechno -- a přišel Herz -- ten Zajíc a vodevře dveře, "Pod' Danielku." Tak do toho auta, "Sedni si." Tak jsem si sedl. A jedem do Hodonínka. Tak tím se mě oddechlo, že prostě jsem se zachránil. Tak jsem se dostal do Hodonínka před ... před vrátnici. A byl tam Výroba (ph). Výroba (ph) -- no četník, jo. A ten ...ten

Q Počkejte. Četník, tam hlídal, který se ...

A Tam byly český četníci.

Q A menoval Výroba.

František Daniel
June 18, 1997

29/109

A A on se menoval výroba, jo. A ten Výroba každýho přivítal fackou. To byl snad nějaký úchylnej člověk, který fackoval a měl z toho obrovskou radost. A když už tam byli tak ten Herz povídá "Běž už." Tak já jsem šel, rozloučil jsem se s ním jo a abych byl potichu, ještě mi tak řekl, jo. A Chtěl mi dát facke a ten Herz -- ten Zajíc povídá, "Ne, ne. To je vyučenej. Výbornej. Školy má." Začal mě tak vychvalovat prostě, že su lepší. Jako inteligentní a tak. Tak prostě ten Výroba tu facku mě nedal. Dostali jsme se do tý šatny. Tak jsme se převlíkli do těch -- to byly uniformy, černé uniformy -- to eště bylo po těch -- co byli ty vězni prostě a na tu nucenou práci. Ty kamaše -- prostě vojenské ... vojenské - - A1 to byly ty šaty. K likvidaci. Tak jsem si toto vzal šaty, převlíkl jsem se, no a šel jsem na bloku jedna. A byla večeře -- to jako jsem byl bez jídla, ale už večeři -- to jste dostala šálek a takovou karetku. To už bylo při tým -- jako při tým -- jak bych řekl ...

Q V těch uniformách

A ... když dostáváte ten oblek. Taková karetko to byla a já jsem tu karetku ztratil. Nevěděl jsem na co to je nebo prostě jak jsem šel, tak jsem to ztratil. A dem na tu večeři. Večeře se tam odehrávala prostě takle v řadě, jo. V řadě, jeden po druhým, muselo být potichu, všechno. Dávali na to pozor vězni -- už vězni. Tady tito Roma. Jo, tady byli četaři, svobodní četaři a myslím desátníci. Tak to byli ...

Q Takže tam byla taková vojenská organizace?

A To byla ta ... vnitřní -- taková stráž nebo prostě pořádková. No a já jsem šel na tu večeři. Teď se blíží už jako -- když to dává tým šufánkem a ten Werber (ph) stál takle -- takle stál a on to tam -- tu kartku musel pře ...

Q Kontrolovat.

A Ták. A pá, "Kde máš kartku?" Pám, "Já nemám." Takovou facku mi dal ... takovou facku mi dal, že mi bylo zle. A já ten šálek jsem měl takle smotaněj. A já jsem se na

František Daniel
June 18, 1997

30/109

něho podíval a chtěl jsem mu tím šálkem to vrátit. Ale ještě co -- to ještě bylo dobře, že sem se uklidnil. Já jsem byl strašně bujněj. A du na tu cimru bez večere. Byla rozdaná večere a v tom ____ . Já jsem to neslyšel, ale ty lidé tam, ty Roma, slyšeli. A říkali, "Zavolejte toho Maďara!" Voni nevěděli, že su Rom, voni mysleli, že su Maďar. A tak přišli pro mě, "Maďar máš tam jít. Výroba tě volá." Tak já jsem šel _____. Já jsem nevěděl, proč mě volá. Bez šálku. Podívá se na mě, povídá "Nechceš tak?" Já povídám, "Né." A já tak leda jsem se na něho dost díval dost tak jako prostě bujně. A von povídá "Dejte mu tam. Pučte mu šálek a dejte mu tam." Eště to nalil (laugh) -- já už ani nevím to bylo. No byly ty kroupy. Většinou kroupy se vařily a tak. No ale bylo to dobrý. A tak jsem pojedl. No a šel jsem do té práce.

Q Teďko byste měmohl říct, jak to v tom Hodonínku vypadalo?

A No, tak Hodonínek, jak vypadal. Tak bylo tam ... bylo tam jeden blok pro svobdný. Pro ty, který neměli ženy. Pod tím byl druhej blok, kde prostě byli mladší lidé, který měli ženu, jo.

Q A děti?

A A děti. A třetí blok byl -- taky tam prostě byli, kteří byli ševci, opravovali boty, opravovali šaty, ženský, jo. A spávali tam a _____ to byla jako. Celkově velký tento. A voni prostě tam spávali. Co tam dělali, ty ševci a švadleny, tak ty tam aj ... spali. Pod tím byla marodka, kde -- tuhle marodku držel Výroba.

Q Byl tam nějaký lékař?

A Prosim?

Q Jestli tam byl nějaký lékař? Doktor

A K tomu se ... . Byl tam. Když jako mluvím o té ...

Q Marodce.

František Daniel
June 18, 1997

31/109

A ... o té marodce, tak tam byl doktor Miler (ph). Z Prahy a vyboldo (ph), jo.

Q A kdo?

A Doktor. Byl jako žid, no.

Q Ano.

A A Romano se _____ vyboldo (ph). No tak tam byl. Miler, menší člověk. No tak co moh v té své prakticky v té svojí síli, tak dělal prostě pro ty lidi. Porotže věděl, že ... čeká na něho tohle. To věděl moc dobře. No a já jsem zatím, jak říkám ...

Q Eště -- bylo tam hodně nemocných? Hodně nemocných tam bylo?

A No tak tehda tak nebyly eště tak ty nemoce jako. Když já jsem šel, to nebylo tak zlý. K tomu tak dojdeme. I k tým nemocím. A já jsem potom šel na tu práci. A byly tam takový děvčátka - 13 roků, 14 roků. Velice špatně oblečený. To už jako mluvím (ph) a tak.

Q A co jste tam -- jaká to byla práce?

A To byla cesta. Prostě snížení toho kopcu. Byl obrovský kopec -- a sníží se to, aby mohli teda jako dobře ježďat. To jako byla ne dálnice, ale ...

Q Silnice.

A ... moderní -- moderní cesta. No. A to bylo tak do kopca a já jsem byl první. Jako do konca. Tam jsem byl první a dule poslední. A tak jsem si vzal takové holčičky z rodiny, jo. Mě jich líto bylo a tlačil _____, tak jsem vzal ten _____ a tlačil jsem ho sám _____. Lámat skale jsem mohl. Žádná únava. Neexistovalo. A já jsem ho vždycky uměl naložit ten vozíček, že jsem to švindloval. Jo. Já jsem tak dal takový plotýnky, všelijak jsem to maskoval, _____ hlinou a byl plnej. A zatím byl polovička. _____. Já jsem to uměl moc dobře. Byl jsem to. A dal jsem to -- z toho kopečka zas jedeme dolu všeci -- a taková brzda -- dřevo prostě -- já jsem musel brzdit. Buď na tých kolečkách to je, no. A vyklopíte to tam prostě dolu. No a zas jedete zpátky. Jako všeci vyklopíjou a jedem zpátky.

František Daniel
June 18, 1997

32/109

Q A ty děti chodily s vámi?

A A ... no musely. Ty holky normálně pracovaly tak, jako já, no. Ale né tak jako -- prostě co ta holka mohla prosim vás dělat? Tohle ne. Takže tu --tu práci jsem tak dělal. Uměl jsem to tak maskovat. A ... asi na druhý den ... nebo na třetí den si toho všiml a -- To ještě vám muži říct při tým jo. Jak byli ty četníci, tak se tam dostal Láblo Fasi (ph) a ještě jeden. Láblo Fasi (ph) a eště jeden. Možná, že to je _____. To jméno jsem zapoměl. A to byli Němci, vojáci. A jelikož Němci ... nesnášeli cigány, který jako měli být vojáci, tak to likvidovali. A □ byl dobrej, nedobrej, tak to likvidovali. Pustili to dom a nebo do lágru. A tady tým třem dali, že budou tam jako dozorce dělat. Víte, jako.

Q Takže to byli německý Romové.

A Romové, jo. Německý Romové a ty měli dělat dozorce tam. A tak jako on se -- musim podotknout k tomu, že jako to byli Němci. Protže to oblečení byli, no a to. Frajeři. A jak jsem jél dólu teda s tím vozem, tak jsem to překlopil, no a čekal jsem až, že jo. A on ke mně přišel ten a -- jo, Házl (ph) se menuje -- napište si to, abych nezapoměl to jméno -- Házl. A k tomu dojdeme taky. K tomu. A no a teď přide ke mně (coughs). Měl takový klacek, takový topol pořádný. A mě -- tak do mě udělal.

Q Š□ouchl vás.

A Jó. Tak do mě toto. A povidá, "Ty pudeš k tomu vozíčku!" Mě tak řekl. A von tam měl holky, který chcel milovat a nebo prostě, který chcel s nima mít ... prostě ten poměr nebo takovýho neco, jo. Tak chtěl jich ušetřit a mě -- na ně abych já dělal. A mě jak to tak udělal -- tam byla stráž, tak ... 15 metrů ta stráž. Já jsem mu jednu praštil a -- až dólu. A vono vám to bylo takový -- jak když po dyš□u to bylo, víte. Mazavá ta hlína. On tam přišel na vrch -- jsem ho nepoznal. A tak jsem -- že mu dám eště jednu a ten -- a na

František Daniel
June 18, 1997

33/109

tým kopci, jo. To znamená taková stráž potom je -- jak se to ponižovalo jo, tak byla taková stráž a pod tím strání chodili Esenbáci. Jo, dávali ...

Q Četníci.

A To byl ten dozor ... totok. A vostatní dozor dávali -- tam u té ... té cesty dávali Roma. Tam u toho. A ten se menoval -- ten četník -- Novák. A _____ já si ho pamatuju moc dobře. A povidá mě, "Ty! K raportu!" Povidá mě. Já páám, "Jo!" No, to bylo taky tak (laugh). A věděl jsem dobře, co to je. On tam prostě -- dávali, bili a tak. No, tak jsem šel navrch a tak něco jsem měl takový ty -- takovou zlost prostě a to. A tak jsem ani nevěděl, tak ten vozík byl plnej prostě a von se na mě kouká a povidá -- přišel blíž ke mně a povidá, "Žádný raport! A když ho chceš bít, tak ho bi tak, aby to neviděl." Víte, toto mě řekl. Tak povidám, "Škoda, že jsem ho neuškrtil." To je škoda teda. No nemoh jsem, no. No ale tak vám -- jak to dopadlo tohle.

A man Počkejte, já to stopnu, jo?

End of tape 2 of 8

František Daniel
June 18, 1997

34/109

Tape 3 of 8

A man Jedu! Můžete.

A No, tak jak jsem říkal, bylo to opravdu pro mě šťastný, když jsem nemusel na ten apelplac. K tomu přihlášení. Skončila šichta a po té šichtě jsme mohli na baráky. Každý prostě ke své rodině. Bylo to volný. Ten lágr byl jako dost volný.

Q A museli jste stát apely?

A No, apelplac byl pro to, aby se spočítalo, kolik lidí jako -- prostě kolik tábor má lidí, jo. To znamenalo pracovních lidí a při tým i ženy s dětima. S tým se to spočítalo a bylo.

Q A jak často jste stáli apel?

A No apelplac byl každý den. Každý den.

Q Jednou?

A Dvakrát denně.

Q Dvakrát.

A Pak se šlo -- přímo z apelplacu se chodilo do práce. To bylo takový denodenní.

Q Takže byl apel před práci a po návratu do lágru.

A Po návratu do lágru. A tak jsem si šel prostě na svůj -- na svůj ubikaci. Byl jsem tam ... no dvě hodiny a přišel pro mě četař. Můrka se menoval. No, "Má -- a máš jít tam a tam.", prostě. Tam prostě byla taková cimra a měli tu svojí ubikaci, kde byli četaři, svobodníci. Ale hlavně jako ty četaři byli tam. A ty tam prostě soudili i spali tam. A já jsem tam přišel, byla tam lavice nachystaná. Já jsem stál tak u dveří -- tak asi takle v tom směru to bylo. A začal do mě mluvit. To byl ... no, Daniel to byl, ale to už jako jméno -- vzpomenu si. Tak ty ses dopustils takovýho, že chytnul jsem na takovýho ... na takovýho šéfa lágru, že jsem mu dal facku a tak dále. Prostě co se odehrálo tam, mě to

František Daniel
June 18, 1997

35/109

vzpominál. A potom, "Co říkáte vy?". Jako tým četařům dalším, jo. Byl tam Bok -- Karel Boků, to byl taky takovej četař. Taková zebranka to byla. Tak mu ____ 50. A vyplácet bude ten ... ten jeden, taky takovej ... _____ svobodník. A tak jsem stál u těch dveří -- kamna byly. U těch kamen byla pořádná tyč. Tak jsem tu tyč vzal -- a už jako se svítilo -- jsem do toho světla bůchl a začal jsem s tou tyčí tam řádit, jo. Tak jsem ____ tam porozbíjal hodně věcí, co tam měli oni. A nakonec jsem šel na ____ . Ale voni tam utíkali taky dólu a hlásili to ... hlásili to jednému -- to byl takovej velitel -- ne velitel, ale místo velitel toho lágru. Ale on nebyl dobrej. Nikdy nebyl dobrej, on.

Q Němec?

A Jak?

Q Němec?

A Ne. Čech to byl. Čech. A já -- Daniel jo -- Maďar, já Maďar. "Tak zavolejte ho a vysadte mu pár ran." A dohlížet bude ten Novák. To byl -- to je jako ten Novák, co byl jako strážmistr, jako jo. Já tam jdu, koukám se na něho, tak se koukám na toho svobodníka -- takovej klacek pořádněj měl. Pá, "Tak si lehni." Tak jsem si lehl a ten Novák povidá tomu četaři, "Jesli to bude cítit, dostaneš to ty. On tě bude vyplácet." Víte, já měl takový štěstí, že jsem se opravdu minul těch 50 ran. Dal -- takhle to bil, jo a -- prostě jednu mě dal, jako tu poslední. No a to bylo odbytý. Já jsem mu poděkoval, jo a tak. On znal mýho otce -- a maminku znal.

Q Ten Novák?

A Ten Novák. Takže kdysi býval -- eště možná jsme my nebyli na světě -- on býval v té dědině kdysi -- jako říkám to -- no ten -- to je -- kousek od Vyškova je to. Tak jsem mu poděkoval a šel jsem. No a to ... to se rozhlásilo všecko toto no, a jo.

František Daniel
June 18, 1997

36/109

Q Pane Daniel, řekněte něco o tom -- vy jste říkal, že tam byla taková vojenská organizace, taková samospráva. Slyšíte mě?

A No.

Q A jak to bylo? To byli Romové? A kteří to byli?

A No, to je ...

Q A jak se chovali?

A No, chci vám říct -- ta místní ... místní takový ...

Q Samospráva.

A ... ta samospráva -- to byli Romové. Většinou Romové takový -- něco Německy -- takový Sudeťáci to byli. Ty se hlásili jako Němci. To ... idyž trpěli, tak se hlásili jako Němci stále. Jo vy -- oni se vytahovali prostě -- my jako český Roma, že něco vyzvyjou jako ... jako tady ty moravský Roma. No a tak prostě den co den. A nakonec Výroba -- tady tenle četník -- začal tam řídit tyfus.

Q A to byl břišní tyfus nebo skvrnitý?

A No myslím, že to byl břišní tyfus -- nebo ty průjmy a tak dále. No prostě tyfus, no a už to bylo jakýkoli, ale bylo to opravdu špatný. Protože naříkali na břicha a skrčení byli. Některí umírali. Tak hodně skrčení -- to znamená, že bolestí ... bolestí jako umírali. A teď oni se museli ty -- ty desátníci a četaři se museli z toho byt -- toho baráku odstěhovat a udělali tam krankebau (ph). Jo, udělali tam prostě tu nemocnici. To znamená, že tam ten tyfus byl A zavolal mě a povidá -- a eště jeden holomek -- " Vy -- ty budeš -- ty nebudeš chodit do práce, ale budeš tam na té ošetřovně." To znamená jídlo donýst tam, pořádek. No samozřejmě aj ty kýble musel jsem vynýst.

Q A pomáhat těm nemocným.

František Daniel
June 18, 1997

37/109

A A pomáhat nemocným. No tak jsem si říkal, "No, tak budu tam a hotovo, no." Tak jsem donášel jídlo ... jídlo a to. Ale mezi tým -- co všechno to říkám -- ten Výroba chodil -- teda chodil, no -- držel ... s Květou. Byla to Romni -- teda džaj (ph), jo -- a von s ní měl poměr. Já jsem ho chytl -- kolikrát jsem ho chytl. A tak jedenkrát, jak jsem šel pro ty léky -- já jsem tu Květu znal už ... už venku, jo -- jsme byli takový kamarádi. A vona byla v tak v mém ročníku -- pravděpodobně v mém ročníku. A její mámu -- její mámu a takle jsem znal z venku -- u nás taky byli, takže jsme se dobře znali. A vona mi říká, "Hele, kdyby náhodú se ti ptal, jesi se ti líbím, tak řekni ne." Pám "Proč?" "Von žálí." A já pám, "To je špatný." A tak jsem tam jedenkrát šel pro léky a _____ tam byl takovej -- prostě jak pro nemocný -- když si lehne, jo -- takový lehátko. A viděl jsem jak vyskočil a upravoval si prostě ...

Q _____

A _____, že to tak musím říct, no. A von se tak dělal a já jsem to jako viděl, ale šel jsem do kredencu -- takovej kredenc tam -- a jako že беру léky prostě a jako že vůbec si toho nevšímám. A nebo že nic nevím. A on přišel ke mně, "Sedni si." Tak jsem si sedl, dal mě Zorku (ph), cigaretu -- začal se mnou tak na sladko, víte -- tak mluvit jo a tak -- a povídá, "A co říkáš, líbí se ti Květa?" Von. Já pám, "Co říkáte?" "No esli se ti líbí Květa?" Já pám, "Pro boha vás prosim! Co na ní", povídám, " je? Dy□ je to metla! Chudá!", povídám, "Takle!", povídám. "Já, když", povídám, "si vemu ženu", povídám, "ta mu sí být takle!" Opak jsem všechno řekl. Opak. A tím on byl ... tým on byl prostě -- abych řekl -- takovej ... šťastnej a nemusel mít strach, že já ju prostě budu ... _____

Q Že mu jí přeberete.

František Daniel
June 18, 1997

38/109

A Áno. A nebo prostě budu dobírat prostě -- a mohl bych potají všechno takle jo. On měl takový mušky (ph). No tak takle sem prostě -- jak říkám -- na tu maródku, z mrodky a tak.

Q Eště řekněte -- tam jste si -- tam byla nějaká kuchyň? A kdo tam vařil?

A No, poměrně podle jiných lágrů teda -- poměrně podle jiných lágrů ... bylo to dost slušný.

Q A vařili vězňové?

A Vařili tam -- vařili tam pro ty děti tu -- jakpak se to řekne -- takový vločky. Víte, to je ... z ovsa takový vločky to bylo.

Q Ovesný vločky.

A No a ty děti to bylo.

Q Kaši.

A Dost výživný to bylo prostě a najedli se, jo. Taková kaše to byla. No a koňský maso, sušený maso, do toho zelí se dalo. Takovej segedín. A když tam bylo aj takový ty chrobáky nebo housenky.

Q A vařili vězňové?

A No. Byl tam -- Romové tam byli prostě. A jeden tam byl -- menoval se Chromý. A von měl nohu pryč a bujnejš byl, bujnejš! Darebák prvotřídní! A von tam sloužil taky s Romji. Taky tam vzal si kuchařku takovou -- no a prostě -- no kuchařka. Ale nemusel by. Ona je tam od Kyjova. Ta možná je na světě. Tak ona držela s ním prostě a bujná taky byla. Nebyla dobrá tam. Když měla čas, tak je vyplácela taky klackem -- ty lidi, kteří tam stáli při tým obědě nebo večři. A jeden krát se mě tak stalo, že stojím v řadě -- no to bylo asi celkově 12 set ... 12 až 13 set Romů tam bylo.

Q A nikdo jiný tam nebyl?

František Daniel
June 18, 1997

39/109

A Prosim?

Q Jiný vězni -- jiný národnosti?

A Ne, ne, ne. Akorát dva tam byli, který jako byli jako -- to už byli jako civilové prakticky. Jenom dvě - _____ a von, ten Chromý. A stojím v řadě a vedle, asi tak třetí stála žena z Hradiště a měla tu ... prostě nohu pryč a měla takovej dřevo, takovej ...

Q Protézu.

A ... hul, hulko, no. Protézu takovou, jo. A vona musela kývat, víte. Vona nevydržela stát, protože to tlačilo, jí to. Nebylo to prostě dobře udělaný. Začala se tam kývat prostě a tak. A von ten Můrka -- tam je ta výpověď, výpověď -- četař -- a to je v té knize, v tém románě. Tam to vod _____ to vím. Jenomže my jsme ho hledali a nikdy jsme ho nenašli. Né že bysme ho jako ... k soudu, ale prostě bysme ho tam zbili. Já jsem ho kolikrát sháněl.

Q A co udělal?

A A ten Můrka stál na takovým kopečku -- takle -- takže viděl -- celou tu řadu jako viděl A vona se tam toto pokyvovala snad mluvila i a von šel prostě a tým klackem ju zbil. A ta žena padla. Já jsem měl šálek, já jsem mu dal -- tak asi tak týmto směrem -- tým šálkem na tu hubu, takže ten nos měl jak okurek. Víte. Krev z něho tekla a to. Tak ... hned raport. Hned, hned jsem šel dolu na lavici místo večeře. No a dali mi tam pár na _____, no. No ale já jsem si z toho nedělal nic. Nebo jsem byl takovej dost tvrdej prostě. A věděl jsem prostě, že mi nepomůže žádný takový plakání nebo žádný křiky. To u mě nebylo. A já sem mu řek, že až budu ven a jesli se dočkám, tak že mu uřežu hlavu. Sem mu tak řek. A eště jsem ho nechytli. Ten se varoval Romů strašně moc. A býval tam na ... Gottwaldov a tam. A pak se to dozvěděl velitel ... velitel lágru -- teď zapomínám to méno -- a výbornej, dobrej chlap -- von si tak nevšímal Romů. A von -- ta Romji byla z

František Daniel
June 18, 1997

40/109

Hradiště -- a vona k němu chodila ptat -- jo, jsem se potom dozvěděl vod ní. A von jí strašně měl rád, jako ňáký toto. A dozvěděl se to. Tak potom nasadil, aby on dostal 50 ran. Ten Můrka. Takže to bylo vyrovnaný. No a byla tam márnice vedle maštale. Byla maštal a tam prostě byl Daniel -- to všecko byli Danieli, no -- a ten ježděl pro chleba do té dědinky tam. No a samozřejmě vždycky si donesl ten chleba a začal kšeftovat stím, no a tak no.

Q A mnoho lidí zemřelo na ten tyfus?

A No, tam teda umírali a všeci -- no dost umírali, umírali. Ale ... pohřbívali se lidi -- teda mrtví lidi -- v té dědině tam.

Q Na místním hřbitově, ano?

A Ano, na místním hřbitově. Jelikož potom bylo víc a víc mrtvých, tak tam udělali ____ v tým lágru asi pár metrů od plotu v lese prostě jámu takovou -- bágrem nebo čím to udělali -- dlouhou ... dlouhou takovou šachtu -- se to říká -- a tam prostě pokládali v papíru -- já jsem tam byl asi dvakrát -- dvakrát jsem tam byl a ostatní dny jsem tam nešel. To se motalo do takovýho balícího papíru jako bylo zatemnění za Německa, takovej silnější papír a provázkama se to stáhlo, no a vzali ho ty -- na ty trámy (ph), no a zanesli ho tam, položili, zaházeli, prostě do té ____ asi, jo. A tak se to pomaličku stupňovalo, jo. ____ na sebe a házeli to hlínou, takže pokračovalo se dál v týmto. A ta Květa dělala farára. Měla modlitební knížku a začala tam mluvit, dělala takový caramóny (ph), jo. A ten Výroba byl jako -- prostě doprovázel -- dycky aby neutekli vězni, tak doprovázel -- a zpátky.

Q A směli vy jste na ten pohřeb jít? Směli vy jste jít na ten pohřeb?

A No tak, dyž byla rodina jako, tak mohli, mohli. Mohli jako ty nejbližší mohli jako k tomu jít. No protože to bylo všecko za lágrem. A co se týkalo jako v dědině, no tak tam akorát

František Daniel
June 18, 1997

41/109

šla buď ta matka nebo pár těch lidí, kteří ale tu truhlu meseli nýst, jo. Tu truhlu museli nýst. Já si pamatuju -- jako jsem nesl ...

Q Tu truhlu? Dy□ jste říkal, že je dávali do papíru.

A Po první, když bylo málo mrtvých se pochovávalo v té dědině.

Q Aha. Ano.

A A potom, až už bylo víc ...

Q Tak do té šachty.

A ... a pak až nebylo kam pochovat, protože tam taky to -- tak tam udělali tamle to za tím lágrem.

Q A vy jste byl pořád na té ošetřovně, jo? Na to tom ...

A Já jsem byl stále tam. Takže jsem viděl těch mrtvých tam jako opravdu hodně a nemocných lidí, kteří umírali bolestí. No, mezi tím se tam dostal nákej doktor a -- nevím, jak on se menoval -- vím -- jsem zapomněl. A von byl tak příjemnej doktor, tak hodnej doktor! Přímo až člověka hladil. Jak jsem viděl, jak s těma pacientama zachází a úplně lítostivě a věděl dobře, co jich čeká -- byl to doktor opravdu -- z Prahy byl. A povídá, "No, nám to čeká všeckým stejně." Takle to řek.

Q To byl Žid, jste říkal.

A Prosím?

Q To byl ten Žid?

A Žid.

Q Pane Danieli, a během té doby přicházeli do -- do toho tábora noví Romové?

A Tak, to to jo.

Q Nebo tam byl stálý stav?

František Daniel
June 18, 1997

42/109

A Né. Vono ten lágr -- v tým lágru se pohybovali prostě jedenkrát za měsíc a nebo -- no tam chodili častěj, jo. A jedenkrát za měsíc přišlo ředitelství a vybírali tam lidi, kteří byli hodně nemocný a nebo prostě nesympatický tým velitelům a tak -- ty navrhoval: ten, ten, ten -- a odvážel to do Brna a z Brna zase do toho Birkenau, jo. Ale tyto lidi nebyli dlouho v Birkenau. Pravděpodobně -- no, já se domnívám, že museli vyzkoušet pořádně ty pece. A do těch pecí tam museli dojít. To znamená ten člověk. Takže tam docházeli i odcházeli. A takle jako , co se týče té ... marodky -- teda ten ... ten Žid. A voni přemýšleli -- a to navrhl -- to jsem slyšel -- navrhovali tam, jak né zachránit, ale zachránit sebe. Protože se tam měli moc dobře tady ty četníci a ty se měli moc dobře. Žádná nějaká služba a totoc -- to nebylo pro ně nic jako jinde, kdyby měli sloužit. A říkali, že by se měl udělat nějaký ... tyfus -- umělej tyfus naočkovat eště, aby prostě tam mohli dát zárodek, aby ty Němci tam nechodili. No ale jako se to neudrželo nebo -- tak říkám -- umíralo to a umíralo. Byli tam lidé -- teda Romové, kteří prostě byli v takovém budulínku -- to je takovej vozíček -- románo (ph) -- jak bývali kdysi za první republiky. To byl vůz na kolách prostě jo a voni to tam voddělali ty kola a takle to dávali v řadu. A tam byli ty ...

Q Jako maringotky, jo?

A Áno. Takovýho neco. Áno, ano. Jenomže tam byli takový lidé, kteří prostě byli ... hodně nemocný, přestárlý a žádná pomoc nebyla tým lidům. Ba naopak bili jich -- ty četaři bili jich -- toto. Nemohla třeba -- já nevím -- jít z té boudy ven. TAK to kopali a já neví co všeckýho. Prostě opravdu ty ... ty lidi nevěděli, co je dobro.

Q Takže ... ani Romové všichni ...

A To byli Romové tady tohleto. To byli nejhorší Romové tady ti. A nebo z toho Gottwaldova. A jedenkrát se tak stalo -- zvláštní apel byl -- to bylo ___ v nedělu nebo takle neco. Byl apel a nakonec na tým pelplacu -- byl tam sám ten ře -- velitel lágru.

František Daniel
June 18, 1997

43/109

Q Jak se jmenoval?

A Já vám nevím -- teď jsem to zapomněl -- no, já vám to pak řeknu. A von prostě řek, "Kdo ukradl králíka? Kdo ukradl králíka?" A ty králíci byli jeho. No tak samozřejmě žádný, žádný a tak dále. Tak udělali prohlídku. Poslal četaře -- veškerou tu bandu tady tuhle tu poslal do lágru, esli neco nenajdou, víte. Z toho králíku -- nějaký kosti a nebo kožich a tak. A jedna ta Romě byla -- menovala se Gíza (ph) -- vona opravdu ta kůže tam byla. Ale ne ona, že to vzala. Pravděpodobně to vzali ty četaři. A tu kůžu dali tam. A tu Gízu -- jak byla nemocná, tak ju vzali na ten apelplac. No a teď řekli tomu veliteli, "Vona to zebrala a snědla ho." Vona se dušovala, že ne, ne, ne, no ale nepomohlo to, nebo ta kůže tam byla. Tolika ran dostala! Tolik ran, že po určitým čase ta půlka zadnice -- to maso jí vypadlo. To bylo ubitý. To maso bylo tak ubitý, že to prostě odpadlo. _____ vona vrátila se z koncentráku, ale půlku zadnice neměla, no. Takový ty zážitky prostě -- jak takle v tým Hodonínku -- byly. A bylo to asi tak konc ... ke konci toho lágru, likvidaci - - tak ten Láblo (ph) -- Láblo držel s tou Květou. Potají se scházeli a nakonec se to všecko dozvěděl ten ... ten ...

Q Ten velitel.

A Áno. Ten jak jsem už říkal. Tak to se to dozvěděl a ju předělal na jiný -- na tu marodku -- tam, kde byla ta -- ten tyfus, aby k ní měl přístup jenom já a ten Holomek, jo. No a von tam chodil jak ... jak -- když chtěl a nebo si ju zavolal podle potřeby -- když to říkám před váma jo a tak. No ale vona se scházela -- a vona mi -- vona mě potom ... věřila. Dávala mi takový dopisy a takový všelijaký ty -- abych mu to dal -- a kdy má a tak. Tak mě to bylo jedno a dal jsem mu to. Ale dával jsem velký pozor, aby jako mě nechytli. No a přišel -- přišli Němci a zkontrolovali celej lágr. Zkontrolovali kolik je nemocných, kolik -- prostě dal se transport a tak dál. A v této ruce měl všecko Výroba. Výroba měl takový --

František Daniel
June 18, 1997

44/109

koli ... kolik tam měl vězňů, kolik je nemocných. To všechno měl ten Výroba. A ten je hlásil veliteli a velitel měl tým ... Esmanům hlásit. A tak ten ... ten Láblo se dostal k nim, k tým Němcům. Perfekt německy -- Němec to byl. A tak si ztěžoval na toho Výroby, si ztěžoval. No a ... já jsem u toho nebyl prostě, ale ztěžoval si. To mně řek ten Výroba. A bylo -- Němci vodešli a ten Holomek zavolał Rábles (ph), aby šel na marodku. A byla tam Květa, Láblo a tady ten ...

Q Výroba.

A Povidá, "Tak ty sis ztěžovals Němcům, že se tady máš špatně, že prostě na tebe su hrubej," -- ten Výroba jako, jo, ten Výroba -- "že s tebou zacházím špatně." a von ještě ___ všelijaký takový detaily, jo. A on povidá, "Proto mi nakázali Němci, abych ti dal 50 ran za to, že sis ztěžoval." Já jsem u toho byl. A ten Výroba povidá, "Bež tam a uřež tam pořádný klacek. Ale když nebude pořádný klacek, dostaneš ty." Tak, donesl klacek -- no pořádněj, no klacek. A povidá tomu Láblovi, "Lehni si na lavicu." A mě povidá, "A tz budeš vyplácet." Já pám, "Pane Výroba, to neexistuje. Já ... já nemám na to povahu, abych já nekoho tady bil." Já pám, "Já -- mě nic neudělal." "Já ti říkám, že budeš vyplácet!" Já jsem tu ruku vzal a pám, "Ty ... ty musíš _____ tomu Holomkovi a ty to ňák." Tak Holomek ho vyplácel. Vyplatil mu -- já nevím kolik 40 nebo 50 -- nevím -- já to nepočítal. Já jsem nebyl ani na to zvědavej. No a dostal za to pořádnou dávku. A ze srandy jsem si říkal, "No dobře ti tak" Lebo zas on byl špatnej na ty Roma -- že byl špatnej. Jako že jich bil, tak jsem z týhle stránky byl rád, že dostal -- že dostal taky svoje. Aby viděl, co to je. No a tak pak už přišla likvidace tohoto lágru.

Q A kdy to asi bylo?

A To eště bylo v tým roku dvaastyrcet. Tak by to mohlo být. V srpnu nebo tak nejakým způsobem to bylo. Likvidace toho lágru byla tak jednoduchá. Každý si oblíkl svoje šaty.

František Daniel
June 18, 1997

45/109

Šaty, co měli toto a když neměli, no tak -- ten mundúr, který měl -- ten vojenský, jak říkám -- to starej věci. A v posledku se dost dobře vařilo. Dobře vařilo, nebo byla přeplněná -- byla magacína. Jídl -- teda moukou, cukru a tak dále. Prostě nedával to tak, jak to mělo být, tak měl nadbytek ... strašný nadbytek toho ... toho jídla -- teda tý to. A tak se dost vařilo. Knedlíky dávali navíc. No a nakonec ... přišlo, že ... že velitel musí jít tady do Písku, do Let. Lety. Tam byl velkej tyfus -- silný tyfus. A měl to tak anpravit, aby co nejdřív byl likvidován ten lágr. tak, co tam byla mouka navíc -- a já nevim co všechnyho -- tak to odvezli do ... do Let. A stalo se tak, že Výroba za mnou přišel. Povídá mě , "Ty nepudeš na ten transport." Mně řekl. Já tam měl aj tu svojí sestru. Eště sem měl -- Máňa se menovala -- sestra -- Jarka. A povídá mě, "Ty tam nepudeš." A já sem mu nevěřil. Pám si, "Kdo ví co to." "A já tě tam nedám! Ti dou do ... do toho ... do Osvěčina" On řek mně. Já jsem ještě na ten oběd byl a dal jsem si ten šálek -- jak jsou postele, tak jsem si tam dal šálek -- teda mi dával ten guláš. A tak já potom jsem přišel a vidím, jak moje setra -- ta nebožka Jarka -- jedli ten můj guláš. Já hladovej. No tak jsem si říkal, "No coo můžete dělat, no." Tak jsem neřek nic, prostě jenom jsem polkl slinu a bylo to všechno, no. A tak se uskutečnil ten lágr -- a von za mnou přišel potom -- jako říkám v tom transportě -- a dal mě na marodku. Na tu marodku -- nás tam bylo asi -- celkový počet nás byl tak dvaatřicet -- co tam zůstali. A povídá, "Honem se vysleč a lehni si tam." Tak já jsem tam se vyslekl no a zakryl jsem se a po očku jsem se koukal, jak ty Němci počítali, jó : tyfus, tyfus, tyfus. No a já jsem konečně zůstal. Tak všechny -- aj moje sestra -- všechny jelo do toho ... Birkenau na blok devět. Hodonínek měl blok devět. A já jsem měl -- tehdá eště s jedním -- se plynovalo. Bylo tam hodně tých -- jak se to říká ...

Q Štěnic?

František Daniel
June 18, 1997

46/109

A ... takových ...

Q Všichni.

A No. Bylo tam všechno prostě v týmu, jo.

Q Belchy?

A A to se mělo odšívovat -- a různý takový ty červy a to všechno. Tak se to plynovalo.

A to se muselo tam kolem komína namazat a tak dál. Tak já jsem tam měl takový tři dráty, tak já jsem to chytl -- však mám ještě tu ruku to -- a nakonec mě ten proud jako chytl -- tady dva, tady tři (or šest), jo. A se to všechno začalo takle lámat.

Q A proč jste se toho chytl?

A No tak já jsem myslel, že proud nejde a nějak jsem -- no tak prostě to.

Q Aha.

A No a nakonec tak to dopadlo, že pojistky jsem vybil. Ta kost -- jsem byl tak dobře zdravěj na srdce. Ale ruku jsem měl -- se koukám, páme, "To nic není," Ale po určitých hodinách to zčernalo a to maso mě vypadlo. Tady v té dlani všechno mě vypadlo. A tam byl právě ten doktor. A on povídá, "Víš co? Necháme to. Budu ti to léčit."

End of tape 3 of 8

František Daniel
June 18, 1997

47/109

Tape 4 of 8

A man Můžete.

Q Tak můžete, pane Daniel.

A Tak ten doktor potom mě řek, že by ta amputace byla tehdá, až by se ... až by se zhoršila ta ruka. To znamená, že mi zčerná. Takže bude on léčit jako mně tu ruku. A on mi ju taky léčil. Mezi tím říkám -- než ten transport vodošel -- to bylo -- tam byl pes, který ty četníci -- toho psa púšali na ty -- na ty Roma, jo. Pokousal -- byl takový -- mladší pes to byl. A velkou radost oni z toho měli prostě. To všechno bylo jako k tomu týrání. Tým -- týchto Romů. No a tak se to odbylo a já jsem tam zůstal asi měsíc.

Q Počkejte. Eště než -- než se pustíme dál, tak bych tady eště měla nějaký otázky. Kdybyste se vrátil k tý Květě. Ta tam zůstala? Ta Květa.

A To právě teď jdu říct.

Q A něco o ní řekněte. Kdo to byl a jako tam měla funkci? Jakej tam měla úkol? Ta Květa.

A No a zůstala tam -- prostě zůstala tam celá rodina -- teda samozřejmě bylo tam dvaatřicet lidí jako -- a mezi tým byla velká rodina Květy. Maminka, bratři, sestry. mařena se menovala ta jedna sestra. Já ani sám nevím. To byly takový děcka. Výroba se postaral o to, aby do toho ... do toho Osvěčína nebo do Birkenau nejeli. Znamená, že potom jich dal na takovou dědinu, kde prostě dělali u sedláka. Květa měla tu úlohu, že byla -- že dělala při porodě. To nebyla žádná porodnice, žádný takový ... nějaký ... bych řekl ošetřovatelský -- vůbec. Čistě dělat to, co ...

Q A ona si věděla rady?

A No tak věděla rady. Pokud tady tyto ženy byly -- jako porodily, no tak porodila normálně. No a jesi ten pupečník nebo takle -- to už byla jako věc to. Ten Výroba jako

František Daniel
June 18, 1997

48/109

při tým a sistoval taky. No ačkoli on byl vyučenej stolař -- ten Výroba -- tak to tak všechno prostě -- jak říkám -- se odehrávalo. A při tým ale tam chodil tam lékař z Veliči (ph). To znamená tam z města nebo vod kaď. Tam chodil lékař, kterej jako jedenkrát za 14 dní -- nebo já nevím co -- podíval se kolik nemocných je, a jaký tyfus je a jesi to nebude ohrožovat venkov prostě.

Q okolí.

A Ták, jó. No tak samozřejmě se končil -- Hodonínek se končil.

Q Počkejte. A ta Květa -- oni to -- a ta její rodina -- oni to přežili v tý vesnici? Oni to přežili? Zůstali až do konce války?

A Voni to přežili, že byli normálně venku u sedláka.

Q Ano.

A A sedlák je živil prostě tak dlouho, než skončila válka. Všecky se vrátili -- nebo prostě všecky byli na živu -- tady tihle ti. Takže s nima se nic neodehrálo. Oni se měli moc dobře. Měli velký přídavky jídla. Ta Květa měla možnost do toho -- pacientům mohla taky brát marmelády a já nevím, co všechno. Prostě měli se poměrně o hodně lepší jako tady normální Romové, kteří pracovali a nebo prostě jako vězni byli, no. No a tak skončil -- celej ten Hodonínek skončil.

Q Eště ... eště nějaký otázky k tomu Hodonínu. Ja -- jací byli ty četníci? Byli ... Něco o nich řekněte. O těch četnících českých. Jak se chovali?

A No, prostě byli tam ... byli tam četnícíněmecký -- v posledku byli -- aj český, jo. Který nasadili Němci tam. Většinou ... většinou techto lidí byli velice špatný. Kde mohli tam to fackovali. Kde mohli, tam to klackovali. Prostě to byla jejich útěcha a tak dále. Nejohroznější lidi, co exisují. A _____

Q A kdo byl horší? Ty čeští nebo ti němečtí četníci?

František Daniel
June 18, 1997

49/109

A Ono to bylo jedno. Ono žádnéj rozdíl mezi nima nebylo.

Q Jedna pakáž.

A Áno. A já si jenom tak k tomu -- poznámku k tomu dám -- jsem zapomněl vám jako říct -- ještě jako s tím Hodonínkem. Tak přišla tam nějaká Španělka --Romni-- která byla jako baletnice -- jako taneční -- ale opravdu jako uměla baletit. Nám to předváděla tam.

A vona byla krásně voblečená. Měla na sobě takovej šedej pláš. Neco ... neco pěknýho, moderního to bylo. A ten Němec, ten četník mě povídá -- á já jsem měl u toho možnost -- u těch kabátů -- tady co přišli -- tak to byl takovej ... taková jedna světnice, kde -- tam byli asi 14 dní nebo -- já nevím -- tři neděle -- takový prostě skrz nemoce, jo.

Q Jako karanténa?

A Ano, karanténa to byla. A tam prostě do té karantény jsem tam chodil donášet aj jídlo. Tak jsem tp zamčel prostě dycky -- nemohli jít ven a tak. A jak ta Španělka tam byla, tak jsem viděl přesně, co má oblečené a on to taky viděl -- ten Němec to viděl -- jak tam přišla. A ten Němec mi povídá -- nemožu vám říct ty ména, protože jsem je jako zapomněl, no -- a nebo jsemse ani nezajímal o ty ména. Mě povídá, "Hele, když mě dáš ten kabát, co má ta... ta Španělka, tak já ti dám tabák, cigarety." A tam byla nouze vo cigarety a vo tabák. Velká nouze. Já jsem byl takovej kuřák dost silnej. No páám, "To by šlo." Tak to ze mě šlo jak nic. Mě dal zase tabák. Nevim určitě kolik. No ale byly to -- Zorky to byly -- ty krabičky takový zelený. Já se na to koukám, no a teď jsem si uvědomil, co vlastně já dělám, jo. Že prodávám -- nebo že dávám kabát, který můj není a von se tady bude pyšnit -- dá své paní a bude se pyšnit. Od cigánů, né. Tak jsem ten tabák vzal -- a cigarety a šel jsem za Výrobou. Povídám, "Pane Výroba, von tamten mi prodal cigarety, tabák, abych ukradl ... abych ukradl ten tabák. ", povídám, "A chce po mně ten kabát za ty cigarety." No to vám bylo neco. Hned to bylo jak na buben. Šel za

František Daniel
June 18, 1997

50/109

velitelem lágru, jo a ten to oznámil. A eště ten den byl likvidovanej pryč. Ale tabák mě zůstal. Takbák mě zůstal, aji cigarety. Takže jsem to dost dobře udělal, jo. No a potom ona -- ona taky tam zůstala ta Španělka. Až ke konci toho lágru zůstala taky s nama. No a Květa samozřejmě -- šli ven.

Q To jste říkal. Eště řekněte. Došlo tam k nějakému případy, že třeba ti četníci a nebo ti funkcionáři romští -- že třeba si -- že třeba znásilnili nějakou ženu, že ...

A No, znásilnění tam podle mého názoru -- znásilnění tam nebylo. Ale byly tam _____ takový -- no hezký holky tam byly, opravdu moc hezký. A ty chodili uklízet -- některý -- uklízet tam do těch ma ... do tech ... do toho ... do těch budov. Jo, kde obývali četníci. Uklízeli tam. A já jsem slyšel _____ víte. A bylo to vidět, jako že maj se lepší, jako ty ostatní. Takže tam nebylo třeba znásilňování, pač tam každý -- taková holka se má dobře. Cigarety měla, všechno od něho ne, a tak. Tak že jako k tomu jako nedošlo. Podle mého názoru tam nedošlo k tomu. No ale říkám -- četníci hrali tam velkou roli. Mohli si tam dělat, co chtěli. Co chtěli. Jesi chtěli zlikvidovat člověka, tak to bylo běžně. Sice ____ Tomáš Holomek -- se menoval -- neco toto -- rozbil mu brýle. Tolik facek dostal _____ a už šel do Osvěčina, jo. To znamená, že tam, kdo se trošku zprotivněl nebo neco, tak ho uměli taky zlikvidovat. To ... nebylo tam pro ně žádná ... těžkost.

Q Eště pane Daniel -- když jste byl tak silný kuřák -- jak to bylo s cigaretami? Byl tam nějaká -- nějaký černej obchod, šmelina? Měnili jste to?

A No, tak ... tadyk bylo -- když měli peníze z domova lidé -- a nebo i návštěvy byly. Byly tam návštěvy tam před ... před bránou lágru -- teda jako lágru, ale před bránou. Byly tam A ty donášeli ty balíčky některý. Jo a prostě cigarety, peníze. A mohli si udělat nákup. To prováděl Výroba. Pokud byli, tak měli na kontě nebo prostě měli ten určitý

František Daniel
June 18, 1997

51/109

takovyplán, tak on ... prostě odepisoval jim to a nakupovaly se cigarety -- co potřebovali.

Takže potom byl tam černej obchod. Za ... za ten pecen chleba asi tak 70 korun.

Q Vy jste říkal na kontě. Oni vás platili za tu práci?

A Né. Co měli z domu.

Q Co měli z domu, co si přinesli.

A Oni měli z domu. Co měli s sebou třeba jak jich vzali. Někteří Roma měli peníze, jo.

Q Ano.

A No tak se to muselo vzít od -- no a napsal tam -- já nevím, třeba Holomek měl tam -- já nevím 1000 korun nebo tak.

Q A pak to odepisoval.

A No a on to odepisoval prostě z toho ... z toho. Takže ...

Q A švindloval u toho?

A ... voni si provýst mohli ten nákup provýst. No a mohli kšeftovat -- jak říkám -- chleba třeba taky stál 70 korun.

Q A kolik stála cigareta?

A No cigareta tak průměrně ty, tři čtyry koruny. A různé kšefty se tam prováděly. Handlovali se a tak dále, no. Toto. Nekdo zas dal cigarety za to, aby ho nebil. A dělali si dobrý voka u tých četařů a tak dále. Zajímavý bylo, že v práci ten -- menoval se Bok -- on byl dost přísněj -- jak jako náladu měl.

Q A to byl četník?

A Rom to byl.

Q Rom.

František Daniel
June 18, 1997

52/109

A Rom, jo. A navrchu stáli četníci a porád ty četníci, "Dělejte, dělejte!" A křičeli na ně a tak von začal taky křičet, jo. Tam dule pracovaly ty holky. A vo říkal, "Tak dělejte Romaně, Romaně _____ (laughs)

Q Teď jsem tomu ...

A No a von tomu nerozuměl, že. Ten četník. Von řval česky a Romanes povídal, "Vyserte se na to!" To říkal, tak toto.

Q Aby tomu nerozuměli.

A Jó. Ale von tomu nerozuměl. Tak Roma viděli, že křičí potom jenom na schvál, jako a , že prostě to. Takový všeljaký, říkám.

Q A pane Daniel, došlo tam k nějakému -- snažil se někdo utýct? Jestli někdo utekl nebo jestli se pokusil o útěk.

A Né. Útěky tam byly teda asi tři. Tři lidé, který nechytli, který jsou venky. Tady to ...to taky mě vypoví tady pani Jana. Měla s nima takový rozhovor. A jeden takovej dlouhej. No a ten byl tak jak štangla. Menoval se, jo? Menoval se Hrška (ph). Ten byl tak jak ta Zorka. Vysokej, chudej. A von utekl, ale chytli ho. Tak chudák na tu lavicu taky se dostal. Dostal bití veliký. A nerozumnej člověk. Opravdu pomatenej. To byl. A ostatní tady tyto utekli -- to byli většinou od tam Gottwaldova, tam z té strany. Takže ty útěky se trestali bitím. A to se odehrávalo při aplplacu, jo. Když byl aplplac.

Q Předě všemi?

A Předě všima. Aby ten strach, nebo prostě ... aby to bylo.

Q A ještě k tý Květě. Jak se chovala k vězňům?

A Prosím?

Q Ta Květa. Tý se dařilo poměrně dobře, že jo. Tak jak se chovala k ostatním vězňům?

A No tak vona neměla nákej vliv nebo prostě -- ka říkám -- na ty vězně. No tak ... těžko

František Daniel
June 18, 1997

53/109

říct. Protože ona nebyla přímo s týma vězněma nejak _____. Sem tam, když šla z té marodky. Ale ten Výroba ju hlídal dobře. To ... ten ju hlídal moc dobře. Protože on měl návštěvu se svojí ženou. A oni tam měli takové budky -- ti esenbáci za lágrem měli takový malý ... takový tyto. A voni tam mohli s tou ženou třeba do rána být a tak. A já jsem tenkrát viděl, jak Výroba -- přišla jeho žena -- a von tam byl asi pár hodin a šel pryč. Takže ...

Q No a ona měla možnost pomoc někomu? Jestli pomohla někomu mimo svojí rodinu.

A To ne, to ne. Vona nedávala nákou pomoc nebo neco tak podobnýho. Ne, nedávala. Ne. Vona ... vona věděla, že prostě vítězí tam, jo. Že prostě co řekne, to platilo u toho Výroby tady, jo. Takže těžko říct, že by měla nějaký toto. No říkám, s tým Láblem to držel ... držela potají. To se mu nevyplatilo. A jí taky nakonec. Byla na maroda na tém ... na tém cirgusáku. No tak se to tak odehrávalo prostě než ten lágř všecko. Ale mezi tým ten, jak jsem říkal, Láblo, Fasi (ph) -- a ten třetí se menoval ...

Q Házo ste říkal.

A Házo, Házo. Ten Házo utekl. A tomu se to podařilo dob ... dobře jako utýct.

Q Nechytili ho.

A Nechytili ho. Tak z tech třech jako on utekl.

Q Říká vám něco jméno doktor Habanec?

A Habanec? Doktor Habanec? To je z venkovní lékař pravděpodobně, ne?

Q Já nevím.

A To je venkovní lékař tohle.

Q   A   slyšel   jste   to   jméno   tam?

A No tak já jsem to tam jako -- na té marodce jsem měl přístup, že. No tak jsem to

František Daniel
June 18, 1997

54/109

oslovení něký sem slyšel. Ten Výroba měl s ním jako -- co má -- léky se dostávali od něho a tak.

Q Od toho Habance?

A Áno. Takže ty léky prostě muselo se nějakým způsobem dovážet.

Q A to dostával ten ... ten táborový ... ten ... ten táborový lékař? To přejímal od toho Habance?

A Ten, áno. Ty měli spolem rozhovor prostě vo nějaký léčení prostě, no a ... No jako doktoři, no. Mezi sebou doktoři, no.

Q A ještě vračte se k tomu, jak jste tam bydleli. Vy jste ... bydlel s těmi svobodnými muži, že?

A No tak tam byli ty svobodní v té jedničce. V té jedničce -- ale já jsem už to říkal postupně. Ale potom se ještě postavili dva baráky hned za plotem -- za tým plotem se daly dvě takový boudy, kde tam už byly čistě ženy s dětima.

Q A jejich ...

A Izolace byla.

Q A kde byli jejich mužové?

A Ale mohl přes ten den -- přes ten mohl navštívit tu svojí rodinu nebo prostě tam jít. To nebyl nák zatížen, že by tam nesměl nebo tak. Samozřejmě noc -- na tu noc byli ... každý na svém.

Q Oddělený.

A Áno. A když by náhodou chytl někoho, tak to opravdu dostal bití, že to nestálo za to tady tohleto. Takže ty ženský byli už potom s dětima dost odloučený.

Q A musely pracovat ty ženy?

A No, ženy pracovaly, pracovaly taky.

František Daniel
June 18, 1997

55/109

Q Taky na tý cestě?

A Dělal takovou -- planýrování toho -- té cesty -- planýrovali. Rozhoz tam dělaly, co se tam vozíčkem. Dělal takovou práci tam tyto ženy. No a některý u těch vozíčků, no. Takže -- a říkám -- při tým i nějaký to kamení se taky tam lámalo a to musely jako třískat. Takže ... dělat museli všeci.

Q A pane Daniel, kdo to vybíral a podle jakých hledisek, kdo pude do transportu, který potom šel do Osvětimi? Kdo...

A To je -- no když se šlo jako ze začátku s těma malýma -- s míň ... s míň lidí, no tak to navrhoval Výroba -- Výroba navrhoval prostě nebo prostě ... sami ty četníci věděli -- ten je takovej, ten je takovej, tak samozřejmě.

Q Kdo už nemohl pracovat?

A No, mohl pracovat ještě, mohl pracovat. Ale ...

Q Tak podle čeho to vybírali?

A No prostě ... když nějak byl drzej a byl prostě nějak hrubej nebo stále nějak takle, jo. nebo prostě pořád byl na obtíž -- ne na obtíž, ale nebál se nebo to, tak ho likvidovali tímto způsobem, no. A potom byli nemocní lidi, kteří tam v tém -- týmu se říkal budulínky, jo -- tam ty nemocný lidi likvidovali automaticky, protože opravdu ty lidi k ničemu nebylo. K ničemu nebylo, no. Málo jídla dostávali, šidili jich ty Romové.

Q Ale ty likvidovali přímo tam. Nebo je taky posílali do Osvětimi?

A Tam přišli z ředitelství z Brna, naložili si kolik potřebovali a odvezli. No a samozřejmě to člověk neví. No a to jel vlak pryč -- to nebylo jenom z tohoto ... Hodonínka. To bylo z toho Písku tam, jo a -- někteří, co ještě byli venku ... co ještě byli venku -- tak to pochytávali.

Q A z toho ředitelství z Brna -- to přišli Češi nebo Němci?

František Daniel
June 18, 1997

56/109

A No tak to vedli ... vedli to Němci, ale Češi -- český Němci to jako -- Češi to jako likvidovali, no. To je jako příkazem. To měla být likvidace všech těch Romů tam.

Q A ještě něco o tom, když ten velitel jel do Písku potom. Co o tom víte?

A No, povahově ... povahově tento velitel byl dobrej. Byl dobrej. nesnažil se ani do toho lágru ňák ... chodit, jo. A von tam jel proto, aby ty nemocný-- a nebo ty vězni, který tam byli, ty Roma -- aby trošku zlepšil. To znamená jídlem.

Q Kde? V těch Letech?

A V těch Letech, ano. Tam musel jídlo jedinej. Tam platilo prostě jídlo a jídlo. Aby se ty lidi zotavili. Tam nemohl ňákou hubou a nebo-- to musel jim dát prostě. No a pak to. A odtad' potom -- z Letech -- neco dovezli do Hodonínka. A ostatní ...

Q Co něco? Lidi?

A Jo. Několik těch lidí, těch holek tam dovezli do Hodonínka a z Hodonínka teprve jely do toho.

Q Takže on se snažil, když se likvidoval ten Hodonín, aby tam nezbyly ty zásoby.

A Áno. Tak on naložil zásoby prostě, který tam bylo nadbytek. No a to byly -- on se menoval Růžička, ten co měl ty zásoby a co dával do kuchyně ty potraviny -- no tak ten -- ty zásoby potom muselo se likvidovat tam do toho -- do těch Let. Takže nebyl poměrně nebyl tak špatnej nebyl.

Q A to byl ... to byl četník?

A Jó. On měl velkou funkci. Měl velkou funkci. On měl asi tady podle mě tři hvězdičky. _____ akorát. To je nadporučík.

Q A vy si nevzpomínáte na jméno?

A A já to vám -- je to na H. Já si ho ...

Q Ale to bude vknížce.

František Daniel
June 18, 1997

57/109

A Já si potom vzpomenu na to. Ale říkám no, tak ...

Q No a teď se vraťte k sobě zase.

A Prosím?

Q Teď se vraťte k sobě. Jak to bylo s Vámi?

A No tak já jsem tam zůstal, jak říkám. Byl jsem s tou rukou nemocný. Ale pracovat jsem musel. Hnila mě ruka. Uplně to všechno odpadlo to maso, to spálený. Ale dělat jsem musel. No a nakonec lágr byl vyplynovanej, tak nás dali ...

Q Jak vyplynovanej?

A No plynovalo se, jak jsem vám říkal.

Q Dezinfekce.

A Jó. Se to všechno dalo dohromady. no a nás odvezli -- poměrně asi dvaatřicet lidí -- nás odvezli na ředitelství. To je tady na ... na Bratislavské. Na Bratislavské -- tam nás -- to byla robotárna tam.

Q To bylo v Brně?

A V Brně, ano. Robotárna. Tak nás tam dali ma jednu cimru -- nás chlapi, holky dali. Aj podle mě tam byly dvě děti nebo tři děti tam byly, tak to tak šest, sedm roků -- který neměly rodiče. A tu byly v nemocnici a z nemocnice jich dali tam na tu ... toto. A my jsme tam byly tak ...

Q A co to bylo -- to bylo -- říkáte -- to byla škola nebo věznice -- nebo co to tam bylo?

A Věznice.

Q Věznice.

A Normální věznice. Tam byla -- to bylo -- robotárna byla proto, že von _____ třeba dva roky plus třeba ještě dva roky dostal té robotárny. To znamená, že takovej navíc tento trest takovej byl., jo. Proto se říkalo robotárna. No a my jsme byli likvidovaní

František Daniel
June 18, 1997

58/109

během tak třech měsíců. Byli jsme likvidovaná do toho -- to bylo tak na podzim -- do toho ... do Birkenau. Celý vlak ještě jel. Celý vlak. Co posbírali poslední Roma. Co zůstalo, tak to posbíralo a jeli jsme do toho Birkenau.

Q A už jste něco o tom Birkenau nebo o Osvětimi věděli?

A Jak věděli?

Q No už jste věděli, že tam existuje ...

A My jsme věděli o tý -- my jsme přesně věděli, co tam dělají -- my jsme přesně věděli.

Q A odkud jste to věděli?

A No tak zase -- měli návštěvy -- ty Roma měli návštěvy a měli kontakt měli s tima lidima některýma prostě, který jim jako říkal, "Do Osvěčína pojedete na ten transport." Jo, za peníze se dalo všechno.

Q A i o plynových komorách jste věděli?

A Věděli jsme taky o těch plynových komorách, nebo už -- jak říkám -- nebožtík tatínek - - když -- to byla právě -- to už byl začátek tech plynových komor.

Q No a tak jak to bylo, když jste přijeli? Vyhнали vás -- v jakým ...

A No tak my jsme ... my ... my jsme přijeli do polského Těšína. My jsme jeli na tu stranu. Tam od nás -- tam nás převzali Němci. To bylo pláču, pláču všechnýho. Četníci sami tak už sami jako citově se -- to nebyli tam z toho lágru, to byli normální, ne tyto. Tak jako viděl, že -- citově -- že vědí, že kam nás vezou. Převezli nás Němci. přideme do toho Birkenau. A z toho vlaku takový chaos -- to bití. _____ jak né facky, ale tema pažbama.

A nevinný, vinný -- to na nás udělali takovej strach, že z nás zůstaly beránky. Takovej strach byl. Jak si oni počali na nás tohleto. Stoupli jsme si do řady.

Q A vy jste tam přijeli v jakých vagónech?"

A Normálně, normálně ...

František Daniel
June 18, 1997

59/109

Q Osobních?

A Osobní. Osobníma vlakama. Krytý teda, no. A jsme tam přijeli a teď stojíme všechny v řadě. Dva lidi tam dávali čísla na ruku.

Q Vy jste taky tetovaný?

A Jo.

Q Ukažte nám to. No můžete při tom povídat.

A No tak to ...

Q A kdo vás to tetoval? To byli Poláci, Slováci ...

A Poláci to byli, Poláci. Poláci to byli. 9444. A -- víte to -- a přede mnou byli ty dva -- ty dvě děti. Neměli rodiče, neměli nikoho, tak jsem si jich vzal já. To znamená, že oni měli o to číslo míň jak já, jo. O to -- o dvě čísla míň. A dostali jsme se na blok ...

A man Můžu vás poprosit, ještě vytáhněte si ten rukáv víc -- si vytáhněte ten rukáv.

Q Je to Z 9244.

A A tak nás tam dali na blok. Nás dali na blok 16.

Q V kterém táboře? V cikánském táboře?

A Tam v tým Birkenau.

Q Eště kdy to -- kdy jste tam tedy přišel? Abysme si to zrekapitulovali.

A Jak?

Q No, který to byl -- byl to 42. rok?

A To bylo v tým dvaaštyrycátým roku.

Q A který asi měsíc?

A No tak to ...

Q Jaro, léto, podzim ...

A Ne, ne, ne. V podzimku.

František Daniel
June 18, 1997

60/109

Q V podzimku.

A V podzimku.

Q Takže koncem roku se dá říct.

A Á my jsme byli na 16. bloku. A Hodonínek byl na devátém bloku. Takže ten -- ty děvčata tam byly a nebo měli rodinu -- co tam byli na šestnáctým bloku, tak se dokázali tam jako projít a navštívili nás. Navštívili nás -- prostě co a jak. No a tak jsme se zase ptali na jiné věci -- kdo žije nebo tak. Co tam umíralo. A mě se -- mě se tam -- maminka žila. Moje maminka žila asi tak 14 dní -- 14 dní, když já jsem tam byl.

Q Takže jste se stkali?

A Ne. Vona byla na krankebau, jo. A já jsem jí tam ještě po sestře -- co mi dali ten chleba, tak jsem to dal sestře, nebo ona tam byla ... o hodně spíš, tak to tam znala -- a my jsme byli taková jako karanténa, jako spíš -- tam ta -- 16 blok. No a ona ten chleba tam dala a maminka byla -- už umřela. Takže ten chleba vona snědla. Sestra. Noa potom uřela sestra ještě jedna a ty děti. Všecky tam umřely. Jedna sestra měla ... osum dětí -- k tomu taky dojdeme -- a vona ležela na ... na tým ... na 14. bloku. To už já jsem to navštívil. Na tým 14. bloku všecky ty děti byly tak nemocný! Nemocný, že už ani chleba nejedly a vykládali, "Strýčku vemte sio te chleba." Tak ho drželi a povídali, "Vemte -- strýčku vemte si ten chleba." Já jsem plakal prostě a nevzal jsem ten chleba, ikdyž hlad tam byl. Já páám, "Jeníčku sněz to." A tak dále, jsem s ním mluvil. Věděl jsem opravdu, že už ... je konec. A vona byla ... ona byla moje sestra tam bitá natolik, že umřela. To jsem se dozvěděl od těch dalších Romů tam, co byli na tým bloku, který se vrátili dom. No a jináč říkám -- můj -- ten bratr, tento byl na -- vedle v tým -- jak je židovský lág -- byl židovský lág a Románo lág. A tam jsem se setkal s tým doktorem, co mi ošetřoval tu ruku. A tam jsme si jako pohovořili a povídá, "No," mě povídá, "ty se

František Daniel
June 18, 1997

61/109

vrátíš, ale já už ne." Věděli jsme dobře, že techto Židů, kteří tam byli -- pul roku a víc -- půl roku a jeli jako do kremace. A to jsem jako viděl ... tu likvidaci toho lágru. Takže on byl zlikvidovanej na ... na ... na to spálení.

Q A pane Daniel, měli jste taky nějaký funkcionáře na bloku? Šrajbry, broker ... (ph, ph)

A No tak to je samozřejmě -- samozřejmě bez toho se to neodehrávalo ty vnitřní toto.

Q A kdo to byl?

A Byl tam blokester (ph), šrajbr (ph), potom tam byli tady ty ...

Q Štuboví (ph)?

A Štuboví (ph) tam byli. To už samozřejmě na každým lágru.

Q A jak se chovali?

A No, na týchto lágrách byli Poláci většinou. A ty Poláci měli doživotní -- co jsem se jako dozvěděl tadyk v Dóře -- to byli jako lidé, kteří měli doživotní a slíbili, že je budou bít a budou přísně dodržovat, co rozkáže Němci a tak dále. Prostě byli to lidé, kteří ... kteří vůbec neměli v sobě cit.

Q Takže funkcionáři na tom bloku nebyli Romové?

A Ne tam nebyli.

Q Ani ten štubový (ph)?

A Tam nekterý ... tam některej byl sem tak -- některej Rom. Ale Německý Roma. Většinou ovládali Němci tohleto jako ... štubmistry (ph) a já nevím, co všechného. U tých jídel a potom ty ... co dávali tu práci tam jo a tak. No tak to prostě ovládali většinou Německý Roma.

Q A co jste měli na sobě? Šli jste do sauny?

František Daniel
June 18, 1997

62/109

A No, dostávali jsme -- ze začátku jsme měli civilní šaty. A ty šaty byly pokřížovaný ze zadu červenou barvou prostě. A eště upozorním na to, že každé musel mít ... takovej ... takovej ...

Q Cedulku.

A ... cedulku. Tam byl vingl (ph), číslo a na ... na pravé straně tady na nohavici taky číslo.

Q A jakou barvu měl ten váš vingl?

A Tento byl černej, jo. To znamenalo, že tyto lidé byli -- říkají tomu práce -- štítící se práce.

Q Jo, asociálové práce se štítící.

A Tak, to bylo právě tady toto. No a ... tak jsme tam prožívali ... prožívali takový -- denodenně jsme prožívali - budem, nebudem. Prostě stále jsme věděli, kdo umírá. A já jsem potom, když moje sestra řekla, že umřela, tak jsem se dostal na kranken -- ne z kranke -- ne na krankebau, ale vedle krankebau byla obrovská ... obrovská hromada mrtvých. Ale obrovská hromada. To se nedá vypovědět. Jako když vezmete auto nákladní těžký a dáte tam polena, a ty polena potom vyvrátíte.

Q Vyklopíte.

A Tak to bylo jako by jeden přes druhýho. A já jsem si myslel, že prostě uvidím -- tu mámu tam uvidím, no. Divám se, koukám se. No kdyby -- aj kdyby -- i kdyby tam byla, jo, tak jsem jí nemoh poznat už. Nemoh jsem ju poznat. Takže ...

Q A potom ty mrtví odvezli?

A No potom -- samozřejmě to nakládali to na auta a vozili to do pece. Si pamatuju -- dělal jsem tam na výkopě -- taky se to bažilo, padalo to dule, jo. To se droptí (ph) a nebo tak ráno. A ten kouř nešel tak jako do vrchu, ale válel se tak při zemi. A cítit to --

František Daniel
June 18, 1997

63/109

šlehal samozřejmě plamen hodně vysoko, ale těch kostí bylo cítit lidských, jak to tam -- bylo cítět. Tak člověk tak podíval -- nemoh se dlouho koukat -- tak jenom -- protože se musel dávat pozor, aby vás nepraštil klackem. A takže člověk musel, ikdyž nebyl nějaký dobrý pracovník, ale pohyboval se tak, aby ... aby prostě nedostal bití.

Q Takže vy jste tam -- vy jste tam chodili na práci. V táboře nebo mimo tábor?

A To -- ten tábor byl -- to byl velkej tábor, jo. A idyž to bylo za tou bránou, zas to byl -- zas to byl prostor ...lágru.

Q V táboře.

A To v tým lágru, jo. A zase se dělaly ty kanalizace. Provádělo se kanalizace pro ty ... pro ty esmany a já nevim, kdo tam všechno, nebo pro koho to se dělalo. To člověka ani nezajímalo, prostě a tak. No a nadyšla taková doba -- no aplplac samozřejmě každý den bylo, jo. Ten jeden Růžička -- švagr -- byl tak nemocný, že nemoh jít ven a na tým chyběl -- na aplplacu chyběl, tak šli tam dovnitř do -- na ten lágr, jo.

Q Do bloku.

A A samozřejmě ho našli, tak ho tam zrovna ubili a donesli ho mrtvého, okrváceného ven. Tak takle se -- čekalo se, že to může každý tak dopadnout, jak to. A bylo to tak zpřísněný tam, že ... či se doneslo z práce 10 mrtvých a nebo kolik -- Němcům vůbec nezáleželo. Vůbec nezáleželo. Ba naopak jim to dělalo velice dobře. Věšelo se lidi -- věšeli tam lidi, kteří prostě snažili se snad o ten útěk, ale útěk tam ocaď nebyl.

Q A což ...

A man Já bych to zastavil.

End of tape 4 of 8

František Daniel
June 18, 1997

64/109

tape 5 of 8

A Tak prostě vůbec jsme nepřemejšleli na útěk, nebo věděli jsme přesně, že nikdo nemůže tam vocaď utýct. A kdo říká, že utekl tam vocaď -- není pravdou. Mnoho lágrů, mnoho lágrů bylo a pak byla voda, jo. Takže těžko mně může říct někdo, že utekl. Tam z toho lágru -- jak já říkám -- z Birkenau. No a s bratrem jsem se tam sešel asi jedenkrát. A ten tam dělal tu zednickou. Protože voni tady tyto kluky, co byli -- ty 15, 14 roků -- učili zadníky. Stavěli tam prostě a učili se tu zednickou. Já jsem mysles, Os... -- teda Birkenau -- že je to peklo. Že je to peklo učiněný. Prostě stále mrtví, stále mrtví -- vedle sebe spí -- už byli byl mrtvej, jo. Takže ty boxy, jak jsme spali -- nás tam bylo asi tak osum -- v těch boxech jsme spali. Ráno se probudím - mrtvej. Měli jsme takový koberce starý na sobě -- no prostě ňák -- přikrylo se. Bylo to prostě hrozný. V tém roku ... v tém roku dal ... dal ... jo ... ten velitel lágru tadyk v Birkenau -- dal příkaz, aby se zablokovaly ... cigánský lágr -- zablokovali cigánký lágr, že na druhý nebo na třetí den, že pudou na spálení. To je jako Židi. No tak nás zablokovali. Ani tam, ani tam. Prostě jídlo nebylo, vůbec nic nebylo, to. A podotýkám, jak třeba tam dávali ty čaje -- byly ty modrý čaje, kterých se napil víc ... víc jako než má, tak otýkali. Strašně otýkali. Ten čaj - - nevím, co ... co byl za čaj. Lidé pili prostě hladem, tak pili a nakonec -- jsem říkal , "Nepi to!" Viděl jsem jak otýkali -- nohy, hubu. No to bylo neco hroznýho! Takže ty čaje takový to bylo -- no a jídlo -- řepa bylo. Někdy se stalo, že jak byl transport Židů, jo, že házeli balíky -- házeli -- věděli přesně kremace ... kremace --věděli , že dou do kremace, tak házeli už oknama házeli -- tým průchodem toho lágru -- házeli balíčky a takový různý ty věci. Šíleli, jo. To bylo nářku! To bylo slyšet hodně daleko. A ty se balíky posbírali. Bylo natolik těch balíků a vůbec potom té likvidaci těch lidí, že to dávali -- se mi tenkrát stalo, že jsem v té zupě -- tomu se říkalo zupa, jo -- že jsem tam našel čokoládu. Tak

František Daniel
June 18, 1997

65/109

jsem věděl přesně, že to je vod tech ... Židů teda -- ty balíčky. No a jak oni udělali ten .. uzavření tech bloků, tak jsme tam asi kolem třech dnů byli a měl přijít příkaz k tomu, jak jsem řekl -- na spálení. A Hitler dal příkaz -- samotný Hitler dal příkaz -- "Nepalte tyto lidi, co jsou schopný práce." Tak se odvezou na práci a ostatní teprve, co zůstanou s dětma se zlikviduje. Také to tak bylo. Co zůstaly matky s dětima, tak ty zůstaly všechny -- do kremace. S dětima -- s dětima prostě šly do kremace. No a nás, co sme byli schopní té práce -- tak jsme šli do Osvěčina. Do toho lágru do Osvěčina.

Q Do Osvětimi 1?

A Áno. Tam jsme se převlíkli. Teda nebo zase se to takovém průchodem té vody. No a dali nám ty páskový šaty -- páskový šaty, no a -- copak já vim ještě _____ zase. Tak jsme jeli transport. Tm likvidovali i ženy. Ravensbruck, jo. Ravensbruku byly ženský a my zase do Buchenwaldu.

Q Ale ještě zůstaneme ... ještě zůstaneme v tom Birkenau, jo? Chvilku. Než se dostaneme do Buchenwaldu. Setkal jste se tam se situací, že někdo ze zoufalství se pokusil o sebevraždu?

A Ano, taky se pokusili. Hodně lidí, hodně lidí. Ztráceli prostě už natolik, že se chytali drátů. Samozřejmě byli zabítí proudem. Jak Poláci, tak i Češi, jo. Tak v tom lágru bylo vidět přesně ... Židovky v tým bahně, no. Co ty zkusili! Co ty zkusili, ty ženský! Po kolena v blatu, neoblečený a tema vozíkama! Víte, to i když sám -- když člověk je v takovým ____ sám, jo ...

Q Napíte se vody, napíte se. Napíte se vody. Zkuste říct, jak to tam vypadalo. Jak vypadaly ty bloky a to všecko.

A No bylo to strašný, to se nedá vůbec vypovědět. Ty dostávaly to bití, u tých vozíčků. Jo, a□ už to byly Židovky a nebo prostě já nevím kdo -- z která rasy to bylo. Ale bití!

František Daniel
June 18, 1997

66/109

Takový bití, že padali do toho ... do toho bahna, jo. Ušlapaní byli. Museli ty vězňové vzít, hodili jich na vozíček -- kam jeli to člověk neví -- prostě jenom jsem viděl tal asi tak -- já nevim -- těch 100 metrů nebo 150 metrů jsem viděl jak to ... bylo. Tak opravdu to bylo -- necit. Žádné cit tam nebyl. No a jak říkám likvidace této lágrů byla na 100% těch lidí s dětima. A ještě k tomu podotýkám, jak jsem měl ty dvě děti, tak říkali, že pudou do školky. A já jsem se s nima rozloučil s vědomím tím, že pudou do té školy _____ . A voni šli na druhý den do pece. Po plynu. _____ do pece. Takže ... nebyla žádná záchrana. No ale jsme jako jeli do Buchenwaldu.

Q Počkejte. Pamatujete si, jak se jmenoval ten velitel ... vašeho tábora? Nebo ...

A Kdepak. Němec?

Q No.

A Těžko, těžko, těžko.

Q Nebo ten, kdo přijímal to hlášení o počtu vězňů.

A No, si tak -- těžko -- si nepamatuju toto.

Q Nevíte.

A Já jenom možu říct tak, že v tým Osvěčíně, tak asi tak v té bráně, tak jak byla kuchyň, tak byla taková na poschodí barák a tam právě vybírali lidi, kteří byli schopnější nebo prostě při těle -- a to na tu zkušebnu. Dávali jim injekce.

Q Na pokusy?

A Na ty pokuse, jo. Tam právě jsem vám zapoměl toto říct. Na pokuse. Poto vybírali nás -- já jsem byl u toho -- kde vám měřili prostě ... ty skráně prostě.

Q Lebku.

A Hlavu velkou a já nevim co všeckého. A oči a já -- no jsem tam byl u toho, tak mě to měřili.

František Daniel
June 18, 1997

67/109

Q Vás taky měřili?

A Jo, měřili mě prostě. No a ... ta injekce k čemu byla -- říkali nám, že to je proti zápalu a já nevim co všechnýho. Ta injekce byla -- dostali jsme injekce teda -- nás tam bylo asi takový sedmadvacet -- já jsem s nima byl. A ty ostatní byli navrchu, kteří byli pod kontrolou, jo. Dostávali tam jest, dobře jest. Prostě -- já nevim -- myslim, že nějaký pití že bylo. Aby prostě viděli, jak ta injekce působí. A to právě bylo pro to, že tehda v tém Rusku ta zima -- asi -- já si myslím podle mého názoru, že von to dělali kvůli té zimě. Jak to působí, jak moc odolnej by ten Němenc mohl být, že. A k tomu měli ptávé tyto lidi. A taky tam bylo, že dal do vany a normálně ho zmrazili. A pak mu hlavu uřízli. To mě vykládal tam přímo u té kuchyně co byl ten od nás ... od nás tento. A ten byl taky zlikvidovaný potom. Ten ... Holomek se menoval. Takže tohleto se tam odehrávalo -- ty pokusy a takový ty to různý. A ženy -- na ženách -- že žena neměla porodit, jo. Tak žádná žena nevěřila, jak se vrátí -- že se vrátí samozřejmě, jo -- že děti nebudou, muži měli být sterilizovaný, jo. Takže se čekalo prostě, že k tomu dojde. No ale na toto nebyl už ani čas, nebo dal příkaz, aby nás odvezli do toho Buchenwaldu, jo. My jsme v Buchenwaldě -- dostali jsme se do Buchenwaldu na blok 54.

Q Kolik vás asi odjelo?

A Kolik nás bylo? ... To byl celej transport. Celej transport. Těžko říct, odhadnout. Prostě nás jako -- počet -- to těžko odhadnout, nebo každý jsme se starali spíš o sebe, aby nějaký ten klacek nebyl. Já jsem měl 54 blok. _____ a jedenkrát jsem byl kopat tam na poli -- ona měla ta velitelka takový pole, jo -- a kopal jsem tam zeleninu asi tak dvě nebo tři hodiny a zas hnali nás pryč. Protože by tam nezůstalo nic. Bysme to bývali snědli. No a tam teprve jsme viděli -- přišli za nama Češi -- lágr Buchenwald byl v rukou Češí. Vod tých doktora až po nějakých tých četařů, nebo prostě po nějakých tých blokestry

František Daniel
June 18, 1997

68/109

(ph) -- ovládali Češi. A přišli za nama prostě ty velitelé, ty Češi, co byli jako taky jako vězni -- kdo nás tam trýzní, jo, a tak.

Q Kde? Tam v Buchenwaldu?

A Buchenwaldě. Tak my jsme to říkali. Tak ho vzali ven, jo a samozřejmě trýznili ho voni. A tím způsobem třeba, že se z Buchenwaldu chodilo do kamenolomu -- z kopečka kamenolom byl -- a tam každý si vzal honem kameň a už zase šel navrch tam. No ale takle stáli ty blokestři a já nevím kdo všechno a klackama bili, takže člověk opravdu musel ... uhybovat a všelijak kličkovat, aby tu ranu nedostal. A tam právě byl jeden Čech, který asi 70 lidí ... 70 lidí -- jak se to řekne -- Němcům prozradil. Jo, to nějaká politická věc byla, že on to prozradil a 70 lidí prostě byli zlikvidovaný do koncentračních táborů tam. A tam ho poznali. Na tým -- právě tam ho poznali. Tak dostal tam bití. A sami tam šli takový dva kálové, Češi a dávali mu takovej kamen, který opravdu -- velmi těžký kámen a s tým musel jako utíkat a zase -- a to víte -- bili ho, bili ho nakonec. No a pak -- asi po delší době -- to už byl opravdu zničenej -- tak ten doktor mu dal ... prostě ... injekci, aby ... pošel. Tady tohle to. No a tak jsme zasej museli k doktorovi -- jak je zdravý člověk a tak dále, no a tam nás dali na _____ schopný. Dali nás do Dory.

Q A jak dlouho jste byli v tom Buchenwaldě?

A Tam jsme byli akorát krátký -- krátkou dobu v tým tom, protože to byla čistě jenom skrz nemoc nebo tak. To byla jenom -- já nevím -- ta ta. No a dali nás do toho -- do Dóra. Dóra patřila -- Dóra samotná patřila pod Buchenwald. Vedení bylo Buchenwaldské. Celkové počet v Dóře byl dvaapadesát tisíc. Celkové počet. Já jsem měl komandr (ph) 24. Bylo -- my jsme jako byli navrchu. Dostali jsme ... dostali jsme takovou tabulku -- asi já nevím, kolik nás bylo -- třeba 100 -- nepamatuju si to tak dalece -- ani mě to nezajímalo -- ale šli jsme do té -- do ... pot -- do toho tunelu. To byla

František Daniel
June 18, 1997

69/109

továrna. Messerschmitt. Tam se prováděli faul (ph) eins, faul (ph) zwei. Tam se bodovalo to a to byl taková ... pásová výroba. No a tam se ptali, kdo je vyučenej, kdo není vyučenej. No tak prostě dostával -- dostal čistit ten plech prostě, jo. Ta torpédová loď byla asi tak kolem 15 metrů dlouhá. A nejmíc používali na vyzkoušení to torpédo faul ... faul zwei. Toto jako bylo na tu Anglii nebo prostě -- to tam člověk tak slyšel, no. V té Dóře jsme byli půl roku pod zemí. Neviděli jsme -- spávali jsme normálně tam v té štole. Bez postelí, bez dek, bez všechnýho. Čistě kámen pod hlavu, tým to končilo. Teprve jsem říkal, že ... Birkenau byl zlatý ráj. Podle Dóry. Podle té Dóry. To bylo něco ... ne strašnýho! Věčný bití -- byli to už kápoové Poláci, kteří byli většinou vrazi. Většinou vrazi toto byli. Ti ovládali zase -- Dóru ovládali Poláci. No a jak příkám pracovali jsme na tým ... na tých faul eins. Byli tam ... šrajbři (ph) třeba, kteří drželi s věžňama, jo. Prostě úchylný -- tyto lidi byli úchylný. No tak se měl dobře -- kouřil prostě a já nevím co, nějaký ten chlebiček dostal navíc nebo co nebo prostě -- toho měl zase moc toho k tomu jídlu, ne, ten šrajbr -- tak si tam vydržovali takový ty pacholky, ty mladší, no. No a já jsem tam -- no a tak já jsem pracoval na té bodovačce. Byla to bodovačka kolem ... osmi, 10 metrů. Automatická.

Q Co to je?

A Prosím?

Q Co to je?

A No to je bodo... -- to byly -- to je bodovačka, kde se bodovalo ten celej ten pláš toho ... toho faul eins, jo. To byl -- to je pláš a do toho se teprve dávaly ty ...

Q Součástky.

A Ty další prostě součástky, že. Já jsem na tým pracoval. No a von tam byl právě ten jeden Polák, který jako byl úchylný tady s tým. Držel tam s Polákem. Taky mi tu cigaretu

František Daniel
June 18, 1997

70/109

taky sem tam dal, takle, jako ne. A nebo tu Primku jsme tam -- Primka to je tabák -- černej tabák, který se žvýká -- a voni to ňák ty civilové, když viděli, že to -- tak dal tam tu Primku nebo prostě. Já jsem měl Rakušáka mistra, jo. Rakušáka a vyučenj kovář byl. Takže on tam byl -- to byl taky takovej trest, ale civilní trest. Jo, jako ... dyž to Němci -- já nevím -- dělali, že musel ... na pracák a ten pracák jich dával do Německa na práci. Tak asi takle to bylo s ňím. No a tak ... tenkrát mi dal krajíček chleba a já jsem tam viděl celej lágr, jak _____. No ale to všecko tak, no.

Q A vy jste se hlásil, jako že jste vyučený?

A Prosim?

Q Vy jste se přihlásil, že jste vyučený kovář?

A Jo, já jsem se přihlásil a tým jako jsem tam dostal tu práci. Takže jsem tam potom byl. No a co -- to jsem jako -- říkám -- půl roku jsme spali pod tým. Já jsem jedenkrát tak usnul -- a to jsem chodil eště mimo -- 12 hodin jsme pracovali a 12 hodin, teda jako než se toto -- celkově než byla večeře nebo oběd prakticky -- oběd se dával tam na místě a večeře bylo tam jako -- buď dostal jste večír a nebo v poledne. To nebylo jako, že dostanete oběd, ale to bylo podle té směny, jakou jste měla. No a ten chleba kousek chleba no a bylo -- to bylo všechno. A já jsem tam prostě chodil -- tam byli Češi, kteří rozdávali to jídlo -- tadyk ... Domažlice, tady z té strany -- a byli to politický vězňové. A já jsem tam chodil prat ponožky, takový voloviny a von mi dycky tu polívku dal, nebo chleba mi dal, takže jsem se trošinku jako zlepšoval aji v tým tom. No a ... když potom jako jsem usnul, tak mě zebrale -- a to sem měl na krku uvázaný botky, dřeváky -- a já jsem je měl uvázaný na krku a takle to a spal jsem. No a já jsem ani nevěděl, jak mě to ... vězňové odřezali a já jsem chodil bosý. Většinou tam lidi chodili -- od cementu papír - - a zamotaný nohy tým papírem a buď provázkem nebo drátem -- jak už kdo neco

František Daniel
June 18, 1997

71/109

sehnal. Tak takle sem chodil dlouhý čas. Dlouhý čas jsem tak chodil s tím papírem, až jsem padl na takovýho mrtvýho, tak já jsem to zase po něm vzal. Takže potom už jsem měl boty. No a za půl roku jsme se dostali navrch. Do lágru. Lágr byl postavenej. No a tady tenhle měl 112 blok. Tam jsme se uviděli zasek tady s tím to ... s bratrem. Von měl 12. blok a já jsem měl 105. No a tak jsme chodili do toho lágru a tady -- už tam stál velitel lágru, jo -- to znamená mýt se a ____ a takový ty voloviny, a teď ty ruky -- prostě jak voáci, jo. Přísný to bylo u té ... u té brány -- prostě hlavu tak, jo a tak. No bylo to strašně přísný. Spávali jsme už na tých ... na tých boxích to bylo, jo. No a dycky jedna směna a potom druhá směna, takže když třeba jedenkrát za měsíc nešlo se do práce -- já nevím, nějaký toto bylo -- svátek nějaký Němců -- tak ten druhej neměl, kde spat. Ten musel spat venku. A nebo čekat, až se vyspí. Tak jsem jako ... takle jsem ... takle jsem celkově byl v té Dóře a říkám, navrchu oslebený člověk byl, nebo za půl roku byl úplně pomalu slepej. A nebylo v tým -- Dóře -- nebyla voda tam dule. To jste dostal čaj a musel jste si ten čaj nechat na umytí -- trošičku do huby jsem si vzal a tak jsem si ty oči propláchl a ostatní jste vypil. Takže té vody tam nebylo. Si pamtuju v té Dóře jeden tam -- u toho záchodu, jak to bylo -- no prostě nahlásit jste musel, že dete na záchod no a jste měl určitou ... takovou ... to dával dohled a tam taky dával dohled -- a tam právě umíral člověk, jo, kterej čapěl. A tam měl -- tam byl prů... ten -- vůbec _____ lágr -- a □ to bylo tam nebo tam, jo -- Durchfall tomu se říkalo -- atrašně silnej průjem a na tyto průjmy umírali lidi. Nejvíc na toto umírali lidi. To se střeva tak zeslabili, že prostě nežili tyto lidé. A držel chleba. _____ jak držel chleba, tak jsem tak do něho -- chtěl jsem mu říct, "Co to děláš?" nebo to -- tak jsem do něho tošku žďuchl -- chleba držel takle -- a on spadl a už byl mrtvý. Tak jsem chleba vzal a neměl jsem povahu ten chleba sněst. Jak

František Daniel
June 18, 1997

72/109

jsem byl hladový, tak jsem ten chleba nejedl. A vyměnil jsem to -- to bylo ... taková odměna víte -- dávali některým vězňům takovou ... marky ... vězeňský marky to byly.

Q Prémie, ne?

A Prosím?

Q Prémienšajny (ph).

A Jo, nekdo dostával. Samozřejmě to bylo toto. No a já jsem ten chleba prodal za tu marku a na tým aplplacu -- takovej plac byl -- a tam prodávali takový veliký sudy -- no já nevěděl vůbec co to je, ale šel jsem taky za tu marku si koupit -- a každéj musel mít tu miskou a žičku při sobě -- i v práci a tak. A já jsem tu miskou vzal a nastavil -- za marku -- von vzal šufan, velkej šufan -- a to byla samá voda -- a tam byly takový ty šneky. Ale vypadalo jak dyš pondrava (ph) -- jako dyš ... když chrousti -- ta pondrava, co je v zemi jako, jo -- tak tak to vypadalo -- tak stočený, tu prdelku černou, jo. Ježšmarja! Tak jsem to tam vyplivl a teď povídám , "Co s tým" a míchal jsem to . A Francouz jeden -- no teď se mnou mluvil a tak povídá, "Co?" Já pám, "Chceš?" Tak mi zase dal -- voni dona ... vono do ... dávali Francouzům takový ty balíčky červenýho kříže -- tak mě dal Takový sytý suchárky. No tak jsem říkal, "Je to dobry." Tak jsem ty suchárky snědl, no. Takže takový kšefty -- málem jsem doplatil, no. No a celkově, jak říkám, padlo tam v té -- a byly ro dvě chodbě -- byly dvě chodby. Jedna chodba byla přijímací a druhá chodba byla, když se jako šlo ven, jo. Takový dvě chodby. A mezi týma chodbama byly takový průchody. Tam to byly dílny, ty pásový dílny. To znamená, že takle to byly dva a mezi tým -- takže to byla taková pásová výroba. A v té chodbě právě -- jsme druhou šli -- kde už tam ty torpéda faul už byly pověšený no a budťo -- já nevím, co stým prostě prováděli -- no ale že to bylo jako komplet, no. Akorát podotýkám, ___ bylo -- jeden čas tam byly

František Daniel
June 18, 1997

73/109

všechny národy: Belgičani, Francouzi, Němci. Z každých států to se tam -- já jsem se skamarádoval teda s tema Francouzama.

Q A jak jste s nima mluvi?

A Normálně, normálně. On mě rozuměl a já mu rozumě, jo a. To byla -- já nevím -- to už snad tak pán Bůh dal, že jsme si rozuměli, no. A tam prostě byla sabotáž. A voni ty Rusové chodili močit do těch motorů -- na ty motory tam. Byla taková štola, kde byly motory. A ty motory dostaly nákej rez a nebo já nevím -- to si jako domýšlím -- prostě ale, že to je jako sabotáž Němci, ne. A tak dalece to honili, tak ty Němci chodili -- až nakonec jeden Polák ... jeden Polák vzal chleba -- za chleba prozradil to. Prozradil, kdo to dělá. A my deme z práce -- já jsem byl vod toho asi tak ... asi tak jak k tým baráčkům, jo, takle, jo -- velká šina (ph), šina železná -- takovej ten výtah na rukách, co se tak sem a tam, jo -- ale byla tam taková ta v té chodbě takovej ... prostě takovej schodek a ... takovej ... no prostě snížený to bylo. A voni vám tak -- neco mluvili Německy, jako -- no a ty chlapi stáli u té zdi a měli klacek ... klacek v hubě, drátem přitažený, ruce zavázaný. No a až to dořekl, tak jich zabrali, dali smyčky ... dali smyčky, no a teď tým ... tým strojkem samozřejmě, jo, tým tak jich povytáhl po té zemi, potáhli a voni spadli do té ... doliny tam. Tak jich tam bylo asi osum. A tohle jako prozradil ten Polák. A to mně řek právě ten Čech, štabínstr (ph) jako. A tam na ty Poláky mělo dojít -- když se ... jako dočkáme toho převratu, takže tam mělo být neco na Poláky -- zaútočit na Poláky. Kvůli tady tomuto, jo. To byli organizovaná taková totok. A tak konec konců v té Doře jsem přemýšlel vo útěk. A tak jsem si -- to byly známky -- kde jste si moh vyfasovat nářadí, jo. Tady máte známky -- nevím asi kolik -- bylo asi 10 nebo to -- no ale já jsem si vyfasoval kombinačky takový, dobrý kleště a na ty kleště jsem si dal tu gumovu hadicu. a byl tam taky jeden Rom, ale úplně jak gádžo světlej, vlasy světlý, ale on měl ____ Hamšli (ph).

František Daniel
June 18, 1997

74/109

Hamšli mu říkali, Hamšli, jo. Méno. A já jsem potřeboval přesně takovýho, jak on byl. Který umí Německy, který nevypadá jako Rom. Prostě jenom jsem na to tak počítal, jak budu venku a tak ... prostě na tu organizaci. A řek jsem mu, jestli by neutekl. A on povídá, "ja, ja ... když to umíš to a tak, tak já uteču s tebou." Tak jsme si -- bylo možu říct mezi 10. a 11. hodinou -- ksme se sešli, jo a šli jsme -- teda samozřejmě ____ -- a tam máte -- před týma drátama byl ... nízkěj takovej ... kolíky a na tom drátu bylo, "Pozor nebezpečí", jo a tak dále. Jako je výstraha ... výstraha. No ale to už jsme znali nakonec. Tak jsem se tam pod to podplazil a von jakýsi dostal strach. Já jsem mu tak tu ruku držel, aby neutekl až k těm drátům. Ale já nevěděl, že mezi boudama -- co byla ty ... ty stojky (ph) tomu se říká pravděpodobně -- já nevěděl, že eště chodí po ... mezi tým. To všechno bylo dobře. Až na toho, co takhle chodil. Tma byla. No já jsem šel a přeštípнул jeden drát od spodu. Druhej drát. A teď jak jsem to přeštíp ten druhej drát, padly na sebe, jo, takhle spadl. A vono ten drát začal hořet. Takový vobrovký ____ šlo od toho. No a von zakřičí jako _____, jako aby rosvítil . Na tý ... na tý stojku. Teprve sem viděl, že von tam je. No ale já jsem skočil s něm do takové -- bylo to takovej ... takovej ... taková zmolinka (ph), takže my sme se skrčili dobře, že jsme se tak vyrovnali s tým ... s tou zemí. Jsem se skrčili a povídám mu, aby posvítil na ty dráty tam, ne. Svítí, svítí a potom najednou křičí -- vod spodu, jeden, druhý drát poškozený. Ten mu to řek tomu a ten začal křičet tomu druhýmu a tak to šlo až na tu bránu. A vevnitřku byla policie taky z tech vězňů,jo. Byla policie -- tomu říkali policie, ale zvláš□, zvláš□ nebezpečná. No, už jsem viděl, -- jo a to sem eště -- eště to tak nebylo. Já ... já sem -- jak to hořelo -- tak jsme čapli, jo a pokouším se vstat, že pudu a přeštípnu eště jeden. A v tom terpv začal křičet jako, aby rozžal a tak dále. No ale to už my sme potom, jak to přestalo a začal křičet, tak sme utíkali do -- zpátky. To bylo samozřejmě v lágru. A já mu

František Daniel
June 18, 1997

75/109

povídám, "Poslouchej, dyby tě chytli a oběsijou tě" -- já jsem mu to řekl -- "neříkej to" poudám, "na mě." Tím nepomůžeš si. Oni tě oběsijou i tak, když to řekneš. Tobě to nemine, ale když mě chytnou, tak já to na tebe taky neřeknu. Já ještě tak jsem mu to řekl. Jo, jo, jo. Nakonec jsem mu nevěřil. Já jsem ho doprovodil na blok -- 12. blok, ale ještě sem viděl, jak přes to okno leze -- a lehl jsem a byl potichu, až když jsem viděl, že leží, jo, těma oknama. Teprve ja jsem šel na 105, jo. To byla obrovská dálka. Pomalu přes celej ten lágr. A ten lágrmudr (ph) -- teda ta budova byla při samotným -- málo kousíček od té budy, věže. Tak povídám, "Už jse to v pořádku. Ten už -- toho už" povídám, "nechytanou. A já už" povídám, "su doma." Jako na ten lágr. Ale já jsem ještě přes to takle -- víte neco mě napadlo -- povídám, "A co když "povídám, "se mě bude ptat kdes byl nebo cos byl tam." Každěj blok měl takovýho vachmana (ph), kterej tam hlídal ten chleba a zároveň dohlížel. No prostě vachman to byl. A já jsem spustil ty gatě, jako ne a držím si gatě a dělal jsem, že mám bolesti a odevírám dveře a současně z té strany on taky odevírá. Oba dva kliku sme -- já odevřu on taky. To znamená jed... jedným tahem jsme otevřeli dveře. "Komm her! No kdes byls?" jako mi říká Polák, "kdes byls?" Já povídám, "Mám bolesti. "povídám, "Tady jsem byl na záchodě." A tam byly venku ty ... záchody takový, ne. "Na záchodě?" A viděl, že držím ty gatě a že stonám, dělal jsem ____ maroda. A on povídá, "Viděls ho?" "Ne." Tak mě začali tam bít. "Kdes byls?" "No," povídám, "na záchodě." Jenom sem si říkal, "Nepřiznej se." Pokud ještě ne to ... tak nevisím, tak budu říkat ne a ne a ne. Jenomže tam jeden z nich -- bylo jich asi tak pět -- tech policajtů vnitřních -- povídá, "Né on nebyl. On ... on" povídá, "krade pačky (ph)." Na mě říkal, že kradu pačky. Balíky, to sou po polsky -- po česky balíky. A Pám, "To bylo dobrý." No povídám, "Ne nekradl sem. Pačky nekradl. Já _____ od tých drátů. "A kdes byls?" Já pám, "Kartofle. " povídám, "Trošku kartoflí sem si chtěl zebrať."

František Daniel
June 18, 1997

76/109

U kuchyně byly ty brambory. Ale bylo to hlídaný samozřejmě, né. No ale já jsem to tak původně na ... na ... na___ tak udělal, abych odvrátil ty dráty. Tak mě tam bili. Celou noc, celou noc mě bili. Ale to ještě jako ... to tam v tým bloku -- na mým mě tam bili, ale co si řekli voni, že jako kradu ty pačky -- to znamená ty balíky -- tak od bloku ke bloku -- vzbudili toho blokestra -- "Tady máš. Von ti krade pačky." Když měl hůl, tak mě zbil holí, když boxoval, boxoval mě. Prostě dle vůlí mě bili. Takle sem chodil celou noc od bloku k bloku. K bitím, jo. Nakonec jsem šel unter ... unterblokestr (ph) -- to je takovej ten největší kápo, jo -- největší kápo na lágru -- pod něm všeci. A dovedli mě k němu, že kradu balíky, jo a že brambory a všecko možný, tak to. A ...

end of tape 5 of 8

František Daniel
June 18, 1997

77/109

tape 6 of 8

Q _____ ten útěk? Dy□ tam zůstaly ty přestřižený dráty? Jestli něk vyšetřovali ten útěk

...

A nam Jedu!

A No a tak říkám tým útekem sem se dostal -- celou noc co mě bili. Teda to bylo blopkestři, hlavně blokestři a káповé. A bylo asi tak šest hodin ráno -- tak mě dali tomu ober ... oberkáповi -- to byl největší hlava prakticky v celém lágru.

Q Vězeň?

A Prosím?

Q Vězeň?

A Tak jako -- byl největší káпо prostě, unterkáпо. A ... a takle sem -- mě postavil u dveří a takle naproti stál a měl tam takového chlapce. Mohl tak mít 12 roků. A on povídá -- on mu to jako říkal, že co jsem udělal a co dělám a tak dále -- no a ten povídá, "Dones tam hůl." Ten káпо říká. Tak ten chlapec šel a donesl hůl pořádnou. A já se na něho koukám a von vám snídal. Chleba, kafé. Tak jsem si říkal, "No aspoň ten chleba kousek kdybych tak jedl jak von!" Najedl se, já jsem vstal, no pak on vstal. A já jsem stál tak u zdi. A on - - mu říkali přezdívku Bonbardýr -- a začal mě boxovat hlava nehlava. Jenomže já ... jsem udělal velkou chybu. Já kdybych padl -- jak mě dal ___ a padl jsem -- tak jenom naschvál -- bylo dobře. Jenomže já jsem prostě nepadl. Byl jsem tak tvrdej -- furt jsem měl, že mě tam oběsijou -- tak jako víte, takovy poloviční -- bych řekl -- cítění té bolesti. No a nakonec mě tak zzbil, tak vzal hůl a tou holfi mě mlátil hlava -- kam se mu dalo -- hlava nehlava. Po zádech, po nohách. No a vyhodili mě ven. Mezi tým byl aplplac a už tam stáli naši -- teda eště ... číslo čtyryadvacet -- to komando. A když viděli, že jako

František Daniel
June 18, 1997

78/109

nemožu jít, tak mi dva Poláci -- Stašek a ještě jeden -- tak skočili a vzali mě. Drželi mě pod paží. Já jsem šel přes tu bránu kolem -- jako tam stál ten velitel lágru a říká mi, "Pro Boha tě prosím, vzmuž se! Jenom trošičku." A to tam musí -- to se říká "Muze ab!" a podívat se na tu stranu, kde von je. No tak jsem se tak prostě ovládl, že jsem tu čepku a podíval, no a pak už jsem šel normálně. Přišel jsem tam do té ... do toho tunelu, kde jsme parcovali a kápo mě zavolal a povidá, "Ty! Tak ty kradeš ty pačky, co?" -- Polák to byl -- já už jsem nemluvil nic, už neměl ani co mluvit. Tak mě dal pár facek a na lavicu a vzal takovou -- to je ... to je takovej kábl gumovej, víte. Ale pořádněj gumovej, takovej fest! No tak mě tam vzal, ten si sedl na nohy, ten na hlavu jeden a začal mě mlátit. Už jsem bolestí nevěděl jak, tak jsem převrátil tu lavicu aji s nima a zakousl jsem se mu do té nohy. Tomu kápovi, jo. A on mě kopl tadyk dozadu. To sem měl velký následky. To k tomu dojdem. No a šel jsem teda pucovat ... pucovat ty plechy, jo ty ... jak jsem říkal na ten faul eins. Ale než jako ještě budem pokračovat dál, tak bych vám chtěl říct takovou -- co se mně stalo. Mezi tím jako takle v nějaký týto. Já jsem -- jak jsem už podotkl já jsem tam pral ty ponožky a takový věci, co potřeboval. A tak jsem dopral a ten jeden brokestr mi dal hrachovou polívku. Ale nevím vodkaď to vzali. Hrachová polívka, domácí, dobrá. A já jsem měl ten kastrol dost velkej -- no dobrý dva litry -- dali mě to tam a já jsem vyšel ven -- a žličku a teď to koštuju, jím to. Vono to bylo strašně -- kolik roků jsme to nejdlí. No bylo to moc dobrý a já jsem vám to hltal, víte. Prostě ... žička po žičce, žička po žičce. A vono se mě to nějak v tým bříše ... nadvzedlo -- víte jako nějak to a vyvrhl jsem to. Ale nevyvrhl jsem to na zem -- do té misky, jo. Do té misky. No tak jsem to vyzvracel, teď se koukám , no povidám, "Teď co stím?" Vzal jsem žičku, udělám tak a -- "Jéžišmarjá" povidám, "tolik polívky dobré a zas nebudu najezený." A jde Polák a povidá, "No cigán, co máš?" Já pá, "Supe." A tak jako michám. "No hrachovka, dobrá

František Daniel
June 18, 1997

79/109

polívka" A von povídá, "A co chceš za to?" Já pám, "Daj mi kúsek kavale (ph) kavale chleba." Tak mě chleba dal a čekal jsem až to dojí, lebo ta miska byla moje. A vomn jí ____ -- a vono na tým byly takový, víte takový bublinky, jako když -- to je jako na toto, né. A von povídá, "Pšokr (ph), cigán, ta zupe nakyslá." Já pám, "To nic, tam byl ocet." A on tu polívku snědl. A vzal jsem to ... chleba a šel jsem. Já bych to už nejedl samozřejmě. Ale takle jsem to eště jako dost ... dost dobře prodal. No a takovejhle -- to sem ... to sem šel z práce a dělali tam výkopy kolem toho mýho bloku. Tak kousek, no. Asi tak do 50, 60 centimetrů. Možná nákej kábl nebo nevím, co tam to. A tam dělali nějaký dva trestanci, kteří měli kroužek. To byli podezřelí k útěku. No, tak jich označili takovým kroužkem červeným, aby prostě dávali pozor na ně. A jeden tam byl ... no slabůčkej -- ne cigán, ne Rom, takle gádžo. A von měl jazyk vyštípnutý, tu špicu. A já se koukám -- celý od krve a brblal a to. Ta krev z něho valila, jo. Pám, "Bože, co to je? Co to dělá?" A byli tam takle -- no tak von z tady této strany a z té druhé strany byl Němec, jo. Mladej, mladej Němec opravdu, to. A von viděl, jak ta krev z něho totok. Vzal pstoli a zastřelil ho. Zastřelil ho. A já jsem si říkal, "Dobře udělal, že mu prostě zkrátil ty bolesti a to." A von ho -- vono mu to udělal nákej ... vedoucí tam z tech lágrů. Neco měl říct, nadávat, tak mu vyštípli ten jazyk. Ale to všechno bylo eště jakž takž. Jenomže voni dělali tam nějakou kontrolu, co s ním je nebo co není a slyšel ten ...

Q Tu ránu.

A Ano, to střílání. Tak tam jako šli no a teď co je. No, von povídá, že jako trpěl a že prostě nemůže to vidět, tak ho zastřelil. Tak ho vzali a -- teda tomu veliteli. Já vám nepovím -- to už je taková moje domněnka, snad. Byli dva Němci -- von a eště jeden -- na takovým kopečku tam byla kremace -- kremace byla a před tou kremací zastřelili ty dva Němce, jo. V uniformu -- uniformovaný Němce.

František Daniel
June 18, 1997

80/109

Q A kdo je zastřelil?

A V tom lágru prostě. No prostě musel to být nějaký velitel, kterej dal příkaz zastřelte jich. No tak to nemůžu ____ ale bylo to jako Němci -- Němec Němca. A tak jako jsem se domníval a pám, "Proč Němci Němca střílají?" povídám a tak. Tak jsem se na to tak všecko ptal, až nakonec to vyšlo ven, že ho zastřelili proto, že měl lítost nad tím člověkem. Na toho -- jak jsem vám řekl -- ten jazyk, jak mu ... ustříhli. No tak, tak se odehrávalo ty ... v těch lágrů prostě všelijaký takovýzážitky prostě, jo. Né dobrý. No a tak já jsem potom v tým -- jak mě dostal bití tam -- v tý Dóře dule už v tý zemi -- Tak mě začala hlava bolet. A dostával jsem -- tady to mám takový znamínko tady -- no znamínko -- prostě jak mě řezal. Tak mě to ocáď a takle to pomálu jako tlačilo to dopředu. A -- jak mu to říkal -- no já si vzpomenu. A tak dalece to došlo, že já jsem potom už nemoh dát hlavu takle, ale ... tak, jo, protože mě to tlačilo bolestí. Jak jsem udělal, tak ty bolesti -- byla tam materie, jo. No a já jsem dostal z toho veliký horečky a tak jsem jenom pucoval a koukal jsem se, kde je kápo, jo. A jináč -- furt jsem se tak koukal a jak šel, tak začal pucovat. Jináč už to nemoh dělat. Ale ulevoval jsem si -- jak říkám -- tým způsobem, aby neviděl, že nedělám. A ten to viděl -- ten Rakušák to viděl. Říká tomu kápo, že ten -- já -- potřebujem -- tam je taková těžká robota -- tak já ho vezmu a tam dělá, né. Aby by -- aby jako kaput -- aby -- že on mě zničí jako, né. On pá, "Dobře, vem si ho." Tak mě vzal. A v té štoly byly takový zvýšený -- některý štoly byly poschodový -- a některý štoly byly tak jako zvláš. Takový schodky jako dřevěný a bouda zasazená v té skale. Dřevěná bouda. A to byl kancelář pro tý ... co vedli ty práci. A za tou boudou -- jako bouda byla a takle byla prostora mezi skalou a mezi boudou -- taková púrostora byla. Já jsem to prošel jako. Normálně jsem tam šel a ... A on povídá, "Tady si lehni a až bude po šichtě, tak já tě vzbudím a pudeš." A zakryl mě týma

František Daniel
June 18, 1997

81/109

papírama. Týma od toho cementu. No, stonal jsem všelijak prostě, no. A tak to trvalo několik dní. Několik dní to trvalo tohleto. Co mě skrýval prostě a to. A jak jsem šel, křičel, víte a to, a tak si myslel každý, že ... že mě to ... ničí. A jednoho dne -- asi tak bylo ... dvě nebo tři hodin -- stále měl horši a horšilo tady ta nemoc -- ta flegmovaná (ph). A najednou slyším toho mistra a ten druhej -- no kde jako -- hunderd kilometr Amerika -- no tak teda rozuměl -- tohle jsem rozuměl a další jsem nepotřeboval prostě rozumět. Ale že je fronta devět kilometrů -- Američani, že jako jsou tady. A že bude evakuace. Paní, snad já nevím jaký lék ... jaký lék existuje, abyste se vzchopil z té ... z té nemoce, jo. Já jsem vám vyskočil a utíkal jsem mezi našima, co tam dělali -- ale eště se muselo dělat, jo, to jenom jsem slyšel já -- a řek jsem to ... nastávajícímu švagrovi -- eště nebyl švagr -- Olda Holomků. Já povídám, "Tam za tů budků jsem slyšel, že si říkají, devět kilometrů jako fronta je. Američani." A že se bude evakulovat. A já jsem vám měl chleba schovaný -- chleba, víte jsem měl schovany. Nemoh jsem jest. Neco jsem rozdával a neco jsem si tak schovával to. A já jsem ten chleba vzal _____. Jedna taková ta ... čtvercová ... čtvercový chleba bylo na 16 kousků, 16 lidí, jo. To znamená takle a takle to dělili. A tak já jsem ten chleba vzal a povídám, "Ty prosimtě, zežeň mě za ten chleba kouření." No a samozřejmě von měl tu Primku -- jak jsem vám říkal jako první hned. A tak mě tu Primku dal -- takový kousíček, jo -- a tam ty nože a takový věci - - no tak pila, pilka víte, na železo -- se to trošku nabrousilo, pokud jako vás neviděl nebo co. No a já jsem si to nakrájel. A tam byly velký lampy takový -- dvoustovky nebo eště ne, víc, jo. Obrovký žár to mělo. A já jsem to tam posušil, vzal jsem papír, zamotal. Paní, já to vidím, jak teď. Já jsem si udělal šluka, se mnou se to zatočilo a já jsem vám byl tak veselej a hned jsem viděl, že su doma -- jak jsem tam zůstavěl, než jsem měl ju tu ... tu holku, víte. A tak jsem kouřil. A když už bylo, tak jsem to zhasl a povídám, že si

František Daniel
June 18, 1997

82/109

zbytek si nechám napodruhý." No a netrvalo to asi -- jak říkám -- moc hodin a vono k tomu tak došlo. Začali křičet -- kápoové vzali klacky a honili nás samozřejmě na ten plac, spočítali a do lágru. Žádný tento nebyl, apelplac nebyl jako -- počítání tech lidí -- žádný tam nebyl. Každěj se rozcházel -- to komando, jo prostě šlo a potom každý šel na svůj blok. Netrvalo to dlouho a udělali nástup. Z nova tady ten -- ale až po tým, jo po týmtom. Udělali nástup a teď jako mluví. Neco tam provedli -- a to mělo být jako z Anglie -- některý se měl dopašovat do toho lágru a měla být tam nějaká rozvědka nebo -- já vám nepovím. Já jsem tak dalece to nezkoumal, lebo jsem byl tak dost. Ale co jsem moh jako pochytnout. Pám, "Saфра, ty Angličani." A tak. A dělal jsem si z toho takový ňáký úsudek malý. A teďkonc oni jako mluvili. Eště to neví a nebo kdo to ví, aby to řek, že prostě se mu nestane nic a tak dále. A byli to dva tam tý ... ty dva lidi prostě, co byli -- měli být jako Angličani prostě, jo. To ... to bylo. Když se jako nepřiznali, tak jsme se vyzuli -- bosi. A pak to šlo -- to bylo tak z jara prakticky, jo -- to máte -- co já vim -- duben nebo tak ňák, no. Ale ano správně -- v dubně to bylo a v květnu bylo osvoboz... -- normálně celkové osvobození. Tak dobře jako mluvím o tým. A tam byl sníh prostě eště, tak jsme se vyzuli a stáli -- boty vpřed (ph) -- a stáli jsme bosí. Hodina ... hodina a půl ... dvě hodiny. Tak ten velitel nakázal - každý 10. ostřelit. Každý 10. Víte paní, vono ikdyž ... kdyby to na člověka přišlo ten 10. -- byl tak otupenej, tak otupenej, že nevnímal, či hostřelijou nebo nezastřelijou. Tým bití, tou zimou a všeckým -- prostě nevnímal už. A já jsem byl tak asi osmý -- osmý, takže mě se to -- mimo mě potom. No tak jsem se tak podíval, no. Vystoupili a střílali to. Nakonec ňák to přišlo ven, takže ty dva ... ty dva vystoupili a tím to jako bylo vyřešený.

Q A zastřelili ...

A A voni vzali ty ...

František Daniel
June 18, 1997

83/109

Q Zastřelili je?

A No, buď to byli Angličani nebo -- já vám nepovím.

Q Ne. Jestli je zastřelili. Či je zastřelili.

A Paní, to vám nepovím, ale hned jich nemohli, nebo oni potřebovali, jak se to dostalo -- víte, jak takovýto řádný vyšetřování. Protože ti nebylo jenom -- to bylo -- muselo být nějaký řádný šetření. A to už my jako možná jsme tam nebyli než jich zastřelili. Taktom udělali ten nástup znova a začali do toho nástupu střílet. Zmateně, zmateně stříleli.

Q Do lidí?

A To bylo -- tomu se říká -- jako nám se říkalo háftlingy, jo. Do těch haftlinků se začalo střílet. Hlava nehlava se střílalo, jo. No a jak se střílalo, tak se utíkalo zase pryč, ne. No až potom zase tak chodila ta vnitřní stráž -- chodila .. po blokách a po tým kraju, kde -- a hnali to zase na ten aplplac zase zpátky. A tam jsme teprve odpočítali -- nevím kolik lidí , jo -- a šli na ten -- na vagon -- do vagónu teda. A to byl ten transport -- první transport z to ... z Dory. Já jsem se hned do toho prvního transportu nedostal. Nedostal jsem se. Byli tam kamarádi a tak. To ještě ty se tam dostali a já jsem asi tak zůstal bez kamarádů. A tak se to rozešlo. Ale víte ... myslím, že ty háftlinci nekteří neměli rozum. Voni vám přepadli ty magaciny -- přepadli -- šatstvo, boty a různý takový ty věci přepadli. To bylo v lágru tam. Tak to přepadli a každej bral -- každej bral -- takle vzal ty náruči -- takždej vzal -- no víte takle, jo. Hloupý. Tak si vemu kalhoty a toto. Ale to takle brali. No, já jsem tak koukal -- tak tomu jsem vytáh neco, tomu a měl jsem oblečení. Byl jsem oblečený. No a tak potom jsme se dostali do druhýho -- do druhýho ... transportu a jeli jsme prostě vlakem. Ten první transport zahynul. To byl bombardovanej. Nevím s kým, ale pravděpodobně Američanama, jo. Protože tam byli Němci a oni byli -- tak nebylo -- v tých odkrytým vozu oni seděli, _____, tak nevěděli, kdo to je, ale Němci tam seděli

František Daniel
June 18, 1997

84/109

navrchu, tak provděpodobně -- no už se to -- tak se to stalo. No a my jsme jeli tým druhým a jeli jsme hodně daleko. Nepovím vám, kde to bylo. A nakonec tam ta tra□ byla rozbombardovaná, tak jsme museli vystoupit a --tam je takovej ... plac tam byl -- jsme se seřadili. A ty mrtví, co tam byli vyťahovali se z vagónů ven. A voni tomu nevěřili, tak eště každému dali s pistolou ranu, jo. Aby jako věděli na jisto, že je mrtvej. A tak jsme šli pochod smrti. Koliknáct (ph) jsme šli a spávali jsme v takovém lesíčku prostě a na place. No, to už ale s nama nebyli -- byli s nama taky Esmani, ale byl to Wehrmacht. Jako Wehrmacht nás hlídal. A ten Wehrmacht byl, no vo -- říká se -- vo 100% lepší, jo. Klidnější. Jim to už bylo jedno. To byli takový starší chlapi, který už by nejradši byli doma a já nevím co všechno. A já jsem se koukal, jak to tam střílíjou a to a povídám -- jo to sem vám zapoměl pani eště říct mezi týmto vidíte. Já měl tu plegmónu (ph) a neřek sem vám, jak se to -- jak sem to ... zbavil.

Q Vyléčil.

A Jo, protože je toho trochu moc takových týchto, no. Já jsem šel na ... na marodku. A byli tam všecy český doktoři. A tak doktoři ... takový lapiduchy, no. A teď to vidí, tak jsem si lehl ... lehl na takový tento -- sedl si na záda. Ten mě držel hlavu, vzal nůž, jo a tady mě řízl. Jak řízl, tak to vystříklo na něho. To ... to bylo. A seděl jsem, tak tu hlavu vám mačkal a krásně to všecko vyšlo ven. Takže jsem tu bolesti a takhle neměl už. Jako to všechno šlo ven. No a tak jsem s tým chodil a nakonec jsme se dostali -- no, to byl lágr -- já vám potom řeknu, jak se to menuje, jo.

Q Takže už jste z tý Dory venku?"

A Kde?

Q Už jste teďko vyšli z Dóry ven?

A No, to jsme byli venku. To bylo ...

František Daniel
June 18, 1997

85/109

Q Takže teď bysme se mohli vrátit trošku ještě k tomu životu v Osvětimi, jo?

A No.

Q Auschwitzu. Vy jste říkal, že tam dělali nějaký pokusy. Můžete vo tom říct trochu víc?

A N, co se týče jako Romů, jo. Jako Romů a Romjí. Tak někteří Romja byli ... byli na zkoušce a pováděli tady to ... nějak injekcama, aby už nerodila, jo. Nevim jakým způsobem. Von člověk na to tak nebyl ... nebyl. Ani tomu člověk nehověl.

Q A vy jste s těma ženama mluvil?

A Jo, já jsem s nima -- moje žena byl a taky. Moje žena taky právě. Jarka se menovala. Však k tomu dojdeme. A takže byly hodně žen, který nerodily. Který se vrátily a nerodily.

A u chlapů zase mělo být ta sterilizace, jo. A to taky bylo, že někteří Roma šli na řád. Prostě žádněj život -- no já si to nedovedu snad představit -- no ale myslim si to taky, že to je řád života nebo co. No a potom já a Růžička -- Franta Růžičků -- jsme tak spolem kamrádili -- ještě jek jsme byli -- jak říkám o tým Osvěčíně. A ta budova byla za tou kuchyní. A teď mě to vykládal von a povídá, "Víš co, přihlásíme se do té zkušebny." a povídá, "Najíme se," a povídá, "napijeme se." A povídám, "Když mám tak umřít, tak " pám, "umřem a aspoň se najíme." Už člověk jako hlady nevěděl co má člověk dělat. Ale nešli jsme tam, no prostě to. No jenom vám říkám tak zkoušely typ -- tvary tech pusí, nosů a já -- tady tohleto vzadu a uši a no prostě všelijaký voloviny. Byl tam jeden -- to nebyl Rom, to byl gádžo -- von -- to jsme se s nim tak potom setkávali. Když jsme třeba šli pro ty obědy -- _____ jo, tak jsme šli pro obědy -- tak jsme stáli v řadě, tak jsme s ním mohli mluvit. A on říkal, že měl -- on teda na starosti měl takovou ledovnu -- místnos□, kde prostě lidi -- vona to taky bylo tak. Voni prohlíželi ty lidi a který se jim zdál -- prostě podle těch jejich asi -- jak má být ten člověk, jo, tak ho vyvolali na číslo a musel se dostavit prostě tam na ... tam prostě u vrátnice, no a tam ho dali do toho -- do té

František Daniel
June 18, 1997

86/109

vody. A tade on až zmrzl. Jak už mrzl prostě, začínal ten mozek -- prostě už jako nepracuje -- hned hlavu uřezali a hned zkoušeli ten mozek, jak -- prostě nějakým způsobem. Já vám to nemožu tak vysvětlit. protože to ... jenom jsem to tak od něho tak slyšel.

Q To vám říkal ten, kterej ...

A Ten, kterej tam přímo pracoval. A ...

Q A co on tam dělal?

A Jak dlouho?

Q Ne, co tam dělal?

A Von dělal tady tohle to. Von byl -- on prostě tu vodu napouštěl, donesl tam to ... tu hlavu tam donesl prostě a ledasco i nohy omrznutý a takový. Prostě on byl tkovej přískok tech doktorů. A já vím perfekt, že Češi to dělali taky -- to vím perfekt -- že ty kloubky všelijaký -- víte to jak oříšky se koupily a to -- dívali a prostě -- jak se to řekne -- zkoumali to. A voni to jako zkoumali a stal se ten případ, že oni se tým -- jak bych to -- mám říct -- onanovali, jo. Tým způsobem prostě -- nějak to.

Q Kdo? Ti ... ti doktoři?

A Jo.

Q To byli vězňové?

A To byli Češi. Teda český a německý Poláci, kteří tam pracovali na tým to.

Q A vězňové?

A Vězni. To byli vězni a nad nima byl ten doktor. A i sem věděl přesně, jak se menoval ten doktor, ale nemožu teď si vpomenout. A i ten český doktor. To byl největší kápo co -- nad týma doktorama. Ten Čech. Takže prakticky tady tohle se tak odehrávalo dost

František Daniel
June 18, 1997

87/109

tajně. Ale říkal jen natolik, že žít nebude. Že voni ho musijou zlikvidovat. a taky se to stalo. Že ho zlikvidovali, protože moc věděl. Tak byl k likvidaci.

Q Říká vám něco jméno doktor Pavel Epštajn (ph)?

A Jak?

Q Doktor Pavel -- Paul Epštajn?

A Ne.

Q Ne. Dobře. A to byli ti samí lékaři, kteří vás léčili na tom krankenbau?

A Kdo?

Q Ti, co dělali ty pokusy.

A Tam ... v tým tom? No tak v Osvěčíně na krankebau ... na krankebau nedělali pokusy.

Tam se jako buď léčilo a nebo ...

Q Já vim. Ale tam byli jiný doktoři, ano?

A Tam úplně bylo jinší. A dělali to vězňové taky. A nad nima byl -- no prostě jeden Němec, kterej procházel a tému říkal totoc, "Kaput, kaput." a tak dále. No to nebylo žádný ňáký to -- todle bylo když to prostě huntovat. Oni ... voni nařídí třeba aby ho zlikvidovali a on mu řekne to , "Kremace, kremace." No tak zlikvidovali. to nebyl žádný pro ně problém.

Q A jaký tam byly nemoce?

A No tak tyfus tam byl. Střevní tyfus. Pak tam byl ... no -- nevím jsetli to je správný název té nemoci -- durchwald.

Q Durchfall.

A Jo? No, víte, ale pamatuju si to. To je střevní nemoc -- který stále musí sedět na tým záchodě týma bolestima, týma -- svírá ... svírá se prostě. A ikdyž je po kapkách -- to už

František Daniel
June 18, 1997

88/109

jsou takový jenom nikde nic a stále má ty bolesti. To znamená na toto strašně umírali lidé.

Q A mohli ty doktoři pomoci?

A No takovou pomoc ... takovou pomoc nemohli. Protože neměli ... neměli k tomu prostě ty léky a nebo já nevím to. Nemohli pomoci. Snad nějaká jediná věc, kterej snad doktor se oblíbil nebo já nevím -- to je snad jedně u jedince. Na tento tyfus to samotný. Dělal se to tak . Měl -- taková nemoc -- má horečky, vysoký horečky. A tak když šel na ten kran... na tem krankebau, tak dal mu teploměr, uviděl, že má vysokou horečku -- to znamenalo od tých 40 do více -- tak tam ho poslal do vašesraum (ph) -- teda jak se to řekne -- do koupelny, pustil sprchu. A studená, ledová voda. To sem aj já tak měl tohleto. Takže to bylo takový léčení -- srazit horečku nebo prostě to. A jináč takový nějaký prášky a nebo -- to neexistovalo.

Q No když se -- měl někdo třeba při práci nějaký úraz -- mohli to zavázat?

A Pani, byl tam úraz. Někej Francouz. Byl jsem svědkem toho. Aj jsem ho odnesl na ten krankebau. Jak jsem uvedl -- 15 metrů celková ta faul eins má -- i stou špicí jako.

Q To byly -- to bylo ale v Dóře. A teď jsme v Osvětimi.

A jáj. Vlastně promiňte v tý Os..., jo. No tak teda prostě ty asi úrazy nemohly být, protože každý, kdo padl tam, jo, tak ten byl tam utlučenej. Jak nebožtík můj táta taky byl utlučenej tam. Tam nebyl žádný nějaký tó.

Q Takže vy jste viděl, jak někoho zavraždili?

A Koho?

Q Někoho. Vězně nějakého.

A Jó. To sem viděl. To ... to .. to polenem po hlavě dostal a nebo trošku se otočil tam kde neměl. No a když přišel Němec -- ten velitel nějaký -- tak aby se neřeklo, že jsou

František Daniel
June 18, 1997

89/109

dobří ty ...ty kápové, tak hlava nehlava bil, "Loss, loss, loss. Arbeit, arbeit." A začali to bouchat, no. Tak to ...

Q Takže i vězňové vraždili?

A Co na tým?

Q I vězňové někoho zavraždili?

A No to byly tyto.

Q Ty kápové.

A To byly ty právě kápa. To byly tam právě ty kápové a ty unter ... unterkápy a já nevím co. Takový ty ... ty ... tato ta ... desátníci, no. A toto právě dělali, když přišli Němci. Tak aby byli dobří, no tak začali tam křičet a mlátit po hlavě.

Q A všichni kápové byli takoví?

A Paní ... vono ... tam nebyl ani jeden dobrej. Ani jeden dobrej. To .. to dostane takovou nemoc. Jak jedenkrát bude bít člověka. Jedenkrát. Jenom má tu možnost, že se mu nestane nic, jenom že mu ... Tak to už je stále pod týma týma víc a víc bijé. Já -- se mě nestalo, aby mě ... aby řekl, "Ty, prosim tě neděkej to." nebo já nevím. To ... to se nestalo. To se nestalo. Aby dobrým slovem nák nebo -- ne, to nestalo se. Byli horší a ... byli horší některý kápové jako Němci. Protože ukazovali -- víte, ten měl moc, ten ... Esman -- měl moc. A von jako aby se odvděčil tak -- a von dostal pochvalu, že je dobrej.

Q Aby se zalíbil. Aby se zalíbil. Aby se zalíbil.

A Áno, ano. Takovým způsobem. A třeba tu cigaretu mu dal, no a to bylo takový šmajchlování, no. Aji byl -- eště, že vám jako říkám -- tadyk sem zapoměl, když jsme -- no mluvíme prakticky o tých úrazech, tak to můžeme dodat. Menoval se Dydy (ph).
Dydy, jo.

Q A kdo to byl?

František Daniel
June 18, 1997

90/109

A Čech. Byl to -- já nevím -- svobodník nebo četař. Na tým už tak nezáleží, co byl. Byla žena těhotná a nějak při tým aplplacu, že nemohla rychlejš jit, tak u tých vrat -- to jsou vrata otevřená samozřejmě -- bili -- tam z té strany bili to -- no hnali to jak ty. A nakonec ta ženská nemohla, tak rychle jít, tak jí kopl. No, kopl ju. Těhotná žena. Ta žena normálně ... krev ... krev z ní a tak a umřela, jo. To je tak ... tadyk je to ... tady od Gottwaldova ona. A von potom byl souzenej.

Q Po válce?

A Po válce byl souzenej a dostal doživotní. No a pak to zmírnili na pětadvacet ... pětadvacet let. Jako to spočítali. No tak ho propustili, no. Tak to byla -- a více takových lidí.

Q A on tam byl -- on se ...

A man Já bych to stopnul.

end of tape 6 of 8

František Daniel
June 18, 1997

91/109

tape 7 of 8

A man Jedu!

A man 2 Moment, ještě ne.

A A tak aj byly německý ženy.

Q Počkejte ten Dydy, ten byl u Němců?

A Ne, von nebyl u Němců. Von byl jako kápo. Českej Rom.

Q Vězeň ... ká... českej. Áno, teď tomu rozumím.

A Jo? Českej Rom.

Q A vy jste ho po válce potom ...

A Dostal trest.

Q A vy jste ho po válce našli a řekli jste to na něj?

A Jo, byl soud a bylo hodně svědků. Hlavně ty ženy byly při tým, protože to tak to. Tak dosta trest doživotní. Pak to změnili na pětadvacet a z pětadvaceti roků, no ... no už prostě ... už aj umřel. _____ hodně Romů teda -- nebo každý Rom mu dal bití prostě. Jenom tak. On taky aj tam oslepl trochu, jo a tak. No a pak tam byli ty Romja německý. To byli skandální Romja. To byli ty štubimistři (ph). To byli vši, vši. Kdyby mohli, tak do toho člověka zakousli se. A tady tyto právě ubí -- ubí -- ubíjali tady ty ženy, děti, víte. A potravu, která dostávali -- řekněme -- já nevím -- tu polívku a nebo chleba, jo. No tak to prostě odebírali. "A to nebudeš jest. To je dobrý. Ticho bud" A tak dále. To ... to se všecko to odehrávalo. A potom to dávali takovým ... chlapům, který prostě -- miláčkám prostě a tak dále. No a ty prostě žili, no.

Q Došlo tam k nějakým případům mučení?

A Mučení?

Q Jestli jste něco sám viděl.

František Daniel
June 18, 1997

92/109

A No tak ... mučení tam nebylo, ale oběšení ... oběšení tam bylo teda. Oběšení byli.

Taky Roma byli oběšený. To byl ten pokus o ten útěk, jo. Dva nebo tři.

Q A jaký tam byly vůbec tresty?

A No tak tam byl trest -- ubili -- bili klackem prostě. Ubili ho, ubili ho. Žádný se neptal, či ho zabil nebo jesi dostal pětadvacet nebo. No tak podle chuti ho zbil. A když ho zabil, no tak ho tam dal na nosítka a odpočítali prostě kusy -- číslo ten a ten zemřel. Kartotéka ho odškrtnla jako mrtvého a používali číslo zase dál. Takže tam nebylo žádné muč -- to bylo mučení automatický, jo. Když se bili klackem a já nevím co všecího. Takže ... to mučení tam dělali.

Q A bylo tam hodně sebevražd?

A Podívejte, tam těch sebevražd nebylo snad ... nebylo snad natolik, aby jako hodně bylo. Ale bylo jich tam dost takle co tam -- hlavně ženy, kterým umíra -- umřely děti následkem tady toho tyfusu nebo ten durchwaldu. Tak v zoufalství třeba šli na ten drát a nebo hlady, jo. To jako hodně ... dělaly tohleto. Málokterej chlap -- už ztratil prostě rozum, no tak šel taky na ten drát, no. Ale odpočítalo se zase. Říkám, to tam vůbec nehrálo roli či 20 nebo 10 umře na ranu. Tam to nehrálo roli.

Q A říká vám něco to slovo "muzlman" (ph)?

A Muzlman? No muzlman je ... muzlman je člověk, který stratí veškerý maso a čistě obalený je kůžou. To znamená živá kostra, jo. A břicho má natolik stažený, že když se podíváte -- to už tento člověk jako muzlman čeká na smrt. Jenom čeká na smrt, jo. A ... a jedině ... jedině osvobození by bylo pro takového člověka smrt.

Q A byli takoví u vás?

A No bylo jich moc, moc. To teda bylo strašně moc takových lidí. Tam toho bylo moc.

František Daniel
June 18, 1997

93/109

Q Ještě mě řekněte -- měli jste možnost vidět transporty, jak přijíždějí na rampu a nebo transporty, který odcházejí?

A Jako ...

Q Transporty -- nový transporty, který přijely. Vy jste přece viděli na rampu.

A No tak na tu rampu byl samozřejmě -- se dostalo. Ale v Osvěčíně ne. V Osvětimě se skákalo -- teda Osvěčina -- jak jsem říkal -- Birkenau -- tak tam se skákalo přímo z vlaku. Žádný jako toto. No a tam právě ubí -- bili. Dělali zmatek. Tak, aby ten člověk neměl na co myslet. A nebo aby něco neprovedl. Tak udělali zmatek tým, že násilím, bitím je tou pažbou, křičeli a "Pse!" Takže ten člověk šel úplně jak beránek. Tak nešel jak ten člověk.

Q A měli jste nějaký kontakt s vězni z ostatních táborů?

A Tam ... tam takle kontakt nebyl, ale bylo tam akorát moje sestra. Tam za tým cigánským lágrem, jo, tak tam jako byla moje sestra. Tu sem viděl jedenkrát. Ta zemřela -- až doma zemřela. Jináč já nevím -- takový kontakt jsme neměli. Mimo tady tých Židů teda, jo. To byli vedle nás a když bylo tak trošku, tak jsme k drátu, jo a tak jsme volali ...

Q Takže jste si povídali?

A Povídali, ano.

Q A kdy jste se dozvěděl, že vlastně jste ve vyhlazovacím táboře? Že to je vyhlazovací tábor. Že tam vlastně všichni jsou odsouzený k smrti. Kdy jste se to dozvěděl?

A To, kdy umřou nebo?

Q Ne. Kdy jste se dozvěděl, že ten tábor je vyhlazovací?

A No tak, to jsme už řekli před tým. Že byla už -- spočítali se lidi samozřejmě -- spočítali se lidi a uzavřel se ... uzavřel se blok.

František Daniel
June 18, 1997

94/109

Q No ale někdo vám řekl, že všichni ty lidi jdou na smrt?

A No jó. K tomu došlo tak. Každý nějaký kápo -- každý kápo nebo prostě brokestr, jo měl prostě -- oblíbený u toho Němca nebo já nevím, tak. A ten Němec jako řekl, že budou -- jako do kremace, jo. Takže jako dycky ten nějaký Němec to tomu kápovi nebo nějaký ten unterkápo to prozradil a tak to šlo od úst až prostě třeba k nám. No takže to nebyl jako nějaký problém nevědět to. No ale to bylo nařízení potom, že každý, kdo mohl pracovat -- transport do toho Buchenwaldu.

Q No a co -- jakou práci jste tam dělali? Ještě pořád v Osvětimi.

A Jak? No tak tam byl ten úklid jako na týma blokama. Pak bylo kopání ... kopání tady těch -- kanalizační práce. Pak ale tam bylo -- tam byl největší továrna na barvy. Na barvy. To je v Německu ...

Q Bona (ph)?

A No, Bona, no. Správně. Mluvíte správně, no.

Q Bona?

A Ano. A tam právě dělali -- tam dělali právě -- to je největší firma Německá tady tohleto, jo. A tam prostě na tým pracovali ty, který dováželi tam.

Q Takže z vašeho tábora ... šlo komando do Bony?

A Áno, áno, ano.

Q Ale už jste je -- už jste je -- ještě ste je viděli?

A No, těžko takle jako říct. Já říkám.

Q A jaký byly vztahy mezi vězni. Pomáhali jste si navzájem?

A Pomáhali? No tak pokud jako ... pokud jako třeba ... měl dostat bití anebo prostě, tak se ... _____ tak sem ho ... tak sem ho dycky povzbouzel "Nedělej to." nebo "De kápo, dělj, dělej." No prostě narušoval se -- pomáhalo se tým, že se radilo prostě, aby jako

František Daniel
June 18, 1997

95/109

dělal a nebo prostě -- "Tam je kápo, bude tě bít." No a tak prostě to -- varování takový bylo.

Q A přišli tam někdy na -- nějaká návštěva -- vysoký důstojníci SS?

A No, to tam bylo. Byla tam velká návštěva. A hlavně tam byla jedna žena, co -- nepamatuju si méno, ale je to -- někdo to udal to jméno její, takže -- já to prostě ne. Vona prohlížela chlapi a museli se vyslícť. No samozřejmě všeci. Chodil -- to chodila od... od bloku k bloku.

Q A měla uniformu?

A Uniformou chodila, jo. Bič -- bič měla v ruce a prostě -- jak se to říká -- bestie, jo. Taková bestie, bestie. A vona prohlížela chlapi a kdo byl tetovanej a pěkný tetování bylo, jo -- to víme přesně, že ten vyvolal to -- napsal číslo a pak se musel dostavit ... prostě tam, kde ... kde byl odpis tech lidí a byli injekcí ... jak se to řekne ... umordovany, no a.

Q Zabití.

A A ta kůže byla stažená z něho, jo. Kůžu stahovali a pokud jako -- už dál to nemožu říct. Ale byla použitá na různý takový ty ... kabelky a nebo já nevím. To se kochala tady tým tom, jo. A potom taky byla taková bestie, že nechala vyslícť chlapy a koukala se prostě ... jak je to, no.

Q No a jaký -- stáli jste někdy nějaký mimořádný apely?

A No pokud jako nebyl útěk, jo nebyl útěk -- a nebo -- to počítání bylo dost rychlý počítání jako. To bylo po 10, tak to je raz dva hotovo. Takže to jako bylo mimořádně tak když byl nákej útěk byl a nebo prostě chybělo nějak, tak se muselo ... stát natolik, až se to vyjasnilo.

František Daniel
June 18, 1997

96/109

Q A pane Daniel, prošel jste někdy selekcí? Selekcce -- to když ukazovali. Když jste šli třeba do tý Dóry, tak procházeli jste před nějakou komisí?

A Když jsem šel na plac nebo?

Q Když jste šli z tábora pryč.

A Né. Tam vyvo -- tam prostě -- když jako -- když jsme šli tam ... z Osvěčína nebo z Birkenau tak na hlavní ... na hlavní cestě jsme byli zeřazení. A bylo tam šraibři, který psali čísla, který přijdou na ten transport. Ale hned byli oddělení. To znamená, že muselo napsat a šlo se dopředu. A hned ten prostě byli -- byli jsme _____ do toho Osvěčína jet -- na tam, jo. Tam sou koupele a tam se dávaly ty pásovaný šaty a dřeváky.

Q A pašovalo se něco do tábora?

A Pašovalo se? Ne.

Q Ne. A byla někdy příležitost -- tak když jste po práci -- třeba si zazpívat?

A Paní, na to vůbec -- tam se nedalo vůbec -- o nějakým zpěvu a nebo to se nedalo nějak to. Byly tam ženy, který složily tu písničku jednu, jo. Takovou ... pěknou.

Q Kterou?

A To bylo, "V táboře žádná láska není..."

Q Můžete to zazpívat?

A (laughs)

Q Zkuste to.

A (laughs)

Q Maloučko. Aspoň první sloku.

A (laughs) To jako byla složená tato písnička. pak byla ...

Q Aspoň řekněte slova.

František Daniel
June 18, 1997

97/109

A Byly dvě písničky. Tak tady byla ta ... to jako Románes, jo, že...

Q Řekněte to rómsky.

A _____ No a pak tam mluví k
matce románes _____

Q A tu melodii si nepamatujete?

A Ne. jó.

Q Tak to za to...

A Nemožu.

Q Nemožete? ... Ale slíbil jste eště mluvit o svojí první paní. O tý paní Jarce.

A Jako o mojí ženě?

Q Vy jste říkal, že na ní taky dělali ty pokusy.

A No. No tak z toho Hodonínka, jo -- z toho Hodonínka jsme se jako tak seznámili a prostě ... Vona se -- líbila se mě, ale že by jako bych s ní byl, to vůbec mě jako _____
No a tak potom, když jsme do toho Osvěčina -- ona mě navštívila -- na ten 16. blok.
Vona byla na devítce a já byl na 16, no tak mě přišla -- a zároveň tam měla svýho bratra. A -- Staň, Staňa se menoval. A von ten -- že to tak jako musím říct -- von ten Staňa umře náhle. Za tým ... za tým krankebau, jo tam byly bečky. Takový bečky a bylo tam jídlo. Já sem to -- měli jsme každý žičku, jak říkám a to sme měli při sobě -- a jak sú ty bečky tam -- my sme tam měli uhrabovat to a pořádek tam -- zamýst to tam, ne. A najednou tam ty bečky byly -- sem to koštoval -- tak sem tak -- mysím tak a páám, "Já to jest nebudu." Zprotivilo se mi to, víte.

Q A to byly to byly odpadky?

A Né, né. To nemohly být odpadky. To bylo jako zbytek toho jídla. Zbytek to bylo. Ale bylo to takový -- paní vám nepovím -- bylo to -- vypadalo to jako na krupicu. Takovou

František Daniel
June 18, 1997

98/109

barvu to mělo bílou. Ale co to bylo nevím. Ani omáčka to nebyla, ani -- nějaká popovica (ph) prostě -- takovej nákej jako -- takový kližnatý -- neco takovýho, víte. Jako by tam byla bramborová moučka nebo takovýho neco. A von měl takovou velkou žičku. Takovou jako moje manželka má, dyž třeba něco vybírá, víte a tak. A von měl velkou lžicu. A já jsem to koštoval a pám, "Já to nebudu jest." No hlady jsem byl, ale já jsem jako dost toto. A on vám to jedl. A tak říkal, jak je to dobrý a tak všechno. A von asi za dva dny otekl a umřel. A právě ta Jarka, ta přišla tam za mnou prostě a takle jsme se jako _____ že zemřelů. On byl se mnou. A pak jsme se neviděli ... pak jsme se neviděli až po převratě.

Q No a pak jste se vzali?

A No, vzali. Já jsem potom ještě jako tohle. No tak z toho lágru jsem -- to byl lágr tam a kas -- to byly kasárny. Voni nás nahnali, co zbylo lidí -- nás nahnali do kasárny.

Q Odkud teďka?

A To bylo tak ten ... ten -- jak se menoval, jsem říkal -- ten pochod smrti, jo.

Q Z tý Dóry?

A Áno. To bylo ten transport ... ten transport.

Q Teď jsme tedy zase na pochodu z tý Dóry.

A No a šli jsme tam prostě do toho lágru. To byla kasárna. Obrovský kasárna. No a tak jsme tam byli volní. Žádný počítání, žádný takový caramóny, protože už na to Němci kašlali. A každý chtěl radši utýct a převlíkat se jak toto. No ale byli tam Němci ještě jako - - říkám -- ale Whrmacht. A bylo to ale -- dva lágry byly. Jeden byl lágr -- teda dvě kasárny byly. Ale každej lágr byl oplocenej tým ... týma drátama, jo a mezi tým byl průchod. To bylo pro hlídkový -- hlídky, co tak procházely. No a já jsem tam vocaď -- já a Franta , ten Růžičků -- jsme utekli. Tam vocaď jsme utekli přes ty lágry a utekli jsme

František Daniel
June 18, 1997

99/109

prostě na volno, jo. Kdybyste nás viděla paní, tak si myslím, že byste -- nevím, co by. My jsme měli tady takovej kříž na hlavě vystříhaný z těch vlasů. Takhle a takhle, jo. A _____ ne hygieny vůbec, žádná čistota, umývání a tohleto. Vypadali jsme jak všichni čerti, no. No a to už my jsme -- jak jsme utekli -- tak samozřejmě daleko. Jsme přepadli tam domek. A taky už -- oni to Němci evakovali a nebyli tam. Ale měli tam bedny a různý takový potraviny nachystaný. Tak jsme tam do toho baráku skočili. Byli to starý lidi. No a vzali jsme konzervy prostě a různý takový jídla a do lesu. Strávili jsme kolik dní takle v lese. Došlo živobytí. Zase sme si takle pomohli i k cigaretám. Tak jako, no.

Q To bylo tedy v Německu?

A To bylo všechno v Německu tohleto. No a nakonec ... tam to bylo, že nás -- tam ocaď nás ještě potom vzali. To byl nákej lá -- taky lágr. Já vim -- teda zapomínám -- teď už mě to jako náck ne to. No a tam jsme byli až do příchodu Američanů.

Q A jak vás chytli?

A Jak nás -- mě chytli? Já jsem se vrátil zpátky.

Q Aha.

A já jsem se vrátil zpátky, nebo jsem měl kamarády -- tady toho švagra -- toho Oldu Holomkovýho a asi pět nebo šest. A vrátil jsem se tam zpátky, že jsem měl nějaký potravu a já jsem mu jako tam donesl prostě tak. A pak jsem s nima utkl -- s týma šestima jsem utekl zase ven. A to už jsme byli na volné noze jako. No a živili jsme se prostě -- no jak jsme se mohli žít? Jedině krádeží a tak to člověk jako mohl. Na nějaký ty oblečení se vůbec nedbalo. Na nějaký takový to. Pokud jako -- to já jsem vyvázl moc dobře. Jako s tou potravou. Ale ty druzí, jo dostali průjmy, dostali horečky, protože náhle jedli -- bylo to prostě to -- a do sytosti. Samozřejmě ten žaludek nebyl na tolik, aby to strávil a nebo aby to -- potíže měl. No, atk měli velký potíže. To bylo kolik dní -- kolik dní se léčili.

František Daniel
June 18, 1997

100/109

Q Ale to už jste byli svobodní?

A To bylo na útěku. My jsme utekli. To bylo jako na útěku prostě, ale tam ještě ten lágr furt byl. Nordhausen se to menovalo.

Q Jak?

A Nordhausen.

Q Nordhausen.

A Ano. A tam jsme pak byli. No a byli jsme v lese a viděli jsme uniformu a to taky tak. Šli jsme za sedlákem. Ten Frantík, ten Růžičků -- von uměl německy, tak šel za ním a chtěl tabák samozřejmě, né. Viděl, že tam -- no z lesa jsme viděli jak fajku má, že. A tabáku nebylo, pá, "Běž se tam zeptat." Bílej byl, takže nebyl nápadný. A tak s ním mluvil německy a dal mu ten tabák, prostě a povídá, "Prosim vás jak je to daleko ta fronta? Nebo jak to vůbec je?" A on povídá, "Tadyk přejdeš potok a tu cestu a tam jsou Američani." No tak jsme šli tím lesem a samozřejmě nás ... nás teda osvobodili ty Kanadani. Tak nás osvobodili. tak jsme jako -- nás vzali hned, no, Američani. A teď nás dávali jest a to. "Poma -- pomali jezte." To jako děcku, když dáte já nevím co. Měli strach, že -- aby se neprotrhli střeva nebo co. To prostě byli opatrní, no. No a v tým lágru jsme potom byli -- to už jsme byli -- celkový lágr -- sběrnej lágr, terý tyto -- ovládali Američani. A my jsme byli na té zóně -- co byla ta zóna Sověty a -- jak se to říká -- Američani. A voni ty Rusáci museli couvnout. Tak to měli Američani potom. No a my jsme prostě tam byli. No a teď jsme zakládali takový -- pro ty kuchyně, víte. Nebylo jídla, nebylo nic.

Q A oni vám nedávali jídlo?

A to bylo ... to bylo, paní -- když dávali ty Američani to jídlo prostě a nebo to, dali vám -- to děcku malýmu nestačilo. To bylo úplně -- to neměli zásoby takový, aby tam -- já

František Daniel
June 18, 1997

101/109

nevím kolik -- tam bylo 60, 70 tisíc lidí. No tak jsme šli, no. A porazily se krávy, aby kuchyň fungovala, aby měli ty polívky. To nás bylo šest, co jsme zásobovali -- teda samozřejmě krádeže, no. Bylo to venku na ... na polích a v louky. To ještě byla taková zima dost. No a tak jsme to chytli a porazilo se to do kuchyni. No a tak jsme to vařili. No a potom nám dali číslo jedna. Tak jsme jako pomáhali tým lidům.

Q Co to znamená číslo jedna?

A No jako že jsme tam z těch neklepších pro pomoc, jo.

Q Aha. Jako jedničku?

A No. Takle jsme to jako nějak dělali. No a já jsem potom tam -- ještě v týmto lágru -- tam jsem zachránil tu Růženku _____, jo.

Q jakou? Vypravujte o tom.

A Prosím?

Q Jakou Růženku? Vypravujte o tom. Vypravujte o tom.

A Jó, tak vona -- nějak my jsme byli s tím Frantíkem, jo -- tak jsme chodili tým lesem samozřejmě. A byl to lágr, který -- nevím, jak se jmenoval, no ale snad si vzpomenou. Von ten lágr byl vyhořelý. A tam opravdu byl silnej tyfus, silnej tyfus. A většinou hromady ženských tam bylo. A báli jsme se prakticky až tam jít. A takle na ... takle kousek od brány, kousek od brány vona byla. Kousek od brány.

Q Kdo? Holčička?

A Ta ... ta, jo, tak holka. A tak se koukám akorát a tak jako máte slinu, jo. Tak vona to tak jako, víte -- takový jako bublinka, víte.

Q Pěnu.

A Vona, ta holka, ne. Tam viděl, že je živá. No a tak jsme ju vzali, no a začali jsme ju pomalinky krmit samozřejmě. A tak se mnou byla v tým lágru i její máma. Potom jsme

František Daniel
June 18, 1997

102/109

se osvobodili. A byli tam Židi. Židovky. U Bauera (ph), no. To je sedlák. A von jako zacházel s nima jako eště stále jako ... jako kdyby to byl koncentrák. A já jsem měl vám takovou palicu -- pořádnou palicu sem a von taky. A deme tam -- a ty chuderky holky tam dělaly -- a dal jim tam kedlubny. Víte, co je kedlubna -- to není kedlubna -- to je kvačka. To je pro krávy a pro nějaký jiný dobytek. A z té kvačky jim dal tu polívku. Tak teda jako brambor do roho nastrohal a tak to jedly. Akorát tam seděly při velkém stole - - no já nevím, kolik jich tam bylo těch holek -- ale jako třeba 15 holek. Mladý holky. tak pětadvacet, 20 tak. A ja tak co to -- jsem buchl do toho stolu tú paliců. A von byl takle naproti, val jsem tu palicu a tak jsem ho začal bít. A povídám, "A teď pod' sem!" A chytl jsem ho a -- věděl jsem dobře, že v Německu mladý lidi nejsou doma. To jsem prostě věděl, protože to všecko bylo na bojišti nebo prostě v té válce. Ale on byl dost statečnej chlap. No ale já jsem vypadal jak husar. Já jsem měl takovej nůž -- to jsem sehnal v tým tanku -- tu -- já nevím, jak je to -- tu mačetu a -- co se střílá rakety -- pořádnů jsem měl bambitku. Ale to jsem to všecko měl, ten nůž, teď v ruce tu palicu. A ten měl takovou zlomenou -- pažba byla, víte -- puška, rozbitá pažba a tak to tam všecko bylo. Tak všecko jsme měli, takže jsme se nebáli. A tak jsme ho donutili, aby veškerý -- neměl teď čemu -- aby to jídlo dál. Tak jsem ty jídla hodil tak dule. A naproti byla taková komorka a -- to vám bylo tak jako když zazdíte dveře, paní. Ale dělejte, co dělejte, je to stále vidět, že ty dveře tam byly. Jesi jste si někdy toho všimla. Nebo 15 tu zdi nebo tak, víte. Já se na to koukám a já mu říkám romanés tomu Frantovi, " _____ " No a já jsem šel, drcl jsem pořádně do toho a 15 zeď rozbourala se a já jsem myslel, že padnu. Paní, taková cimra -- jesi tam nebylo takový tři prasata -- teda jako uzeniny, klobáse, špeky -- no různý takový to potraviny a na věšáku. Tak ... tak jsem povídal, "Holky posbirejte to všechno." Tak to víte, jako dravci. Jako dravci, ty holky. Jo, že já jsem ty holky musel

František Daniel
June 18, 1997

103/109

vzít pryč tam vocaď, nebo by ten chlap by jim mohl potom neco. Tak jsem jich vzal. Vzaly si každý neco. Aj oblečení. Povidám, "Vemte si tady oblečení." Tak si vzaly oblečení. Šli jsme do toho lesa. No a tak jsme šli až do toho ____ -- do toho ... do toho ... do toho lágru, jak -- ten sběrný lágr, jo. Ty kasárna. A tam teprve se nacházely -- že se jeden s druhým z tech lágrů -- s kým se poznal, rodina a tak. No a von -- pro ní potom přijela -- to bylo devátýho ... osmýho května -- bylo osvobození Prahy nebo Praha volala o pomoc. Měli jsme takový rádijíčko, tak jsme to poslouchali a teprve asi devátýho nebo 11. bylo to osvobození. Celkové skončení války. No tak to víte, radosti, plakali jsme. A byly sme v tým lág -- v tým ... v tých kasárnách. a vona potom byla tak dlouho, než přišel její švagr. A její švagr byl na Karlově univerzitě oční lékař.

Q Čí to byl švagr?

A Té Růženky. Oční lékař to byl na Karlově univerzitě. A přijel pro ňu. No a ona to vykládala samozřejmě, co a jak. Tak naloží svojí mámu a ju. A my jsme se rozloučili. A tím, že -- jak pojedou já -- takže do té -- že stavím se v té Praze. A měli jsme takovej pevnej závazek, že jako spolem budeme. No a paní, vono ... nebylo to jednoduchý. Takle, jak to říkám. Vono prostě -- toužils, jo. Jsme mluvili spolem -- jeden druhýmu -- jak to takle, ale nepociňoval jsem prostě žádný takový -- že bych moh mít poměr prostě. Asi takovým způsobem vám to chcu vysvětlit. Prostě takový -- nikde nic, jo. Já pá, "Sakra, cos to povídal!" _____ Já pá, "Taky budu už -- že nebudu mít poměr se ženami a tak." _____ dloho paní. Dlouho to trvalo, než jako k tomu došlo. No a ...

Q A to jste byl s tou svojí paní pozdější?

A Prosím?

Q To jste byl s tou paní Jaruškou?

František Daniel
June 18, 1997

104/109

A No, no to už až potom, no. A to bylo takový ... takový svádění. Vona mě prakticky svedla a tým jako potom otěhotněla. No a já jsem jí sliboval hory doly. A já jsem potom byl zlostnej, že k tomu tak všechno došlo, nebo jsem opravdu chtěl s ní zůstat. A nakonec vona otěhotněla, neměla nikoho -- tady ta Jarka, první moje žena -- neměla nikoho. Celá rodina zamřela. A byla těhotná. Tým pádem se mě taková lítost a jako všechno. Tak jako jsem jí napsal dopis, že jsu pryč prostě a tak. Aby jako -- no prostě nějakým způsobem jsem to udělal tak, aby jako nevěděla, že jsem zůstal s ňou a nebo prostě tak -- tady té Růženě. No a vona je ... vona je -- vona se provdala v Benešově.

Q Kdo?

A Tato Růžena. Růženka _____ se provdala a vzala si nějakýho -- nějaký hasič, kterej prostě je velitelem. A má holku, dceru. A vona po nějakú tu dobu ... utekla do Švýcarska a v tým Švýcarsku byla.

Q A ta Růženka byla taky Romka?

A Kdo?

Q Ta Růženka.

A Né, né Židovka.

Q Židovka. A Ona se vám líbila?

A Jó. Vona taky -- to byl -- to byl kapacita ten doktor -- byl to ... z Karlové univerzity. A vona ... vona byla jejich sestra. Měli na Bráníku velkou vilu. No a takle to skončilo prostě, celý ten aparát. No a nakonec jsem měl osum dětí.

Q S tou Jaruškou?

A Jó, osum dětí. No a pracoval jsem takle tuto práci furt jsem dělal, no a ...

Q Co jste dělal po válce?

A Já po válce jsem dělal svý řemeslo.

František Daniel
June 18, 1997

105/109

Q Teda tu kovařinu?

A Jako mědikovec, jako mědikovec. A _____ jsem teda ty díže, víte a tak ve výrobný -- ve výrobně, v pekárni a ve školních jídelnách. tam, kde prostě byly ty díže a nebo ...

Q Kotle.

A Kotlíky, ano. Tak tým jako se živým až do včílku, no. Takže to moje to řemeslo. No a za chvílku už taky to zmizí, protože to nikdo nechce dělat a nebude dělat už, no.

Q A kdy jste se ožennil podruhé?

A No tak ... to je před 20 ...

Q Ta první paní zemřela?

A Jo, ta zemřela, no. Zemřela no a tady to -- zdá se mi -- bude to 20 let. teda byl jsem 25 let, 26 let, ale ona otěhotněla až teda v těch 24 letech otěhotněla tady s tou holkou, co -- ta nejstarší. Tak takle to dopadlo celý ten můj život.

Q No a kde jste žili po válce?

A Prosím?

Q Kde jste žili?

A Po válce?

Q No. Vrátil jste se na tu ...

A Já jsem se vrátil domů, do Chvalkovic. A přivítala mě ta ... ta holka, co ... ta od toho sedláka. Lída Vystavilová (ph). Tak mě přivítala. Dala mě prostě nějaký peníze, teda samozřejmě a co jsem potřeboval, tak. Abych tam chodil na jídlo a tak. A já jsem tam vlastně málo chodil -- tak chodila vona za mnou. No a vona byla schopná, prostě zůstat. Veřejně sme chodili spolem. Každý věděl -- vona chodí s Daniel jo a tak jo. No a tak to dopadlo, že když by nebylo jako ... to ... ta soulož tady mezi mnou a Jarkou, tak by jako -- byl bych, no.

František Daniel
June 18, 1997

106/109

Q No. A řekni -- řekněte mi, kolik se vrátilo členů vaší rodiny?

A No a voni se z mojích 12 ... 12 se vrátili tři sestry a bratr. No a ty děti, co byli menší -- ani jeden, ani jeden.

Q A jak dlouho jste byli v těch Chvalkovicích?

A Moji rodiče nebo?"

Q Ne, vy.

A Ja, po té válce jsem tam byl, no -- myslím ani ne tak -- necelý rok.

Q A ptom jste šel kam?

A Do ... do Prostějova. No a v Prostějově jsem měl byt potom. No a tam jsem žil normálně už s Jarkou.

Q Už s rodinou.

A Jó.

Q No a zůstali jste v tom Prostějově?

A Já jsem v tým Prostějově byl vod toho převratu už potom pořád až do včílku. No a já jsem chodil po práci. To potřeboval _____ tadyk Plzeň Škodovka potřebovala tu prácu víte a tak. No tak jsem prostě tady dělal a seznámil jsem se potom tady s no.

Q Takže jste nakonec zůstali už v Plzni?

A Jo. Tak potom jsem zůstal. Už ty holky potom, co mám tady v Brně, no tak už nakonec sou ...

Q Velký.

A Áno. Maj děti a takle. Tam kluka mám jednýho a sedum holek. A tady mám dva kluky a dvě holky. Takže takle sme založili rodinu. No a chodila se mnou na prácu vona. Takže jako se naučila hodně. No a co se týkalo vaření, no tak musela vařit po našem. Po moravsky všechno. Vona vařila jako na Slovensku se vaří. Ale no jó, tak začala vařit

František Daniel
June 18, 1997

107/109

i po našem. No a co se týče takle těch romový jídla, no tak dobře ona vaří, moc dobře. Tak takle to skončilo, no. Někdy až vám toto budu vyprávět, až se někdy setkáme, tak vám budu vyprávět takový zvyky ... zvyky ... zvyky románe, zvyky, jaká bývaly za první republiky. Jo, ty _____ a takový věci. ona ví, jak to. To je zajímavý, to jak ty zvyky a ... prostě to došlo až do dnešní doby. A tady to pokolení, co už jako -- to jako třeba ____ -- to tady toto pokolení a další už vědět o tým nebudou, protože už se to nedodrhuje ty zvyky, co bylo kdysi, no.

Q Ted' se podíváme na ty fotografie, jo?

A No, podivejte se.

A man Stop, stop, stop, stop

A Toto je bratr a ...

end of tape 7 of 8

tape 8 of 8

A man Kamera jede.

Q Tak řekněte něco k těm hodinám.

A No tak napadlo mě, že to nezařadím. A tak jsem o tom přemýšlel a nakonec mám hodně ____ strašně moc. Pám, "A co kdybych tam dal takový hlavičky (ph)."

Q 12 hodin.

A A 12 dětí. Tak mě to tak napadlo. Tak jsem to tam nalepil a vyšlo to dobře, no.

Q Od nejstaršího do nejmladšího.

A Jo, ano, ano. Na tom je pověšená -- kde mám jako -- kde se všechno pověsí. No tak dáto práce to vrtání.

A man Mám to stopnout? Jedu.

A On je 19. ročník aa jeho žena umřela doma. A on umřel na tyfus v koncentračním táboře v Birkenau. Na tyfus.

Q Řekněte, až to budu mět vyměnit.

A man Můžete měnit.

Q A to je kdo?

A A to je moje sestra.

A man K sobě si to dejte víc.

A Z těch děvčat jako nejmladší. Taky zemřela v koncentračním táboře a měla jedno dítě.

Mohlo mít tak třičtvrtě roku. To když už šla do toho Birkenau. A to dítě zemřelo, teda. A vona zemřela taky, no ... Jako nejmladší sestra ...

A man No.

Q No a tohleto?

A a tohle mi bylo takl sai tak ... 18 a půl roku

František Daniel
June 18, 1997

109/109

A man Otočte to trošku k sobě.

A Když jsem hrál fotbal ...

A man To je moc.

A ... za SK Chvalkovice.

A man Vidim.

A To je starý přes padesát let. Dobrých -- říkám mě bylo tak 19, 20, necelých 19 roků.

Q Jste hrál fotbal.

A Hrál jsem fotbal, ano. Já jsem měl takle 50 korun a když jsem da góla 100. Tak jsem se snažil moc dobře.

Q Už?

A man Ne, ještě ne ještě. Teďka můžete. Můžete!

Q Jo. Tak pane Daniel a ještě něco máte?

A Není co bych vám vyprávěl zajímavýho.

Q Tak já vám ...

A (caughs) Prosim?

Q Tak já vám děkuju.

A (laughs)

Q Za trpělivost, kterou jste s náma měl. No a můžem to ...

A Bylo to trošku dlouhý, to.

Q ale bylo to zajímavý.

A Ale tož tam jsem hodně tak ...

end of tape 8 of 8